SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Antik Dönem'den Günümüze *Isparta'nın* Kültürel Mirası

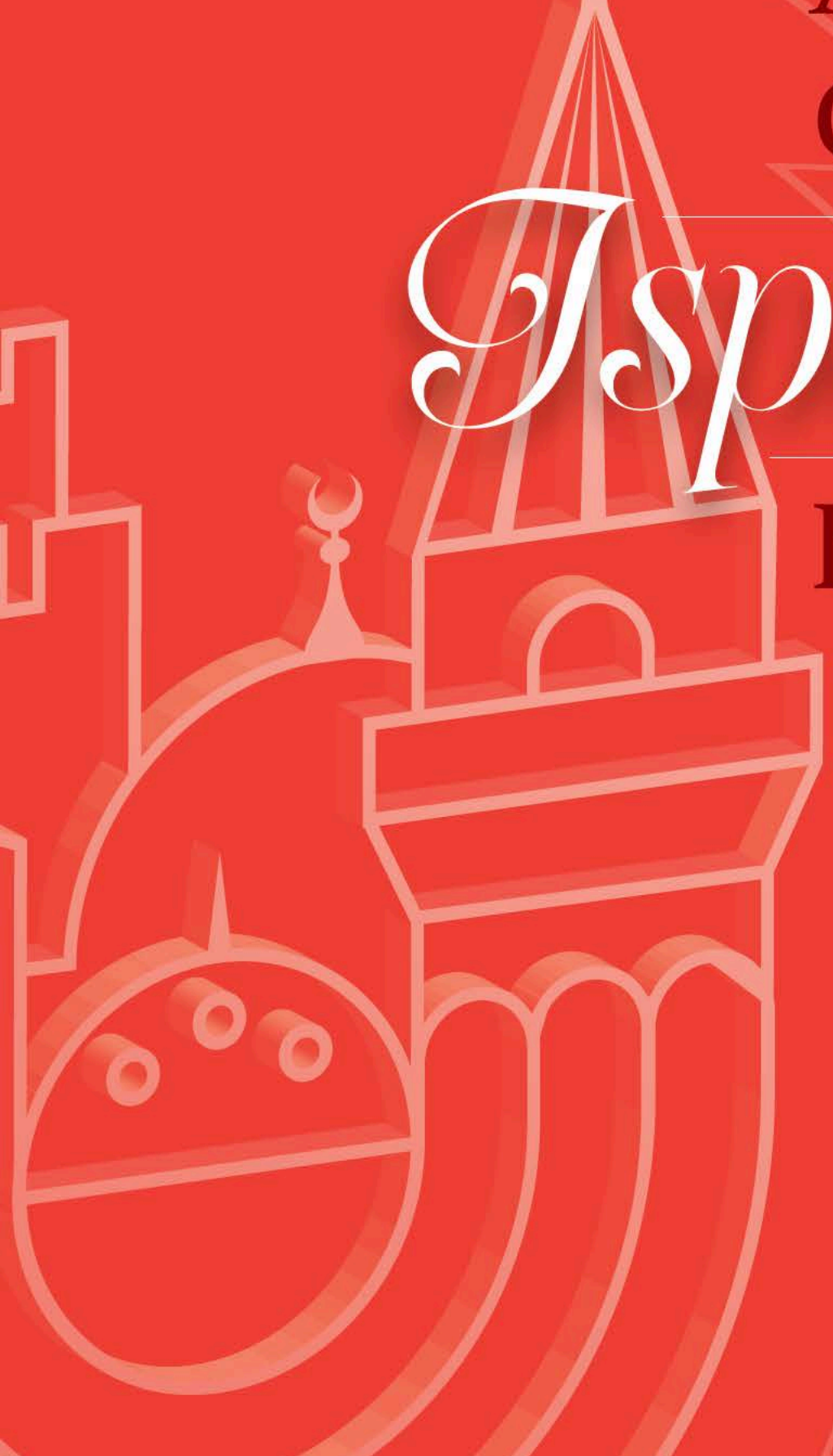

Isparta 2019

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Antik Dönem'den Günümüze Isparta'nın Kültürel Mirası

Mobil Uygulamayı indirmek için kare kodu okutunuz veya ***http://ispartaarkeolojikmiras.sdu.edu.tr/mobil*** *sayfasını ziyaret ediniz.*

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

Editörler
Bilge HÜRMÜZLÜ
Hüseyin KÖKER
Ahmet MÖREL

Yazarlar
Olcay ATASEVEN
Ali Rıza BİLGİN
Nihal ÇEVİK
Doğan DEMİRCİ
Murat FIRAT
Bilge HÜRMÜZLÜ
Gülcan KAŞKA
Mehmet KAŞKA
Hüseyin KÖKER
İlkay ATAV KÖKER
Ahmet MÖREL
Fikret ÖZCAN
Burak SÖNMEZ
Eser YAYAN
Hatice Evrim TÜTÜNSATAR

Redaksiyon
Muzaffer TATLI

Kapak ve Sayfa Tasarımı
Serdar DURAN

Fotoğraflar
Soner ARIK
Süleyman SELVİ

© Mayıs 2019

Baskı
Desen Ofset A.Ş. / ANKARA
0 (312) 496 43 43

2000 adet basılmıştır.

ISBN : 978-605-9454-39-1

sdufefarkeoloji@gmail.com
sduispkulturelmiras@gmail.com
ispartaarkeolojikmiras.sdu.edu.tr
/IMiraslar

Bu Kitap, Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeler Birimi'nin SBG-2018-6869 Numaralı Güdümlü Projesi Olarak Desteklenmiştir.

Önsöz

Historia vero testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae, nuntia vetustatis, qua voce alia nisi oratoris immortalitati commendatur?

Oysa zamanların tanığı, hakikatin ışığı, hafızanın hayatı, hayatın öğretmeni, geçmişin habercisi tarih, hatibinki haricinde başka hangi sesle ölümsüzlüğe bırakılır? (emanet edilir)

Cicero, De oratore 2. 36

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Binlerce yıldır birçok uygarlığın zengin bir miras bırakarak tarih sahnesinden çekildiği bu coğrafyada ulusal ve evrensel kültürün tanıkları olan tarihsel değerlerimizi anlamak ve geleceğe aktarmak bizlere düşen en önemli görevler arasındadır. Kültürel mirasımıza sahip çıkmayı her zaman bir görev olarak üstlenen; kültür, bilim, sanat ve spor alanlarında adından söz ettiren Süleyman Demirel Üniversitesi bu bilinçle "Isparta İli ve İlçeleri Kültürel Miras" projesini hayata geçirmiştir. Bu projenin amacı Anadolu'nun kültür mozayiğini oluşturan parçalarından olan Pisidia Bölgesi'nin kültürel mirasını tanıtmaktır.

Isparta'nın kültürel mirasını sizlerle paylaştığımız bu kitap bir buçuk yıllık bir çalışmanın ürünüdür. İlimiz sınırları içinde bulunan antik kentlerin tarihi, eski çağlardan itibaren Roma İmparatorluk, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluklarından günümüze ulaşan eserler ile ilgili bilgilerin yanı sıra, bu kentlere ve eserlere ulaşımın nasıl sağlanacağı ve gezi güzergâhları hakkında da bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler, gerekli görseller ile de desteklenmiştir. Isparta İli ve İlçeleri Kültürel Miras projesi kapsamında oluşturulan kitabımızı siz değerli okuyucuların takdirine sunuyoruz.

Prof. Dr. İlker Hüseyin ÇARIKÇI
Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörü
Isparta, 2019

Sunuş

Yaklaşık bin yıl önce yurt tuttuğumuz Anadolu coğrafyası onlarca uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu topraklar üzerinde yaşamış olan uygarlıkların bize bıraktığı ortak kültür mirasını koruyarak gelecek nesillere aktarmak biz, şimdiki nesillere düşen en önemli görevlerden biridir.

Bu kitap böyle bir görev bilincinin eseridir. Isparta İli ve İlçeleri Kültürel Miras Projesi, Kasım 2017'de, SDÜ Bilimsel Araştırma Koordinasyon Biriminin desteğiyle, Arkeoloji Bölüm Başkanlığı'nın yürütücülüğünde başlamış, Isparta Merkez ve ilçelerinde bir buçuk yıla yayılan bir zaman diliminin sonunda ortaya çıkmıştır. Üniversitemiz Rektörlüğüne, BAP birimine, Isparta İl Kültür Müdürülüğü'ne; Isparta ve Yalvaç Müze Müdürlükleri'ne teşekkürlerimizi sunarız.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Süleyman Demirel Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümleri Öğretim Üyeleri tarafından hazırlanan bu kitap kültürel mirasın korunması bilincinin geliştirilmesi amacıyla kaleme alınmıştır. Kitapta, ilimiz sınırları içinde bulunan Pisidia Bölgesi kentleri kendi tarihsel dokusu içinde tarih öncesi (Prehistorik Dönemler), Tunç Çağı, Demir Çağı, Hellenistik, Roma İmparatorluk, Bizans, Selçuklu, Beylikler, Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemleri araştırılarak yazılmıştır. Kültürel kimliğimizin Eskiçağ Tarihi bölümleri arkeologlar; Bizans, Selçuklu, Beylikler, Osmanlı Dönemi ve Erken Cumhuriyet tarihi bölümleri ise sanat tarihçiler tarafından hazırlanmıştır.

Çalışmalar sırasında Antik Dönem kaynaklarının yanı sıra bilim insanları tarafından kaleme alınmış akademik çalışmalardan da faydalanılmıştır. Bunun yanısıra, üniversitemiz öğretim üyeleri tarafından bölgede yürütülen arkeolojik yüzey araştırmaları, kazı çalışmaları ve sanat tarihi araştırmalarının sonuçlarına da yer verilmiştir. Böylelikle kültürel miras örneklerinin güncel bilgileri de çalışmaya katılabilmiştir. Kültür tarihine ilgi duyanlar ve öğrenciler için hazırlanan bu yayına ayrıca, terminolojinin anlaşılabilmesi için bir sözlük ve daha fazla bilgi edinmek isteyenler için bölgenin tarihsel süreciyle ilgili seçilmiş kaynakça ve bölgenin kronolojik dizini eklenmiştir. Kitapta yer alan kültürel miraslarımıza erişim kolaylığı sağlamak amacıyla bir internet sayfası hazırlanmış ve akıllı telefon uygulaması geliştirilmiştir. Dolayısıyla mobil uygulama ve internet sayfasıyla da kitap içerisinde yer alan kültürel miras örneklerinin konumlarına, görsellerine ve açıklayıcı özetlerine sayfa üstlerinde yer alan karekodların okutulmasıyla ulaşılabilecektir.

Kitabın asıl sahibi okuyucularımıza keyifli okumalar dileriz.

Yazarlar Kurulu
Isparta, 2019

İçindekiler

Önsöz II

Sunuş IV

PISIDIA BÖLGESİ TARİHİ 5

ISPARTA MERKEZ 21
Kapıkaya Antik Yerleşimi 26
Hagia Baniya (Aya Payana) Kilisesi 32
Hagia Yorgi (Ishotya) Kilisesi 34
Küçükgökçeli Kırık Minare Cami 36
Kutlubey (Ulu) Cami ve Çeşme 38
Mimar Sinan (Firdevs Paşa) Cami 42
İplikçi (Hacı Abdi) Cami 44
Dalboyunoğlu Cami 46
Kavaklı (Abdi Paşa-Peygamber) Cami . . 48
Muhittin Mescidi 50
Bedesten (Firdevs Bey Bedesteni) 52
Üzüm Pazarı Çarşısı 54
Bey Hamamı 56
Yeni Hamam (Dalboyunoğlu) 58
Yılankıran Çeşmesi 60
Çelebiler Mahallesi Çeşmesi 62
Gazi Kemal Mahallesi Çeşmesi 63
Hazneli (Bıtırak) Çeşmesi 64
Eski Ticaret Yüksek Okulu 66
Gazi İlkokulu 68
Cumhuriyet İlkokulu 70
Garnizon Binası 72

Mobil Uygulamayı indirmek için kare kodu okutunuz veya ***http://ispartaarkeolojikmiras.sdu.edu.tr/mobil*** *sayfasını ziyaret ediniz.*

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Valilik Binası 74
Atatürk Heykeli 76
Isparta Müzesi 78

AKSU İLÇESİ ***81***
Tymbriada Antik Kenti 84
Tynada Antik Kenti 88
Zindan Mağarası 90
Deliklitaş Mağarası ve Çevresi 92
Yılanlı Cami 94

ATABEY İLÇESİ ***97***
Seleukeia Sidera Antik Kenti 100
Agrae Antik Kenti 104
Kelian Antik Yerleşimi (Kapıcak Köyü) . 105
Ertokuş Medresesi ve Kümbeti 106
Burhaneddin Paşa Cami 110
Kırıkminare (Cuma) Cami 112
Feyzullah Paşa Cami 114
Onaç Çeşmesi 116
Süleyman Demirel Demokrasi ve Kalkınma Müzesi 117

EĞİRDİR İLÇESİ ***119***
Prostanna-Akroterion 122
Yukarı Gökdere Asarı 126
Mallos Antik Kenti 128
Eğirdir Kalesi 132
Hagia Georgios Kilisesi 134
Hagia Stefanos (Yeşilada) Kilisesi 136
Roma Dönemi Köprüsü 138
Osmanlı Dönemi Köprüleri 139
Eğirdir Keyhüsrev Kervansarayı 140
Dündar Bey Medresesi 142
Barla Çaşnigir Paşa Cami 144
Eğirdir Merkez Ağa Cami 146
Çaşnigir Hamamı 148
Esma Sultan Hamamı 149
Yeşilada Hamamı 150
Akmescit Çeşmesi 151
Ahırcı Çeşmesi 152
Baş Mahalle Çeşmesi 153
Pazar Mahalle Çeşmesi 154

GELENDOST İLÇESİ ***157***
Avşar Köprüsü 160
Avşar Cami 162
Abdülgaffar Cami 164
Gelendost Ertokuş Kervansarayı 166

GÖNEN İLÇESİ ***169***
Konane Kale Tepe Yerleşmesi 172
Akyokuş Tepe ve Modern Gönen İlçe Merkezi (ArkeoPark) 174
Tavukçu Sırtı Mevki Kaya Mezarları . . . 176
Gönen Hamamı 177
Demirci Mehmet Efe Konağı 178
Gönen Köy Enstitüsü 180

İçindekiler

KEÇİBORLU İLÇESİ 183
Baris Antik Kenti 186
Hacı Emin Sarnıcı 186
Hacı Hüseyin Sarnıcı. 188
Hasan Hüseyin Sarnıcı 189
İncesu Köyü Cami 190
Sinan Bey Cami 192
Koca Çeşme 194

SENİRKENT İLÇESİ 197
Tymandos Antik Kenti. 200
Hıdır Çelebi Cami 202
Şeyhler Cami 204
Veli Baba Külliyesi. 206

SÜTÇÜLER İLÇESİ. 209
Adada Antik Kenti 212
Zorzila 216
Taşkapı Harabeleri 216
Çiğdüşmez Mevkii (Hamid'in Asarı) . . . 217
Yazılı Kanyon 218
Bayduç Kalesi 220
Sığırlık-I Kalesi 222
Sığırlık-II Kalesi 223
Seferağa Cami 224

ŞARKİKARAAĞAÇ İLÇESİ 227
Anaboura Antik Kenti 230
Neapolis Antik Kenti 230

Mobil Uygulamayı indirmek için kare kodu okutunuz veya ***http://ispartaarkeolojikmiras.sdu.edu.tr/mobil*** *sayfasını ziyaret ediniz.*

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Sultan Fatih Cami (Cami-i Kebir) 232
Alaca Mescit Cami 234

ULUBORLU İLÇESİ 237
Apollonia Antik Kenti 240
Uluborlu Kalesi 242
Cirimbolu Köprüsü (Cirimbolu Su Kemeri) 244
Alaaddin Cami 246
Bahçe Cami 248
Sallanan Minare 250
Bülbül (Alemdar) Cami 252
Gargılı Lala (Taş) Medresesi 254
Baltabey Hamamı 256
Karabey Hamamı 258
Muhittin Çeşmesi 260
Büyük Çeşme 262
Gafle Çeşmesi 264
Aslanlı Çeşme 266
Uluborlu Müzesi 268

YALVAÇ İLÇESİ 271
Pisidia Antiokheia 274
Limenia Adası 278
Kemer Köprü 280
Kaş (Kavaklı) Cami 282
Devlethan Cami 284
Saray Mahallesi Camisi 286
Leblebiciler Mahallesi Camisi 288
Merkez Yeni Cami 290
Abacılar Mahallesi Cami 292
Çiçekliçeşme Sokağı Hamamı 294
Yalvaç Arkeoloji Müzesi 296

YENİŞARBADEMLİ İLÇESİ 299
Pınargözü Mağarası 302

Isparta İlinde Devlet Demir Yolları ve Gar Binaları 306

Pisidia Bölgesi Kronolojisi 308

Sözlük 309

Seçilmiş Kaynakça 313

sdufefarkeoloji@gmail.com
sduispkulturelmiras@gmail.com
ispartaarkeolojikmiras.sdu.edu.tr
/IMiraslar

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

PISIDIA BÖLGESİ TARİHİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

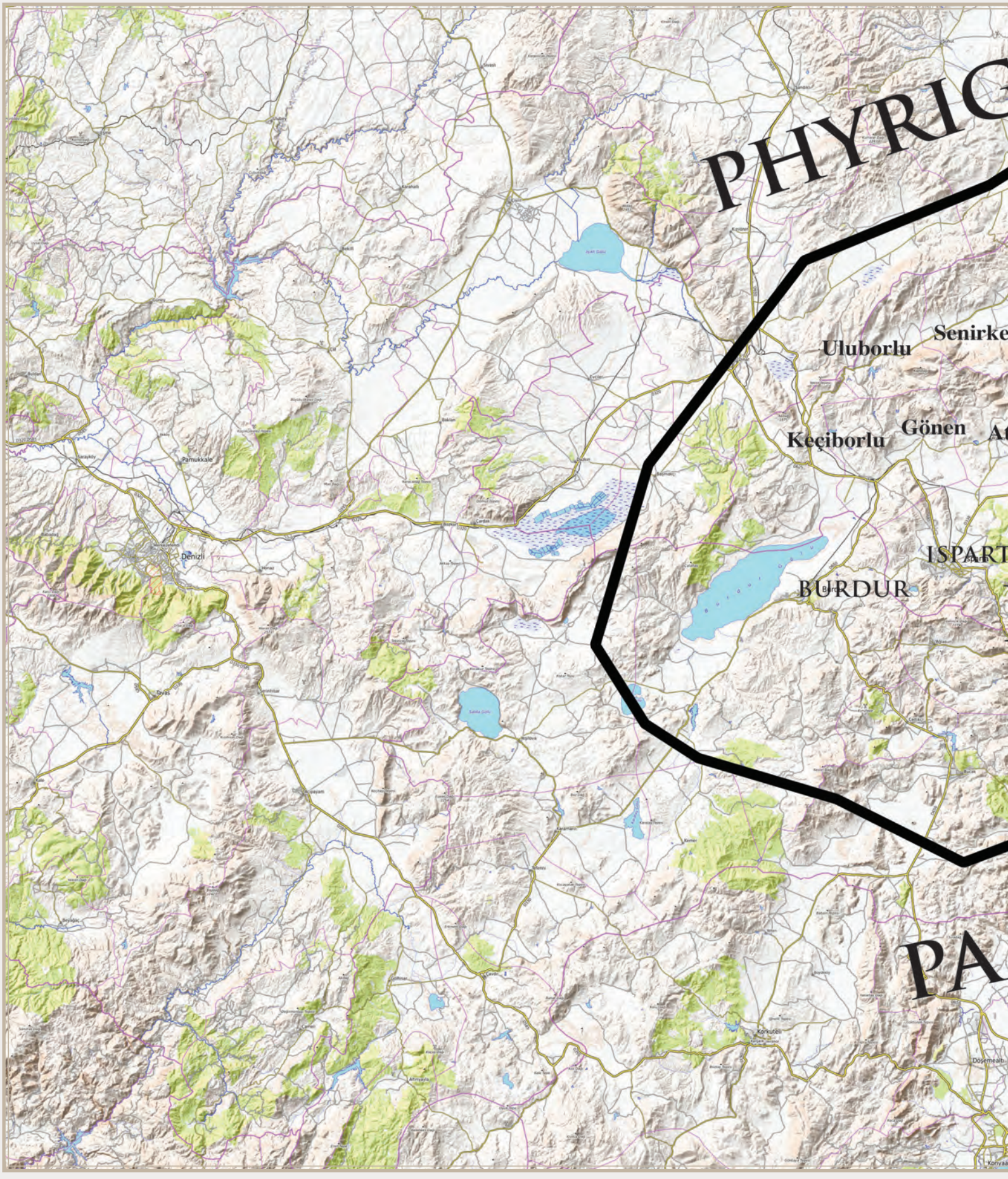
PHYRIG
Uluborlu
Senirke
Keçiborlu
Gönen
Pamukkale
Denizli
ISPART
BURDUR
PA

Yalvaç
Gelendost
Şarkikarağaç
Eğirdir
Aksu
Yenişarbademli
Sütçüler
LYKAONIA
PISIDIA
MPHYLIA
N
0 10 20 30 40 50 60 70 80 km

Pisidia Bölgesi Tarihi

Antik Çağ'da Pisidia Bölgesi olarak adlandırılan bölge, bugün Göller Bölgesi'ne (Yöresi) karşılık gelmektedir. Pisidia toprakları, Burdur ve Isparta İlleri'nin tamamını ve Antalya İli'nin de kuzey kesimini içine alıyordu. Bölge kuzeyde Sultan Dağları; doğuda Karalis Lacus'un (Beyşehir Gölü) güney-doğu köşesi ile Melas'ın (Manavgat Çayı) orta ve üst çığırlarını içine alan dağlık alan; güneyde Pamphylia ovasını sınırlayan Tauroslar (Toros Dağları); batıda Lysis (Erençay/ Bozçay) ve Askania (Burdur) ile Anaura (Acıgöl) gölleri arasında uzanan Söğüt Dağları'yla sınırlanmıştır.

Bölgede yaşayan halklar hakkındaki antik kaynaklar oldukça aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır. Pisidia adından ve Pisidialılar'dan ilk kez MÖ 5. yüzyıl sonlarında Ksenophon bahsetmiştir. Bölgenin yerli halkı olduğu anlaşılan Solymler'in adına ise ilk defa Homeros'un Ilias Destanı'nda rastlıyoruz.

Pisidialılar'ın Grek alfabesine benzer bir alfabeyle yazılan kendilerine özgü, Pisidce denen bir dilleri vardı. Strabon, bölgenin batı sınırında yer alan Kibyra (Gölhisar) kentinde konuşulan diller arasında bu dili de saymaktadır.

Bölge, kültürel olarak oldukça eski ve zengin bir geçmişe sahiptir. Yerleşim tarihi günümüzden yaklaşık 40000 yıl öncesine, konar-göçerliğin esas olduğu Üst Paleolitik Dönem'e kadar gitmektedir.

Tarih Öncesi (Prehistorik) Dönemler (MÖ 40000 - 3000)

Bölge, kültürel olarak oldukça eski ve zengin bir geçmişe sahiptir. Yerleşim tarihi günümüzden yaklaşık 40000 yıl öncesine, konar-göçerliğin esas olduğu Üst Paleolitik Dönem'e kadar gitmektedir. Bu dönemin izlerine Bozanönü ovasında Kapalıin Mağarası'nda rastlanmaktadır. Günümüzden yaklaşık 15000 yıl önceye kadar geriye giden Epi Paleolitik Dönem kültürü özellikleri de bölgenin kuzeyindeki Baladız (Gönen-Gümüşgün) yerleşim alanında ortaya çıkmaktadır. Henüz yerleşik bir hayatın söz konusu olmadığı bu zaman diliminde mağaralar ve doğal kaya oyukları yerleşim alanları olarak kullanılmaktaydı.

Bu dönemlerin ardından, Homo Sapiens'in bitkileri ekip biçmeye başlamasıyla, yani tarımsal faaliyetleri öğrenmesi ve uygulamasıyla birlikte yerleşik hayata geçiş gerçekleşmiştir. Mağaralardan çıkan topluluklar küçük ölçekli köyler, kasabalar ve hatta daha büyük ölçekli kent denebilecek yerleşimler kurmuşlardır. Pisidia Bölgesi'nde yerleşik hayata geçildiği Neolitik Dönem'in izlerini ve Güneybatı Anadolu'daki çiftçi toplumların yaşayışlarını en iyi temsil eden merkezler Burdur'daki Hacılar ve Kuruçay, Konya'daki Suberde (Görüklük Tepe) ve Antalya'daki Bademağacı yerleşimleridir. Yerleşik hayata geçilmesi ve üretimin artması, artı ürünün korunması gereksinimini doğurmuş ve bu nedenle de toplumsal sınıflaşmanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Dönemin sonuna doğru ise, bu tür bir yapılanmaya işaret edebilecek mimari ögeler ve güçlü savunma sistemleri ortaya çıkmıştır.

Neolitik Dönem'in ardından, taş aletlerin yanında bakır aletlerin de kullanılmaya başlandığı Kalkolitik Dönem gelmektedir. Göller Bölgesi'nde yer alan Hacılar, Kuruçay, Suberde ve Bademağacı yerleşimleri bu dönem için de oldukça önemlidir. Kalkolitik Dönem'in son evresinde, yani Geç Kalkolitik Dönem'de, adı geçen yerleşimlerde bir yıkımın ve yangının izlerine rastlanması, bu yerleşimlerin dışarıdan gelen bir başka güç tarafından ortadan kaldırıldığı, ancak gelenlerin bölgeye yerleşmedikleri anlaşılmaktadır. Bu yıkımın ardından gelen ilk yerleşim izlerini Kuruçay ve az da olsa Bademağacı Höyük'te izleyebilmekteyiz.

Bakır ile kalay veya arsenik alaşımı olan tunçun (bronz) alet ve silah yapımında kullanılmaya başlanmasıyla Kalkolitik Dönem'den ayrılan Tunç Çağı izlerine ise bölgede Kuruçay ve Harmanören (Göndürle) yerleşimlerinde rastlanmaktadır.

MÖ 2. - 1. Binyıllarda Pisidia

Hitit metinlerinde geçen ve Pedasa olarak adlandırılan bölgenin Pisidia'ya karşılık geldiği düşünülmektedir. MÖ 2. binyıldan Hellenistik Dönem'e kadar geçen zaman diliminde bölgenin tarihine ilişkin bilgilerimiz çok az olmakla birlikte, MÖ 1. binyılda nispeten daha fazla bilgiye sahibiz.

Anadolu'da MÖ 8. yüzyılda bir devlet olarak ortaya çıkan Phrygialılar'ın Pisidia'yı tam olarak egemenlik altına alıp alamadıkları anlaşılmamakla birlikte, etki alanlarının Pisidia'nın batısına kadar ulaştığı, bölgede ele geçen arkeolojik bulgular sayesinde anlaşılmaktadır.

MÖ 7. yüzyılın başlarında Phryg Devleti'nin ortadan kalkmasıyla Lydia Krallığı tarih sahnesine çıkmıştır. Herodotos'un Halys'ün (Kızılırmak) beri tarafındaki tüm ulusların Lydia hâkimiyetini tanıdıklarını belirtmesi, Pisidia'da yaşayan halkların da diğer uluslarla aynı kaderi paylaşmış olabileceğini düşündürmektedir. Elimizdeki verilerle Lydia Krallığı'nın bölgedeki siyasi etkisinin boyutları hakkında kesin bir yargıya varmamız şu an için olanaksız görünmektedir. Herodotos'un verdiği bilgilere ek olarak, Amaseia'lı (Amasya) coğrafyacı Strabon, Ephesos'lu (Selçuk) Artemidoros'tan alıntı yaparak aktardığı Pisidia kentlerinin listesinde bu kentlerin komşuları olan Phrygialılar, Lydialılar ve Karialılar ile barış içinde yaşadıkları bilgisini verir. Buradan da anlaşılacağı üzere, Phryg ve Lydia Devletleri'nin Pisidia Bölgesi'nde politik bir egemenlik kuramadıklarını ancak kültürel bir etkinin olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır.

MÖ 546 yılında Lydia Krallığı'nın Persler tarafından yıkılmasıyla Anadolu iki yüz yılı aşan bir Pers egemenliği dönemine girer. Bu dönemde Pisidia ile ilgili gelişmeler ne yazık ki tam olarak aydınlanmış değildir. Eserinde Pers satraplık bölgelerine dair bilgiler aktaran Herodotos, bu bölgeler arasında Pisidia'dan bahsetmez. Ancak, Pisidia'nın güneybatı kısmını oluşturan Milyas'ın, Pers Kralı I. Dareios Dönemi'nde (MÖ 521-486) oluşturulan ve Pamphylia, Lykia, Karia, Ionia ve Aiolis ile birlikte birinci satraplık merkezine bağlı ve bu satraplığın yıllık 400 gümüş talanton vergi vermekle yükümlü olduğunu belirtir. Yine Herodotos, MÖ 480 yılında Atina seferine çıkan Pers Kralı Kserkses'in ordusunda, giysileri kopçalarla tutturulmuş, kısa kargı ve bazıları Lykia yayları taşıyan Milyaslılar'ın da yer aldığını aktarmaktadır. Böylece, Pers nüfuzunun bölgede ne derece hissedildiği konusunda kesin bir yargıya varamamakla beraber, bölge halkının asker olarak Pers ordusunda görev yapması, Pers yönetiminin en azından halkı kendileri için savaşmaya ikna edecek kadar etkisinin olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bununla birlikte, Kuzey Lykia, belki Milyas sınırları içerisinde kalan Elmalı yakınlarındaki Karaburun I Tümülüsü'ndeki duvar resimlerinin de gösterdiği gibi, Pisidia'nın güney kesimi açık bir biçimde Pers kültürü etkisine maruz kalmış görünmektedir.

MÖ 401 yılında Phrygia Satrabı Genç Kyros'un sorumluluğu altındaki topraklara yağma akınları yapan Pisidialılar üzerinde bir sefer düzenleme düşüncesi bölgedeki

Pers egemenliğinin zayıfladığı ve bölge halkının, komşu bölgelere saldırabilecek kadar özgür kaldığını göstermektedir.

Diodoros'tan, MÖ 4. yüzyılın ilk yarısında başlayan ve Anadolu satraplarının Pers Kralı II. Artakserkses'e karşı giriştikleri ayaklanmaya (Satrap Ayaklanması; MÖ 362/1) Ionialılar, Lykialılar, Pamphylialılar ve Kilikialılarla birlikte Pisidialılar'ın da katıldığını öğrenmekteyiz.

Antik Dönem yazarlarından olan Arrianos'tan öğrendiğimize göre, Pisidia'nın güneyini oluşturan Milyas'ın siyasi ve idari olarak Pers egemenliğinin son yıllarında Pers Kralı'nın emriyle Lykia topraklarına katılmış olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Pisidia'nın güneyi, yani Milyas, önce Lykia Beyi Perikles (MÖ 380-362) ve sonrasında Karia Satrabı Maussollos'un (MÖ 377-353) egemenlik alanına dâhil olmuş (MÖ 362), bu durum Büyük İskender olarak da bilinen Makedonia Kralı III. Aleksandros'un egemenliğine dek devam etmiştir.

Hellenistik Dönem (MÖ 334-MÖ 31)

Büyük İskender Hellen dünyasının lideri olarak Pers İmparatorluğu'na karşı giriştiği büyük doğu seferi sırasında Lykia'da kurtarıcı olarak selamlandıktan sonra Termessos'un (Güllük Dağı) kuzeyindeki Yenice Boğazı yoluyla MÖ 334/333 yılı kış ayında Milyas'a girerek burayı yakıp yıkmıştır. Egemenliği altına aldığı Anadolu topraklarında yönetim olarak kendinden önceki Pers satraplık yönetimini esas alan kral, yöneticileri kendi komutanları arasından seçmekle birlikte, Nearkhos'u Lykia ve Tauros Dağları'na komşu olan memleketlerin satrabı olarak atamış, bununla birlikte Pamphylia ve Pisidia'da ele geçirilmeyen yerlerin alınması görevi de kendisine verilmiştir. Fakat Nearkhos'un Pisidia'daki icraatı ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip değiliz. MÖ 329 yılında Nearkhos geri çağrılmış ve idaresi altındaki bölge Antigonos Monophtalmos'un yönetimindeki Büyük Phrygia'ya bağlanmıştır. Makedonia Kralı, Pisidia'da önce Termessos'u ele geçirmek istemiş ancak kentin Güllük Dağı üzerindeki konumu nedeniyle savunulması kolay, kuşatılarak alınması ise zor olduğundan bu düşüncesinden vazgeçmiştir. Kral ve ordusunun Pisidia içlerine ilerlediği sırada Sagalassos (Ağlasun) halkı da kentlerini krala teslim etmeyerek savunmaya geçmişlerdir. Sonunda kral kenti bir baskınla ele geçirse de Sagalassoslular'ın bu tutumu, Pisidialılar'ın antik kaynakların da bahsini ettiği savaşçı ve özgür karakterlerini açık bir biçimde yansıtmaktadır.

Büyük İskender'in, MÖ 323 yılında varis bırakmadan ölümünün ardından imparatorluk toprakları, kralın yanında yer alan komutanlar "Diadokhlar" (Diadokhoi) arasındaki güç mücadelesine sahne oldu. Komutanlarından Perdikkas, Kappadokia ve Paphlagonia'yı ele geçirmiş, Pisidia'yı kendisine üs olarak seçmiş ve ayrıca burada, kardeşi Alketas'ın komutasında yerli halktan topladığı güçlerle bir ordu oluşturarak daha sonraki eylemleri için bir savaş konseyi oluşturmuştur. Perdikkas'ın ölümünün ardından ise Pisidia'nın yönetimi Alketas'a geçmiş; MÖ 319'da Büyük Phrygia ve Lykia'ya egemen olan Antigonos ile Alketas arasında Kretopolis (İncirdere Köyü, Sivritepe) kenti sınırlarında yapılan savaş, Termessoslular'ın ihanetine uğrayan Alketas'ın yenilgisiyle sonuçlanmıştır. Böylece Pisidia, MÖ

301 yılındaki Ipsos Savaşı'na kadar, Antigonos'un egemenliğine girmiştir.

Lysimakhos'un MÖ 281'de, Smyrna'nın (Eski İzmir) kuzeyinde Hermos (Gediz) vadisindeki Kourupedion'da (Gediz Irmağı yakınları) I. Seleukos ile giriştiği savaşta ölümünün ardından egemenliği altındaki tüm topraklar, MÖ 188 yılına kadar, arada kesintiler de olsa, Seleukos Krallığı'na geçmiş ve böylece Küçük Asya'nın büyük bir kısmı Seleukoslar'ın yönetimine girmişti. Kourupedion Savaşı sonrası Pisidia'daki Seleukos egemenliğinin sınırlarının nereye kadar ulaştığı konusu açık değildir. Ancak, Seleukoslar tarafından kurulmuş olduğu bilinen ve Sagalassos'un kuzeyinde Phrygia-Pisidia sınırındaki Apollonia (Uluborlu), Laodikeia Katakekaumene (Ladik) ve Pisidia Antiokheia (Yalvaç) ile Kuzey Pisidia'da yer alan Seleukeia (Atabey, Bayat Köyü) koloni kentleri, krallığın etki alanının Pisidia Bölgesi'ne kadar ulaştığını göstermektedir.

Seleukoslar ve Ptolemaioslar arasında süren Syria (Suriye) Savaşları sırasında, Pamphylia'dan Hellespontos'a (Çanakkale Boğazı) kadar uzanan toprakların kontrolü de Ptolemaios Krallığı'na geçmiştir. Bu sırada (MÖ 228-223) Pergamon Kralı I. Attalos, Pisidia'da geçici bir süre egemenlik kurduysa da, Anadolu'daki Seleukos topraklarının yöneticisi olan Akhaios tarafından yenilerek bu duruma son verilmiştir.

Bu tarihten sonra, MÖ 220 yılında, yöneticisi olduğu topraklar üzerinde hak iddiasıyla Laodikeia (Goncalı, Eskihisar) kentinde taç giyerek kendini kral ilan eden Seleukos Kralı III. Antiokhos'un yeğeni Akhaios, komutanı Garsyeris'i Pisidia ve Pamphylia topraklarını ele geçirmekle görevlendirir. Akhaios'un MÖ 213 yılında egemenliğinin sona ermesinin ardından, MÖ 188 yılında imzalanan Apameia Barışı'na kadar, bu topraklar tekrar Seleukos Krallığı'nın egemenliği altına girmiştir. Böylece, Ptolemaioslar'ın güney Pisidia'da, yani bölgenin Pamphylia sınırına yakın kısmındaki egemenlikleri, III. Antiokhos ve Akhaios arasındaki mücadeleler sırasında kesintiye uğrasa da, MÖ 198 yılına kadar devam etmiş görünmektedir. Buna ek olarak, Ptolemaioslar'ın korsan tehlikesine karşı Kilikia, Pisidia ve Isauria'nın dağlık kesimlerinde karakollar kurdukları da bilinmektedir.

Diadokhların Anadolu'daki egemenlik mücadeleleri devam ederken, Kuzey Avrupa'dan hareketle Orta Anadolu'da Ankyra'ya (Ankara) kadar gelen ve bu çevrede yerleşen Galatlar, MÖ 3. ve 2. yüzyıllar boyunca Anadolu topraklarında yaklaşık 200 yıl süren bir karmaşaya sebep olmuşlardır. Yağma ve çapulculukla geçinen ve ayrıca paralı asker olarak kimi devletlerin ordularında görev yapan bu kavmin etki alanının Pisidia içlerine, Sagalassos'un kuzeyinden Lykia'ya kadar uzanmış olduğu görülmektedir.

Seleukos Kralı III. Antiokhos'un yenilgisiyle sonuçlanan Magnesia Savaşı (MÖ 190) ve ardından imzalanan Apameia Barışı (MÖ 188) ile Seleukos Krallığı Tauros Dağları'nın doğusuna çekilmek zorunda kalmış ve Tauroslar'ın batısında kalan toprakları savaş-

ta Roma müttefiki olan Pergamon Krallığı ve Rhodos Devleti arasında paylaşılmıştır. Bu paylaşımdan aslan payını alan Pergamon (Bergama), topraklarını Bithynia sınırından Maiandros Nehrine (Büyük Menderes); Anadolu içlerinde Phrygia ve Lykaonia'ya, Pisidia ve Milyas'ın büyük bir kısmıyla Lykia'daki Telmessos (Fethiye) kentini kapsayacak şekilde genişletmiştir. Bununla birlikte, Telmessos limanı, Lykia ve Karia ile Pisidia'nın güney kesimi Rhodos (Rodos) kontrolüne girmiştir. Milyas'ın Eumenes yönetimindeki Pergamon Krallığı'na verilen kısmı; kuzeyde Phrygia Epiktetos, doğuda Sagalassos, Kremna (Çamlık) ve Ariassos (Bademağacı) kentleri, güneyde Elmalı ovasına kadar uzanan bölge ve Termessos'un güney batı dağ sırası arasında kalan bölge, batıda Kabalis ve Lysis Vadisi'nin büyük bir bölümü ile Askania Gölü havzasını kapsıyordu.

Strabon, MÖ 168/7 yılında Tyran Pankrates yönetiminde özgürlüğünü ilan ettikten kısa süre sonra Boubon (İbecik), Oinoanda (İncealiler Köyü, Asar Beli/Gavur Tepe) ve Balboura (Dirmil/Altınyayla, Yanıkköy) kentlerini yönetimi altına alarak bir tetrapolis oluşturan Kibyra'nın teritoryumunun Pisidia ve Milyas'tan Lykia ve Rhodos sahiline kadar uzandığını aktarmaktadır. Pankrates'in, Apameia Barışı'nın ardından toprakları genişleyen Pergamon Krallığı'nın yeni sahip olduğu topraklarda egemenliği sağlayana kadar oluşan otorite boşluğundan yararlanarak, etki alanını genişlettiği fakat bu durumun fazla uzun sürmediği görülmektedir.

Pergamon Krallığı'nın bölgedeki egemenliği hakkında ne yazık ki oldukça az bilgiye sahibiz. Yukarıda da belirtildiği gibi, Apameia Barışı hükümlerine göre Milyas'ın Pergamon Krallığı'na verildiğini biliyoruz. Buna göre Pisidia Bölgesi'nin batısı Pergamon egemenliğindeydi ancak, doğusu hakkında elimizde pek fazla bilgi bulunmamaktadır. II. Attalos (MÖ 159-138) tarafından kaleme alınarak Olbasa (Belenli) kentine gönderilen ve Sotas isimli bir vatandaşı onurlandıran kararname, MÖ 2. yüzyıl ortasında kentteki Pergamon etkisini göstermesi açısından önemlidir. Buna göre, Milyas'taki diğer kentlerin de Olbasa ile aynı kaderi paylaştığını düşünmek yanlış olmaz. Bununla birlikte, bölgede ele geçen ve Isparta ve Burdur Müzeleri'nde korunan çok sayıdaki Pergamon Krallığı bronz sikkeleri, Pergamon Krallığı'nın bölge ekonomisine olan etkisine tanıklık ederler. Seleukoslar'ın Tauroslar'ın doğusuna çekilmesiyle bu topraklardaki otorite boşluğunu dolduran Pergamon Krallığı, yürütülen güney politikası sayesinde Pisidia Bölgesi'ni, buradan geçerek Akdeniz'e açılan ticaret yolunu denetimi altına almış ve Attaleia (Antalya) kentini kurmasıyla da Akdeniz'in doğusuna açılma fırsatını yakalamıştır.

Pergamon Kralı III. Attalos'un (MÖ 138-133) arkasında herhangi bir varis bırakmadan, Pergamon kenti ve toprakları dışında kalan krallığının topraklarını "vasiyet" yoluyla Roma halkına miras bırakması, mirasın nasıl değerlendirileceği ve mirasa itiraz ederek tahtın varisi olduğunu öne süren Aristonikos'un isyan etmesi gibi bir takım sorunları da beraberinde getirmişse de isyan bastırılmış ve sonunda MÖ 129-126 yılları arasında Manlius Aquillius'un başında bulunduğu bir heyet tarafından krallığın sahip olduğu topraklar üzerinde Roma'nın yeni eyaleti olan Provincia Asia (Asia Eyaleti) tesis edilmiştir.

Provincia Asia'nın oluşturulmasının ardından, Pisidia ve Milyas'ın bu eyaletin sınırları içinde mi yoksa dışında mı kaldığı hususu kesin değildir. Bölgenin, Roma müttefiki olan ve Aristonikos'a karşı yürütülen savaşta ölen Kappadokia Kralı V. Ariarathes'in çocuklarının kontrolüne verildiği ya da otonom olarak kalmış olması da muhtemel görünmektedir.

MÖ 102/101 yılında Marcus Antonius tarafından Kilikia Eyaleti'nin (Provincia Cilikia) kurulmasıyla Pisidia ve Milyas bu yeni eyaletin sınırlarına dâhil edilir. Bu ta-

rihten MÖ 49 yılında Caesar'ın düzenlemesiyle Asya Eyaleti'ne (Provincia Asia) dâhil edilene kadar Pisidia ve Milyas Kilikia Eyaleti sınırları içinde kalmıştır.

MÖ 120 yılında Pontos Krallığı tahtına geçen VI. Mithradates, Roma yönetimine karşı giriştiği mücadelede (MÖ 88-64), Anadolu'nun batısı ve güneyindeki birçok kent devletini Roma baskısından kurtarmış ve bunlar tarafından kurtarıcı olarak selamlanmıştır. Pisidia, Lykia ve Pamphylia bölgesindeki bazı kentlerin krala karşı direndikleri bilinmekle birlikte, Pontos ordusunun Anadolu'nun güneyinde nereye kadar ilerlediği konusunda elimizdeki kaynaklar yeterli bilgi sunmamaktadırlar. Ancak, Pontos kuvvetlerinin Kibyra kentini ele geçirmesinin ardından Termessos kontrolündeki Yenice Boğazı'ndan geçerek Pamphylia ovasına girdiği kabul edilmektedir.

MÖ 51 yılında Kilikia Eyaleti proconsulu olan Cicero, MÖ 80/79 yılında Anadolu'nun güney kıyılarını korsan ve haydutlardan temizlemek amacıyla görevlendirilen Dolabella ve kötülüğüyle nam salmış pro-quaestoru G. Verres'in Milyas, Lykia, Pamphylia, Pisidia ve Phrygia'daki kentlerden tahıl ya da bunun yerine para talep ederek yetkisini kötüye kullandığından bahseder. Fakat bilgilerimiz bununla sınırlı kalmakta ve Verres'in Milyas'taki faaliyetleri, örneğin hangi kent ya da tapınakların yağmalandığı konusunda ne yazık ki daha fazla bilgi sahibi olamamaktayız.

MÖ 78-74 yılları arasında Kilikia Eyaleti'ne vali olarak görev yapan Servilius Vatia (Isauricus), doğu Lykia, Pamphylia, Pisidia, Isauria ve Lykaonia'da oldukça önemli bir güç haline gelen korsan ve haydutlara karşı bir sefer düzenlemiştir. Bu sefer sonrasında idari düzenlemeler yapan Servilius, Kilikia Eyaleti'ni Dağlık Kilikia ve Pamphylia sahilleri ile Pisidia ve Lykaonia'nın bazı yörelerini de içine alacak şekilde genişletmiştir.

Provincia Asia'nın oluşturulmasından sonraki tarihlerde güney sahilleri, Kilikia, Pamphylia ve Lykia korsanların büyük çapta faaliyet gösterdikleri alanlar haline gelmiştir. Öyle ki, bu korsanlar kıyıdan içeride, Pisidia ve Lykaonia içlerine kadar nüfuz etmiş ve buralarda sığınaklar kurmuşlardır. Strabon, Lykia'daki Olympos (Antalya, Çıralı) kentini üs olarak seçen ve MÖ 1. yüzyıl başlarında güney Anadolu sahillerinde korsanlık yaparak kendi krallığını kuran Zeniketes'in egemenliği altındaki topraklar içinde Milyas'ı da saymaktadır. Lucullus Dönemi'nde (MÖ 74-67) hala Kilikia Eyaleti sınırları içerisinde yer alan bu adı geçen bölgeler, olasılıkla Pompeius zamanında da bu eyaletin sınırları içerisinde kalmıştır.

Caesar'ın MÖ 49 yılında yaptığı düzenlemelerle, Phrygia'daki üç dioces Kilikia'dan Provincia Asia'ya nakledilmiş, ayrıca Pamphylia Bölgesi Provincia Asia sınırları içerisine alınarak, Pisidia ve Milyas'ın dağlık kısımları da eyalet sınırları içine dâhil edilmiştir.

Roma'nın, Anadolu'nun güneyindeki dağlık kesimleri kontrol altına almak ve buradaki

otorite boşluğunu gidermek amacıyla yürüttüğü strateji doğrultusunda, Pisidia'nın kontrolünü sağlama görevi Marcus Antonius tarafından Amyntas'a (MÖ 39-25) verilmiştir. Böylece Pisidia Kralı olan Amyntas, MÖ 36 yılında Deiotaros'un büyük oğlu Galatia Kralı Kastor'un ölümünün ardından Galatia Kralı da olmuş ve MÖ 25 yılındaki ölümüne dek krallığını sürdürmüştür.

Roma İmparatorluk Dönemi

Galatia Kralı Amyntas Dönemi'nde (MÖ 39-25) dolaylı olarak Pisidia'nın kontrolünü sağlayan Roma, kralın MÖ 25 yılındaki ölümünün ardından bölgedeki kontrolü sağlamak amacıyla bir dizi faaliyette bulunmuştur. Augustus, kralın ölümünden sonra egemenliği altındaki toprakları varisler arasında paylaştırmak yerine burada yeni düzenlemeler yaparak doğrudan Roma kontrolünü sağlama yoluna gitmiştir. Bu kapsamda, Roma için sorun olmaya devam eden bölgede Provincia Galatia (Galatia Eyaleti) oluşturulmuş, Pisidia ve çevresinde askeri nitelikli koloniler kurulmuş ve yol sistemini geliştirilerek bölgenin kontrol altına alınması amaçlanmıştır. Bölgede koloni kenti olarak seçilen kentler Pisidia Antiokhia (Isparta, Yalvaç), Kremna, Komama (Bucak, Ürkütlü), Olbasa ve Parlais (Barla) kentleridir. Bölgenin sıkı kontrol altında tutulması, yeni kurulan koloniler arasındaki iletişimin sağlanması ve gerektiğinde askeri harekatlar için Pisidia'daki yol sisteminin geliştirilmesi kesinlikle çok önemliydi. Bu amaçla, Augustus'un emriyle MÖ 6 yılında, eyalet valilerinden Cornutus Aquilia, Via Sebaste'yi yaptırmıştır.

Yeni oluşturulan eyaletin sınırları, Strabon'un da kaydettiği gibi, Amyntas'ın sahip olduğu toprakların tamamını kapsıyordu. Bununla birlikte, eyaletin sınırları zaman içinde değişiklikler gösterse de genel olarak güneyde Pamphylia ovası, doğuda Seleukeia'dan batıda Lykia Bölgesi ve Asia Eyaletleri'nin sınırına kadar Tauros Dağları, Pisidia yaylaları, Lykaonia, doğu Phrygia, Galatia Bölgesi, Paphlagonia Bölgesi içindeki ormanlık dağlar, Pontus Galaticus'u içine alan Iris (Yeşilırmak) ve Çekerek ırmaklarının bereketli ovaları Provincia Galatia sınırları içerisinde kalan bölgelerdir.

Augustus Dönemi'nde Pisidia'da kurulan koloniler, yukarıda da bahsedildiği üzere, bir yandan bölgedeki kabilelerin kontrolünü amaçlarken diğer yandan da bölgenin askeri bir üs halini almasını da sağlamıştır. Nitekim Pisidia ile Isauria sınırında yaşayan ve MÖ 6 yılında ayaklanan Homanadlar'ın ve MS 278 yılında da Lydius liderliğinde ayaklanan Isaurialı eşkiyaların bölgeyi tehdit etmeleri buradaki askeri varlığın ne

derece önemli olduğunu kanıtlamaktadır. MS 3. yüzyılın son çeyreğinde, liderliğini Isaurialı Lydius'un oluşturduğu milis kuvvetler Pisidia, Pamphylia ve Lykia'yı tehdit etmiş ve İmparator Aurelianus'un ölümünün hemen ardından Kremna'yı kuşatma altına almıştır. Aurelianus'un ardından Roma tahtına oturan Probus, bizzat kendisinin komuta ettiği ordunun başında Kremna kentine bir sefer düzenleyerek, bir yıllık bir kuşatmanın ardından haydut liderinin ölü olarak ele geçirilmesiyle, uzun olmayan bir süre için de olsa, adı geçen bölgeleri tehlikeden arındırmıştır.

Galba Dönemi'nde (MS 68-69) Pisidia, Pamphylia ve Galatia Eyaletleri ile birleştirilmiş, ancak bu idari değişiklik muhtemelen MS 72'de Vespasianus tarafından geçersiz sayılmıştır. Vespasianus, Pamphylia'yı Galatia'dan ayırarak yeniden Lykia ile birleştirmiştir. Yaşanan bu değişiklik esnasında Pisidia'nın güney ve batı kısmı Provincia Lycia et Pamphylia'ya (Lykia-Pamphylia Eyaleti) katılmıştır.

MS 70 yılında Provincia Lycia et Pamphylia'nın oluşturulmasının ardından tam olarak bilinmeyen bir tarihte Komama, Olbasa ve Kremna'nın da içinde bulunduğu Pisidia'nın güney kısmı bu eyaletin sınırlarına dâhil edilmiştir.

İmparatorlar adına dikilen şeref anıtlarına dayanarak, İmparator Traianus'un (MS 98-117) 114 yılında doğuya düzenlediği sefer sırasında ve İmparator Hadrianus'un (MS 117-138), MS 129 yılında doğuya yaptığı gezi sırasında, Pisidia kentlerinden bazılarına uğradıkları düşünülmektedir. MS 135 yılında Güney ve Batı Pisidia'nın içinde bulunduğu Provincia Lycia et Pamphylia senato idaresine geçmiştir. Kuzey ve Doğu Pisidia ise MÖ 25'den bu yana hiçbir idari değişikliğe uğramadan Galatia Eyaleti içinde kalmıştır. Böylece Pisidia Bölgesi proconsul (Provincia Lycia et Pamphylia valisi) ve praetor (Provincia Galatia valisi) yetkilerinde iki valinin idaresi altına girmiştir. Eyalet sınırları MS 2. yüzyıl sonunda Provincia Lycia et Pamphylia'nın geçici bir süre Doğu Pisidia'yı kapsaması dışında Diocletianus Dönemi'ne kadar değişmeden kalmıştır.

MS 3. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu'yu derinden sarsan Got saldırılarının Pisidia'yı etkileyip etkilemediği konusunda kesin bir bilgiye sahip değiliz. Bu dönem yine Anadolu'nun pek çok yerindeki ayaklanmalara da sahne olmuştur. Kremna İmparator Probus Dönemi'nde (MS 276-282) Isaurialı kabile lideri olan Lydius tarafından kısa süreliğine de olsa ele geçirilmiştir. İmparator bizzat kendisinin komuta ettiği ordunun başında Kremna kentine bir sefer düzenleyerek, bir yıllık bir kuşatmanın ardından haydut liderinin ölü olarak ele geçirilmesiyle, uzun olmayan bir süre için de olsa, adı geçen bölgeleri tehlikeden arındırmıştır. Sonraki yüzyıllarda da, yani MS 4-5. yüzyıllarda, Pisidia üzerinde Isaurialı kabilelerin baskısının devam ettiği anlaşılmaktadır.

Diocletianus Dönemi'nde (MS 284-305) eski Provincia Galatia'nın güney kısmı, başkenti Pisidia Antiokheia olan ve yeni oluşturulan

Provincia Pisidia (Pisidia Eyaleti) ile birleştirilmiştir. Bu düzenleme Milyas'ı kapsamamış ve öncesinde olduğu gibi Milyas, Provincia Lycia et Pamphylia sınırları içinde kalmıştır. MS 313 yılında, Lykia ve Pamphylia ayrılarak iki eyalet haline getirilmiştir (Provincia Lycia ve Provincia Pamphylia). Bu durum, MS 325 yılında Nikaia'da (İznik) yapılan konsil toplantısının piskoposlar listesinde Pamphylia, Lykia ve Pisidia'nın ayrı eyaletler olarak kayda geçmesiyle de doğrulanmaktadır. Böylece Pisidia, tarihinde ilk defa tek başına bir eyalet haline getirilmiş oluyordu. Bölge, Galatia'nın güneyi, Provincia Lycia ve Provincia Pamphylia'nın kuzey kısımları, Provincia Asia'daki Apameia (Dinar) ile doğuda Isauria'ya kadar olan geniş bir alana yayılıyordu. Bu yeni düzenleme ile bölgenin güneyini oluşturan Milyas toprakları olasılıkla Pamphylia Eyaleti sınırları içerisinde kalmıştır.

MS 312 yılında imparator Maximinus Daia'nın Kolbasa (Bucak, Kestel Gölü yakınları) ve tüm bağlaşıklarına gönderdiği mektup bölgedeki Hıristiyan varlığı ile ilgili önemli bir belgedir. Burada imparator, Hıristiyanlara kötü davranılmasını ve bu bölgeden çıkarılmalarını buyurmaktadır.

Constantinus Magnus Dönemi'nde (MS 306-337), MS 325 Nikaia Konsili kayıtlarında Pisidia Bölgesi ile ilgili bazı değişikliklere gidildiğinden bahsedilmektedir. Buna göre Pamphylia'nın doğusundaki şehirler Pisidia ve Isauria arasında paylaşılmış ve Selge (Antalya, Zerk) kenti Pisidia Bölgesi'nde kalmış; Pamphylia Lykia'dan ayrıldığı zaman Provincia Pamphylia'yı belirlemek için hem Pisidia'dan, hem Isauria'dan bazı şehirler alınmıştır.

Gratianus Dönemi'nde (MS 367-383) ise MS 371-372'de kurulan Provincia Lycaonia (Lykaonia Eyaleti), Pisidia ve Pamphylia'nın doğusundan toprak almış ve böylece Pisidia'nın eyalet sınırı Karalis Gölü'nün batı sahiline kadar gerilemiştir.

I. Theodosius Dönemi'nden (MS 392-395) sonra Lykaonia, Isauria ve Pamphylia eyaletlerinde yaşanan değişiklikler sonucu bu üç eyaletin sınırları Trogitis Gölü'nün (Suğla) güneyinde birleşmiştir. Buna karşılık Pamphylia, Lykaonia ve Pisidia'nın sınırları Karalis Gölü'nün güneybatı köşesinden pek uzak olmayan bir yerde birleşmiştir. MS 395 yılında imparatorluğun ikiye ayrılmasıyla birlikte Pisidia şehirleri uzun yıllar varlıklarını koruyabilmiştir.

Geç Antik Dönem

MS 5. yüzyılda devam eden Isaurialı kabilelerin isyanları Pisidia ve komşu bölgeleri etkilediği gibi, Pontos'tan Mesopotamia'ya kadar yayılmıştır. Tehlike ancak I. Leo (MS 457-474) ve Zeno (MS 474-491) dönemlerinde alınan askeri önlemler sayesinde önlenebilmiştir.

MS 5. ve 6. yüzyıllarda meydana gelen doğal afetler sonucunda meydana gelen yiyecek sıkıntısı ve salgın hastalıklar Phrygia ve Pisidia Bölgeleri'ni oldukça kötü etkilemiştir. Zeno Dönemi'nde diğer eyaletlerde olduğu gibi Provincia Pisidia'da da valinin görevlerinde değişiklikler yapılmış, askeri ve idari işler tek elde toplanmıştır. Böylece zengin köylülerin alınan vergiler karşısında ayaklanması ve devamında soygunların ve cinayetlerin artması engellenmiş; belirli bölgelere yerleştirilen askeri birlikler sayesinde de şehirlerdeki huzursuzluk ve ayaklanmalara karşı daha etkin bir mücadele ortaya konabilmiştir. Alınan bu önlemler İmparator Phokas Dönemi'ne (MS 602-610) kadar etkili olmuş ancak bu kez, Anadolu Sasani akınlarına sahne olmuştur. Heraclius Dönemi'nde (MS 610-641) ise Sasaniler Anadolu'nun batısına kadar ilerlemişlerdir. Pisidia'nın bu akınlardan ne kadar etkilendiği konusu belli değildir. Pisidia MS 689-691 yıllarında Kappadokia ve Lykaonia ile anılırken, MS 690-691 yılları arasında Pamphylia, MS 720-721 yılları arasında Provincia Pamphylia ve Provincia Lycia ile birlikte anılmaktadır. MS 7. yüzyılda Araplar Filistin, Mesopotamia ve Suriye'yi işgal ettikten sonra Tauroslar üzerinden güney eyaletlere ulaşırlar. MS 665 yılında Pisidia Antiokheia, Abdurrahman B. Halid Pisidia Antiokheia'yı ele geçirmiş ama MS 667 yılında burayı terk etmek zorunda kalmıştır. Bu tarihten sonra Araplar'ın odak noktası Constantinopolis (İstanbul) olduğundan, bölgede uzun süren bir sessizlik hakimdir. MS 8. ve 9. yüzyıllarda Bizans topraklarına düzenlenen çok sayıdaki sefer dolayısıyla bölge topraklarından da sık sık Arap ordularının geçtiği bilinmektedir. MS 9. ve 10. yüzyıllara gelindiğinde Anadolu'daki genel durum oldukça karmaşıktı ve meydana gelen ayaklanmalar genel bir toparlanmayı engelliyordu. MS 11. yüzyılda ise, İmparator Romanos Diogenes Türklerin Anadolu'daki ilerleyişini durduramamıştır.

Anadolu Selçuklu Devleti, Beylikler ve Osmanlı İmparatorluğu Dönemleri

Isparta İli Yalvaç ilçesi yakınlarında Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan Dönemi'nde (1156-1192), 1176 yılında yapılan Miryakefalon Savaşı'nda Selçuklular Bizans ordusunu yenilgiye uğratmış ve böylece Türkler'in bölgedeki hâkimiyeti artmıştır. III. Kılıç Arslan Dönemi'nde (1204-1205), 1204 yıllarında Isparta, Eğirdir, Uluborlu, Yalvaç ve sonra da Antalya Bölgesi ele geçirilmiş ve bu topraklara Hamid Bey önderliğinde Türkmen aşiretleri yerleştirilmiştir. Bundan bir yüzyıl sonra, Moğol istilası nedeniyle zayıflayan Anadolu Selçuklu gücü yerini beyliklere bırakmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin tarih sahnesinden çekilmesinden kısa bir süre önce de Felekeddin Dündar Bey, Isparta ve Burdur yöresindeki Türkmen aşiretlerini birleştirerek merkezi Uluborlu olan Hamitoğulları Beyliği'ni kurmuştur (1297). Hamitoğulları Beyliği önceleri Şuhut, Yalvaç, Uluborlu, Eğirdir, Isparta, Burdur, Antalya ve Korkuteli bölgelerini içine alan geniş bir alanda etkili olmuştur. Daha sonra Beyşehir, Seydişehir ve Akşehir bölgelerini de etki alanına dahil etmiştir. Bununla birlikte, sahip olduğu topraklar üzerinde Antalya ve Eğirdir Kolları olmak üzere iki farklı koldan faaliyet göstermiştir.

Dündar Bey, 1314 yılında İlhanlı Devleti adına bölgeye gelen Emir Çoban'a bağlılığını bildirmiş, fakat 1324 yılında İlhanlılar'ın Anadolu Valisi Demirtaş bölgeyi ele geçirerek Dündar Bey'i öldürtmüştür. Böylece egemenlik Demirtaş'ın eline geçse de Dündar Bey'in oğlu Hızır Bey bir süre sonra beyliğin yönetimini ele geçirmiştir (1327). 14. yüzyılın sonralarına doğru, Hüsameddin İlyas Bey Dönemi'nde, Hamidoğulları Beyliği ile Karamanoğulları Beyliği arasındaki sürtüşmeler iyice artmıştır. Hamidoğulları ancak Osmanlılar'dan yardım alarak bu tehlikeden kurtulabileceğini düşünerek Hüseyin Bey Dönemi'nde Yalvaç, Şarkikaraağaç, Beyşehir, Akşehir ve Seydişehir bölgelerini Osmanlılar'a satmıştır (1374). Kosova Savaşı'nda (1389) Osmanlı Sultanı I. Murad'ın (1362-1389) ölümünün ardından Karamanoğulları Beyliği Hamidoğulları topraklarının tamamını ele geçirmiştir. 1390 yılında Yıldırım Bayezid (1389-1403) Karamanoğulları üzerine yürüyerek bölgeyi ele geçirmesi ve 1391 yılında da Kemaleddin Hüseyin Bey'in ölümüyle Hamidoğulları Beyliği ortadan kalkmış ve bölge tamamen Osmanlı egemenliğine girmiştir.

Isparta ve çevresinin egemenliği 15. yüzyıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu ve Karamanoğulları Beyliği arasında el değiştirmiştir. 16. yüzyıl başlarında meydana gelen Şahkulu Ayaklanması sırasında Burdur, Gölhisar, Isparta ve Sandıklı yöreleri Şahkulu tarafından ele geçirilmiştir. 1511 yılında Şahkulu'nun öldürülmesiyle Isparta ve Antalya'da ele geçirilen Şiiler Mora Yarımadası'na sürgün edilmişlerdir.

16. yüzyılın ikinci yarısında baş gösteren ekonomik bunalımla birlikte Isparta yöresinde suhteler denilen medrese öğrencileri ayaklanmışlar ve giderek yaygınlaşan bu ayaklanmalar bölgeye büyük zarar vermiştir. Bu olaylardan başka, 17. yüzyıl başlarında bu kez de Hamid Sancağı'nın eski beyi Ömer ile kethüdası Hızır'ın adam devşirerek köylerden zorla para toplamıştır. Yine aynı yüzyılda, 1645 yılında Isparta yöresinde ortaya çıkan Kara Haydar adlı bir kişi ve onun öldürülmesinin ardından da oğlu Mehmed, uzun süre yörede yağma ve soygunculuk yaparak büyük bir sorun teşkil etmiştir. Sonrasında ise bölge sakin bir döneme girmiş, 1899 ve 1914 yıllarındaki depremlerin verdiği zararlara rağmen, bu sükunet Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna dek devam etmiştir.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

ISPARTA MERKEZ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Isparta Merkez

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış olan Isparta'da bugüne kadar yürütülen çalışmalarda, kentteki erken dönem yerleşimleri ve hatta isminin kökenine ilişkin tartışmalar henüz sonuçlandırılamamıştır.

Isparta adının nereden geldiğine dair farklı görüşler ortaya konmuştur. Böcüzade Süleyman Sami'nin Isparta Tarihi ve Kaamus'ul-alam eserlerinde Isparta Baris olarak geçmektedir. Baris'in Sanskritçe "su" anlamına gelen "Vari" kelimesiyle bağlantılı olduğu ileri sürülür. Ramsay *βαριδα* (Barida) isiminin önüne *είς* (-eis) takısının eklenmesiyle kent isminin oluşturulduğunu ve daha sonra halk etimolojisinde bu isimin değişerek bugünkü Isparta şekline dönüştüğünü ileri sürer. MS 14. yüzyıl Arap kaynaklarında ise kentin ismi Sabarta olarak geçmektedir. Bununla birlikte, son dönemlerde ele geçen arkeolojik veriler Baris kentinin muhtemelen Keçiborlu İlçesi sınırları içerisinde olduğuna işaret etmektedir.

Kentin adı antik yazarlar tarafından da zikredilmiştir. Antik Çağ'ın ünlü doğa tarihçisi Plinius, Naturalis Historia adlı eserinde kentin ismini anmış ve yine antik yazarlardan ünlü coğrafyacı Ptolemaios da Geographia adlı eserinde kentten bahsetmektedir. MS 6. yüzyılda yaşamış Hierocles, Synekdemos adlı eserinde kenti Pisidia'daki piskoposluklardan biri olarak göstermiştir. Bunun dışında, Doğu'daki kiliselerin metropol ve alt piskoposluk merkezlerinin hiyerarşik bir sıra içerisinde sunulduğu Notitia Episcopatuum adlı eserinde de Baris, Antiokheia

Isparta adının nereden geldiğine dair farklı görüşler ortaya konmuştur. Böcüzade Süleyman Sami'nin Isparta Tarihi ve Kaamus'ul-alam eserlerinde Isparta Baris olarak geçmektedir. Baris'in Sanskritçe "su" anlamına gelen "Vari" kelimesiyle bağlantılı olduğu ileri sürülür.

Başpiskoposluğu'nun altında defalarca gösterilmiştir. MS 325 yılında toplanan Nikaia Konsili'nde kenti Heraklios, MS 787 yılında toplanan II. Nikaia Konsili'nde ise Leon temsil etmiştir. Bunlara ek olarak Antik Çağ tarihçilerinden Polybios ise Pisidia'daki iki kent arasındaki mücadeleyi aktardığı bir pasajında kentin isminden Saporda ve burada yaşayan halktan da Sapordalılar olarak bahsetmiştir.

Isparta merkezde bir antik kentin var olduğu genel olarak kabul görse de, bu kente ait herhangi bir kalıntıya henüz rastlanmamıştır. Ancak merkezin yakın çevresinde birçok höyük bulunmaktadır. Bu höyükler, yerleşim tarihçesi için önemli bilgiler sunar. Bunlar arasında Aliköy, Findos, bazı seyyahların da notlarında Conor adıyla geçen Çünür (Üniversite Höyük), İncirli, Kanlı, Karayuğ, Kızıl, Ortayol, Senirce, Yuğ Höyük yer almaktadır.

Harita için QR kodu okutunuz

Kapıkaya Antik Yerleşimi

Kapıkaya Mevkii, Isparta merkeze bağlı Güneyce Köyü'nün kuş uçumu 2 km güneydoğusunda yer almaktadır. Kent ilk kez 1842 yılında Julius August Schönborn tarafından ziyaret edilmiştir. Kentin yerleşim alanında ilk olarak Sagalassos yüzey araştırması ekibince kapsamlı tanımlamalar ve Kuzey Pisidia Yüzey Araştırması ekibi tarafından da haritalandırma yapılmıştır. Yerleşim alanındaki kapsamlı çalışmalar halen SDÜ Arkeoloji Bölümü tarafından yürütülmektedir. Ancak yapılan çalışmalar, kentin sadece agora ve nekropolisindeki iyi korunmuş yapılar ve kentin güney savunma duvarlarını kapsamaktadır.

Pamphylia ovasına hâkim bir konumda bulunan kent, hemen karşısındaki Sandalion Kalesi (Ağlasun İlçesi, Harmancık Köyü) ile birlikte, güneyden gelip Pisidia'nın içlerine ilerleyen yol ağının güvenlik ve kontrolünü sağlamak amacıyla, yükseltisi 1700 metreye kadar ulaşan doğu-batı uzantılı bir dağ silsilesinin güney yamacına kurulmuştur. Kuzeyinde bulunan sarp kayalıklar ise doğal bir koruma sağlamaktadır. Topografyanın teraslar halinde düzenleniş biçimi ve belli başlı yapıların duvar stilleri kentteki iskânın MÖ 1. yüzyıldan öncesine gittiğine işaret

etmektedir. Ayrıca araştırmalar sırasında ele geçen sikkeler yerleşimin MÖ 1. yüzyılda var olduğunun en güzel kanıtıdır.

Kentte agora, bouleuterion ve market binası gibi kamu yapıları bulunmaktadır. Kentin kalbi olarak nitelendirilen agora, yerleşim alanının en büyük düzlük bölümündedir. Bu düzlüğün günümüzde de yerli halk tarafından "Pazar Yeri" olarak antik dönemdeki adıyla anılmaya devam ediyor olması oldukça ilginçtir. Kentteki stoanın doğusunda birbirine bitişik yapılmış dört dükkân yer alır. Agoranın kuzeybatı köşesinde ise düzensiz planlı bir bouleuterion vardır. Kuzeyi açık bırakılmış olan bouleterion üç oturma sırasına sahiptir.

Agoranın kuzeyinde, yamaçlarda kamusal ve dinsel amaçlı kullanılmış yapılar yer alır. Bu yapılar arasında, ulaşımı basamaklı bir sokakla sağlanan yapı, dinsel amaçla kul-

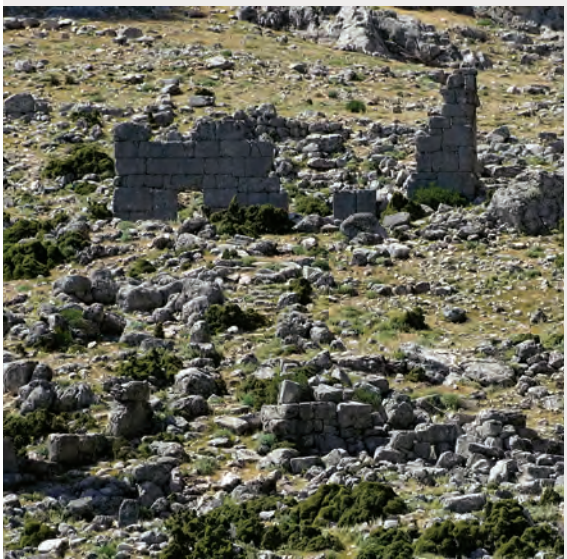

lanılmış olmalıdır. Agoranın kuzeyinde iyi korunmuş bir zeytinyağı atölyesi bulunur. Kentte tespit edilen bir diğer zeytinyağı atölyesi ise agoranın kuş uçumu 450 metre güneyindedir. Bu tarım teraslarının çevresi Geç Antik Dönem'de iskân alanı olarak kullanılmıştır. Ayrıca, bu iskân sahası içerisinde bir de orta büyüklükte, iyi korunmuş kilise bulunur. Güney yamaçlardaki bu iskân sahasının 300 m doğusunda günümüzde bile oldukça gür akan bir kaynak Antik Dönem'de bu alanın su ihtiyacının büyük bir bölümünü karşılamış olmalıdır. Bu kaynağın dışında, kentin bu bölümündeki konutların bulunduğu alanın önündeki düzlük kısımda, içerisinde halen su bulunan bir antik çeşme ve sarnıç bulunmaktadır.

Kent merkezinin batısında bulunan yamaçların nekropolis alanı olarak kullanıldığı buradaki mezar yapılarından anlaşılmaktadır. Nekropolis alanında en çok karşılaşılan me-

zar tipi ise ana kaya oyularak yapılan arcosolium mezarlardır. Bunların dışında anıtsal boyutlu büyük mezarlar, lahit mezarlar ve lahitler için oluşturulmuş podyumlar da nekropolis alanında görülebilmektedir. Ayrıca, nekropolis alanında yarı işlenmiş lahit kapakları ve heykel torsoları da bulunmaktadır. Bu durum kentte yerel bir heykel atölyesinin de bulunduğunun kanıtları arasında gösterilmektedir.

Kentte tespit edilen altı kilisenin varlığı Geç Antik Dönem'de kentteki iskânın büyüklüğünü ve önemini ortaya koyar. Kentte tespit edilen altı kiliseden beşi kent içerisindedir. Diğer kilise ise kentin kuş uçuşu 800 metre kuzey doğusunda yer almaktadır. Oldukça geniş bir alana yayılmış olan bu kilisenin inşasında kullanılan sütun ve metop parçaları, kilisenin bu alanda var olan bir tapınağın üzerine inşa edildiğini ve söz konusu parçaların ikincil kullanım evresine ait olduğunu göstermektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Hagia Baniya (Aya Payana) Kilisesi

Turan Mahallesi'nde yer alan Hagia Baniya Kilisesi, doğu-batı doğrultusunda uzanan dikdörtgen bir plana sahiptir. Kilisenin kuzey, güney ve batı yönlerde üç girişi bulunmaktadır. Yuvarlak kemerli açıklığa sahip olan bu giriş kapıları, iki yanda sütun benzeri profiller ile sınırlandırılmış ve üstte üçgen bir alınlık ile sonlandırılmışlardır. Batı taraftaki ana girişin üzerinde üçgen alınlığın hemen altındaki dikdörtgen boşlukta yapının adının ve yapım tarihinin bulunduğu, ancak günümüzde artık kaybolmuş kitabesi yer almış olmalıdır.

Yapının naosu birbirine sivri kemerler ile bağlanan beşer sütun ile üç nefe ayrılmıştır. Bu formu ile bazilikal plan özellikleri gösteren yapının tek apsisi doğudadır. Apsis, dışarıdan beş köşeli bir forma sahip iken içte daireseldir. Apsiste naostan iki basamak ile çıkılan bema bölümü bulunmaktadır. Orta nefin çatısı yan neflere göre daha yüksektir ve çatı bağdadi teknikte yapılmış çapraz tonozlardan oluşturulmuştur. Apsis önündeki ahşap gergiler Ortodoks kiliselerinde sıkça görülen, apsis ile naosu birbirinden ayıran ve ikonastasis olarak adlandırılan düzenlemeye aittir. Orta nefin çatısı üzerindeki

pencere sırasının hemen altında, Yunan ve Roma mimarisinde görülen guttaeler ile Ion kymation bulunur. Bunların altında ve üstünde bitkisel ve geometrik bezemelere sahip silmeler görülmektedir. Bu kemerlerin arası dikdörtgen panolar içerisinde çeşitli bitkisel bezemeler ile süslenmiştir. Taştan olan sütun başlıklarının üzeri, alçı ile kaplanmış ve Korinth sütun başlığına ait bezeme unsurları ile dekore edilmişlerdir. Yan neflerde ve giriş kapılarının üzerinde alçı madalyon süslemeler yer alır. Orijinalinde, olasılıkla bu madalyonlar içerisinde İsa, Meryem Ana ve çeşitli azizlerin portreleri bulunmaktaydı.

Yapı malzemesi ve tekniğine dayanarak kilisenin 1750 yıllarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Geç Osmanlı Dönemi'nde (18.-20. yüzyıl) yapılmış olmasına rağmen Erken Bizans Dönemi bazilikal planlı kiliselerine benzerliği ile dikkat çekmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Hagia Yorgi (Ishotya) Kilisesi

Halk arasında "Çanlı Kilise" adıyla bilinen Hagia Yorgi (Ishotya) Kilisesi Doğancı Mahallesi'nde yer almaktadır. Doğu-batı doğrultusunda uzanan yapı dikdörtgen planlıdır. Hagia Baniya Kilisesi'nde olduğu gibi duvarları ile çatı arasında profilli bir silme bulunmaktadır. Kilisenin girişleri kuzey, güney ve batı yönlerdedir ve yapının apsisi doğuda yer almaktadır. Apsis, dışarıdan beş köşeli bir forma sahip iken içte dairesel plana sahiptir ve mozaik kaplamalı bir beması vardır. Kilisenin batı cephesinde bir narteks yer almaktadır. Narteksin hemen önünde baldaken kurgulu, iki katlı bir birim bulunur. Üstteki baldaken birim olasılıkla kilisenin çanı için ayrılmıştır. Kilisenin naosu beşer sütun ile üç nefe ayrılmıştır. Yapının içerisinde alçı malzemeden yapılmış madalyonlar bulunmaktadır ve bunların bazılarının etrafı bitkisel bezemeler ile süslenmiştir. Ana girişin solunda, duvar üzerinde üçgen alınlıklı ve profiller ile çerçeve içine alınmış

bir süsleme detayı yer almaktadır. Isparta Müzesi'inde korunan Karamanlıca bir yazıt yapının inşa tarihi ve ustası hakkında bilgiler sunar. Yazıta göre yapı 1858 yılında Andreas Solinos isimli bir usta tarafından inşa edilmiştir. Hagia Yorgi (Ishotya) Kilisesi'de Hagia Baniya Kilisesi gibi Geç Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olmasına rağmen Erken Bizans Dönemi bazilikal planlı kiliselerle benzerlik göstermektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Küçükgökçeli Kırık Minare Cami

Küçükgökçeli Kırık Minare Cami, Isparta-Eğirdir yolu üzerinde karayolunun hemen kenarında yer almaktadır. Yapı kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Caminin dış cephesi ve iç yapısı oldukça sade ve süslemesizdir. Üstü ahşap, dört yana eğimli kırma çatılıdır ve çatının Marsilya tipi kiremitler ile kaplandığı görülmektedir. Minaresi kırmızı renkte tuğladan yapılmış silindirik formdadır. Caminin 1402 yılındaki Timur'un istilası sırasında tahrip edildiği rivayet edilir. Minarenin inşa tekniği göz önüne alındığında Selçuklu Dönemi'ne (1077-1308) ait olabileceği düşünülmektedir. Daha önce yıkık olan minarenin üst bölümü sonradan tek şerefeli ve sivri külahlı olarak onarılmıştır. ■

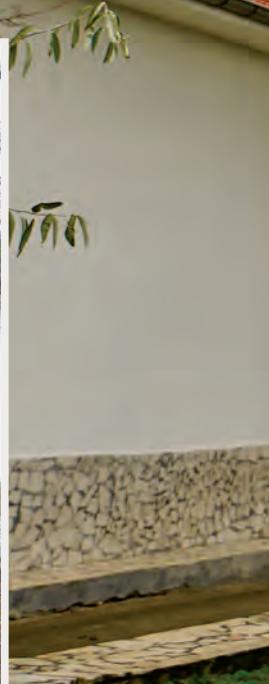

Harita için QR kodu okutunuz

Kutlubey (Ulu) Cami ve Çeşme

Kutlubey ya da Ulu Cami adı ile anılan yapı, Gazi Kemal Mahallesi'ndedir. Merkezi kubbeye sahip olan caminin bu kubbesinin güney ve kuzeyinde birer küçük beyzi kubbe daha yer alır. Minare kuzeybatıda yer almakta ve şerefesinin altında mukarnas süslemeli alan görülmektedir. Caminin içerisi iki sıra halindeki dörder sütunla üç sahna bölünmüştür. Mihrabı sivri kemerli kavsaralıdır. Caminin içerisinde kalem işçilikleri mevcuttur. Giriş kısmının üst bölümünde yer alan kadınlar mahfelinin üst örtüsü, ortada beyzi bir kubbe ile yanlarda küçük birer kubbecikten ibarettir. Kapıların üzerinde üçgen alınlık biçiminde taş kabartma ve bunların da altında sivri kemerli kapı nişleri bulunmaktadır.

Kutlubey Camisi'nin bahçesinde, kuzey yönünde bir çeşme konumlandırılmıştır. Mermer malzeme ile kare planlı olarak inşa edilen bu çeşme dört cepheli meydan çeşmesi tipindedir. Çeşmenin köşelerinin plaster biçiminde dışbükey profillere sahip olduğu görülmektedir. Ayna taşları ise dikine dikdörtgen formlu ve çevresi silmelidir. Her cephesinde sivri kemerli fazla derin olmayan nişler bulunmaktadır. Sivri kemer

ULU CAMİİ

açıklıkları üzengi noktalarında bulunan birer silme ile bölünmüş ve ortalarına birer çini tabak yerleştirilmiştir. Kemer içleri firuze renkli çinilerle kaplıdır. Üst tarafında mukarnaslı saçak altında ikişer dize halinde bir şiir yazılıdır ve buradan çeşmeyi 1929 yılında Ekrem Bey isimli bir Belediye Başkanı'nın yaptırdığını öğrenmekteyiz: *"Çalış millet her an candan, süsle yurdu bir kız gibi-Emin ol ki arkandan, parlar bir yıldız gibi-ikmal etti belediye, işte eser müjde size-bu en güzel bir hediye, Ekrem Bey'den şehrimize, 1929"*. Caminin ilk inşa evresinin 1429 yılına ait olduğu söylenmektedir. 1914 depreminde yıkılan caminin yerine 1922 yılında yeni bir cami yapıldığı bilinmektedir. Daha önce burada yer alan eski cami vakfiyeye göre dönemin Isparta Valisi Kutlubey tarafından yaptırılmıştır. ■

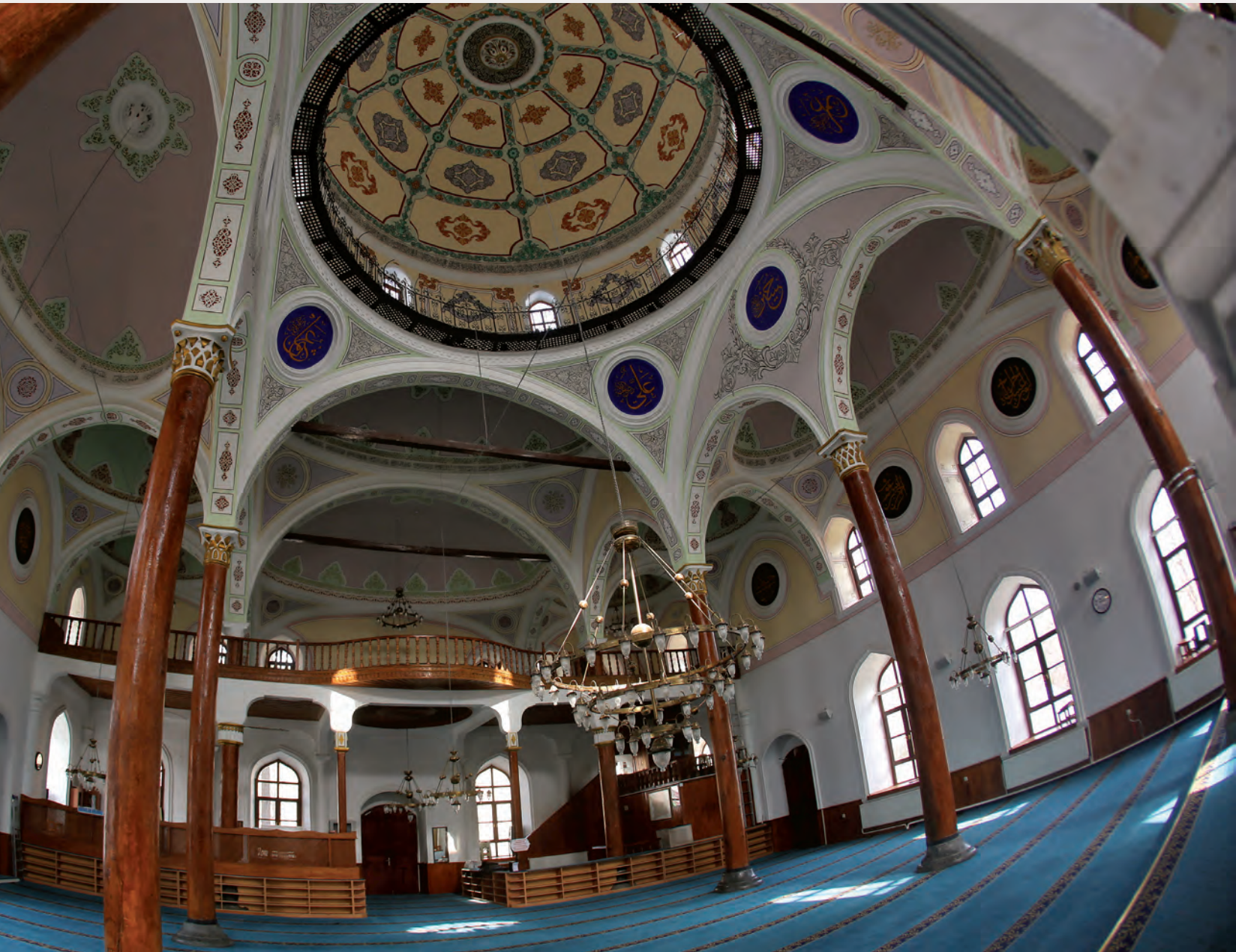

Harita için QR kodu okutunuz

Mimar Sinan (Firdevs Paşa) Cami

Mimar Sinan ya da Firdevs Paşa olarak anılan cami, Kutlubey Mahallesi'nde merkezî bir konumda olan Mimar Sinan Caddesi üzerindedir. Kare plana sahip caminin kuzeybatı yönünde tek şerefeli bir minaresi bulunmaktadır. Şerefe altları mukarnas, şerefe korkuluğu ise kafes işçiliği tarzında süslemelere sahiptir. Ana mekân üzerinde bir büyük kubbesi bulunan caminin son cemaat mahallinde beş küçük kubbesi vardır. Son cemaat mahalli altı sütun üzerinde beş sivri kemer gözüne sahiptir. Sütun başlıklarında Türk Üçgeni tabir edilen süslemeler görülmektedir. Son cemaat mahallinin batı yönünden bir kapı ile cami içerisindeki kadınlar mahfeline geçilmektedir. Ayrıca minarenin basık kemerli giriş kapısı da burada yer almaktadır. Üst pencereler renkli cam işçiliği olan vitraylar ile süslenmiştir. Güney yöndeki üst pencerelerin tamamı vitray işçiliklerine sahip iken diğer yönlerdeki pencerelerin kenarlarında da bu işçiliği görmek mümkündür. Mihrap kavsarası yedi sıra mukarnasla süslenmiştir.

Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murat Dönemleri'nde baş mimar olarak görev yapan Mimar Sinan'ın Osmanlı İmpara-

torluğu'nda çok sayıda caminin planını hazırladığı bilinmektedir. Firdevs Paşa Camisi'nin de 1561 yılında Mimar Sinan tarafından planlandığı ve yaptırıldığı Tezkiretü'l Bünyan, Tezkiretü'-l Ebniye ve Tufetü'l- Mimarin eserlerinde bildirilmektedir. Ayrıca, Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde *"Bu camiyi Koca Sinan bina etti"* ifadesi bulunur. Kitabesi olmayan camiden Isparta Valisi Firdevs Bey'in Miladi 1565 yılındaki vakfiyesinde bahsedilmekte ve bu nedenle camiyi Firdevs Bey'in finanse ettiği anlaşılmaktadır. Gerek vakfiyesindeki bilgiler, gerekse caminin 1561 yılında inşa ettirildiğine dair veriler göz önüne alındığında caminin Mimar Sinan tarafından planlandığı ve yaptırıldığının önerilmesi mümkündür. ■

Harita için QR kodu okutunuz

İplikçi (Hacı Abdi) Cami

İplikçi (Hacı Abdi) Cami, Çelebiler Mahallesi'ndedir. Dikdörtgen planlı cami iki katlı olup alt katında bir kütüphane bulunmaktadır. Alt ve üst kat dışbükey taş bir profille ayrılmıştır. Kuzeybatı köşede tek şerefeli bir minaresi vardır. Üstte yer alan asıl ibadet mekânı altı sütun ile üç sahna ayrılmaktadır. Mihrap mukarnas kavsaralı ve sütunçelidir. Orta sahın yandaki diğer sahınlardan daha geniştir. İbadet mekânının kuzey yönünden üst kata çıkılmaktadır. Burası kadınlar mahfelidir. Üst sıradaki pencerelerinde vitray işçiliği görülmektedir. Üst kata çıkan merdiven boşluğunda alttaki büyük pencereler sivri kemerli olarak yapılmışlardır. Minare şerefesinin altı mukarnas süslemelidir.

İplikçi Cami Ispartalı Hacı Abdi Bey tarafından 1569 yılında yaptırılmıştır. 1725 yılında onarılmış ve 1782 yılında Sadrazam Halil Hamit Paşa tarafından caminin sağ ve soluna eklenti yaptırılmıştır. Ayrıca, bu eklentiler sırasında caminin minaresinin yanına bir kütüphane ve karşısına muvakkithane (saat ayar merkezi) yaptırıldığı da bilinmektedir. 1890 yılındaki son onarımının ardından cami günümüze kadar gelebilmiştir. ■

Mydeniz Ayt.
UCUZLUK NOKTA PAZARI

Harita için QR kodu okutunuz

Dalboyunoğlu Cami

Dalboyunoğlu Cami, Sav Kasabası'ndadır. Caminin girişi batı yönde bulunmaktadır ve giriş kapısı orta aks üzerinde olmayıp kuzey yöne doğru kaymış şekilde konumlandırılmıştır. Caminin kuzey duvarının üst kısmı hımış tekniğinde yapılmıştır. Son cemaat mahalli altı ahşap direk ve beş kemerli girişe sahiptir. Yapının silindirik formda tek minaresi bulunmaktadır ve şerefesinin altı kirpi saçaklıdır. Caminin içerisinde orta bölümü dört ahşap sütun taşımaktadır. Orta kısmı yüksek tutulmuş ve sekizgen biçimli geometrik tavan göbeği yerleştirilmiştir. Tavanın kenarlarında yazı frizleri ve köşelerde alçı süslemeler bulunmaktadır. Minber yan aynalıklarında süsleme ögesi vardır. 1693 yılında Dalboyunoğlu adına bir vakfiye düzenlenmiştir. Savlı Dalboyunoğlu Hacı Ahmet Ağa tarafından yaptırıldığı söylenen cami 1709 yılında inşa edilmiştir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Kavaklı (Abdi Paşa-Peygamber) Cami

Kavaklı ya da Abdi Paşa-Peygamber Cami olarak anılan yapı Çelebiler Mahallesi'nde Kaymakkapı Meydanı'ndadır. Kare planlı olarak inşa edilmiş olan caminin kuzeybatı yönünde çift şerefeli tek minaresi bulunmaktadır. Caminin şerefe altları mukarnas süslemeliyken, minaresinde ve camide Kütahya çinilerinin kullanıldığı görülmektedir. Son cemaat mahalli altı ahşap sütun tarafından taşınmaktadır. Üçgen alınlık içerisinde Arapça kitabe ile bunun üzerinde kıvrımdallı madalyon bulunur. Son cemaat mahallinde sağda ve solda içi çinilerle kaplı birer mihrabiye vardır. Caminin önemli bir özelliği, son cemaat mahallinde duvarda Mühr-ü Süleyman olarak bilinen altı kollu yıldızın taş üzerine süsleme unsuru olarak işlenmiş olmasıdır. Bu özellik diğer camilerde görülmemektedir. Caminin içerisi ahşap direklerle üç sahna ayrılmış olup orta sahın daha geniştir. Harime girişte üstte kadınlar mahfeli bulunur. Miladi 1782 yılında inşa edildiği kuzey cephedeki giriş üzerinde yer alan kitabesinden anlaşılmaktadır. Cami 1831, 1886, 1914 ve 1950 yıllarında onarım görmüştür. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Muhittin Mescidi

Emre Mahallesi'nde yer alan Muhittin Mescidi dikdörtgen planlı ve tek katlı olarak inşa edilmiştir. Giriş kapısının üzerindeki Arap harfleri ile yazılmış olan dört satırlık kitabesinden mescid olduğu anlaşılır. Mermer üzerine kabartma olarak yazılmış olan kitabede "Ahaliden Sülübey"in onardığı belirtilmekte ancak onarım tarihi kitabede yer almamaktadır. Ahşap çift kanatlı giriş kapısı kuzey cephenin tam orta aksında olmayıp doğu yöne kaymış durumdadır. Girişin karşısına isabet eden yer ahşap aksamla bölünmüş ve kerevet biçiminde yükseltilmiştir. Mescidin mihrabı bulunmamaktadır. Yapı Osmanlı Dönemi'nde Isparta'da yapılan dini yapılarla ilgili fikir vermektedir. ■

MUHİTTİN CAMİİ

Harita için QR kodu okutunuz

Bedesten (Firdevs Bey Bedesteni)

Firdevs Bey Bedesteni olarak isimlendirilen yapı, Kutlubey Mahallesi'nde yer almaktadır. Dikdörtgen planlı yapı kuzey-güney yönünde konumlandırılmıştır. Çatısı daha önce kurşun kaplı olan yapının kurşunları sökülmüş ve iki yana kırma ahşap çatı formunda yeniden yapılarak üzeri oluklu kiremitle kaplanmıştır. Kuzey ve güney yönlerde olmak üzere yuvarlak kemerli iki kapısı bulunmaktadır. Bedestenin 1561 yılında yaptırılan Mimar Sinan Camisi'ne gelir getirmek için Firdevs Bey Vakfiyesi kap-

samında yaptırıldığı bilinmektedir. Daha önce depo olarak kullanılan yapı 1967 yılında çarşı olarak hizmete açılmıştır. Dükkânlar ahşap aksamla bölünerek birbirinden ayrılmıştır. Yapının içerisinde halen Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak özel şahıslara kiraya verilmiş dükkânlar bulunmaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Üzüm Pazarı Çarşısı

Firdevs Bey Vakfiyesi'nde sözü edilen dükkânlar, Üzüm Pazarı adı verilen mevkide, Kutlubey Mahallesi'nde Kaymakkapı Meydanı'nın doğu yönünde bulunmaktadır. Dükkânlar iki kattan oluşmaktadırlar. Kare planlı olan dükkânların üst katları çatı örtüleri bakımından farklılık göstermektedir. Bazıları beşik tonoz, bazıları sivri tonoz ve bazıları kubbe ile örtülüdür. Ticari faaliyetlerin yürütüldüğü, Osmanlı Dönemi'ne ait nadir mimari örneklerdendir. Şehrin merkezi bir yerinde olan dükkânlar, dönemin ticaret hayatını yansıtması açısından da önem taşımaktadır. 1561 yılında Mimar Sinan tarafından inşa edilen Mimar Sinan Camisi'ne gelir getirmek amacıyla yaptırıldıkları bilinmektedir. ■

KURUKAHVECİ
BİTKİSEL YAĞLAR
ORGANİK ÜRÜNLER
İTHAL ÇAYLAR
AKTARİYE
BAHARAT
BİTKİSEL MACUN
MUTLU
TAKI TASARIM
KAYRA
OTANTİK

Harita için QR kodu okutunuz

Bey Hamamı

Bey Hamamı olarak anılan yapı Gazi Kemal Mahallesi'ndedir. Dikdörtgen planlı hamamın soyunmalık bölümü ve bu bölümün çatısı ahşaptan inşa edilmiştir. Ilıklık bölümünde ortada yüksek kasnaklı bir kubbe bulunmaktadır. Kışın soğuk olduğu aylarda ılıklık bölümü aynı zamanda soyunmalık olarak da kullanılmaktadır. Sıcaklık kısmında da sivri kemerli dört eyvan ve köşelerde dört yanda halvetler bulunmaktadır. Sıcaklık kısmı da ılıklık kısmında olduğu gibi ortada yüksek kasnaklı bir kubbeye sahiptir. Hamamın aydınlatması yüksek kasnaklı kubbelerdeki fil gözleriyle sağlanmaktadır. Hamam, çarşı hamamı tipinde sadece erkeklere açık olarak faaliyet göstermiştir. Hamideli Subaşısı Kutlubey tarafından 1429 yılında yaptırıldığı söylenmektedir. Hamamın soyunma yerinin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1969 yılında restore ettirildiği belirtilmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Yeni Hamam (Dalboyunoğlu)

Yeni Hamam ya da Dalboyunoğlu Hamamı adı ile bilinen yapı Kutlubey Mahallesi'nde yer almaktadır. Hamamın soyunmalık bölümünün çatısı ahşaptır. Ilıklık ve sıcaklık bölümlerinin üzeri yüksek kasnaklı ve kubbelidir. Aydınlatma, kubbelerdeki fil gözleriyle sağlanmaktadır. Kapısı dikdörtgen formludur ve köfke taştan yapılmıştır. Hemen güneyinde kadınlar hamamı ile bitişiktir. Plan ve üst örtü olarak kadınlar hamamı ile benzerdir ve külhanları müşterektir. Soyunmalığın ortasında bir havuz ve fıskiye bulunmaktadır. Sıcaklık bölümünün ortasının üstü mermer kaplıdır. Göbek taşının ortasında Mühr-ü Süleyman denilen altı köşeli yıldız süslemesi olan bir taş yer alır. Sıcaklık dört eyvan biçiminde düzenlenmiş olup arada kalan kısımlarda halvetleri vardır. Hamam çarşı hamamı tipinde sadece erkeklere açık olarak faaliyet göstermiştir ve halen faal durumdadır. Isparta'daki hamamların içerisinde en büyüğü olması ve vakfiyesi olması açısından önem taşımaktadır. Sav Köylü Dalboyunoğlu Hacı Ahmet Ağa tarafından yaptırıldığı söylenen hamamın adı 1693 yılında düzenlenen vakfiyede geçmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Yılankıran Çeşmesi

Yılankıran Çeşmesi Isparta'nın en eski mahallelerinden sayılan Sülübey Mahallesi'ndedir. Yuvarlak kemerli nişli ve iki cepheye sahip çeşmenin cephesi silme ile çevrelenmiştir. Kuzey-güney yönünde uzanan çeşmenin kuzey kemer nişinin hemen altında bir havalandırma penceresi bulunmaktadır. Yekpare taştan oluşturulan ayna taşı süslemesizdir. Biri Farsça diğeri ise Arapça iki kitabesi olduğu bilinen çeşmenin kitabeleri günümüze ulaşmamıştır. Farsça olan kitabede yaptıran kişi olarak İsa Fakih adı zikredilmiş ve ebced yazısından çıkartılan rakamların 1519 tarihini gösterdiği bilinmektedir. Bu nedenle Isparta Merkezi'ndeki en eski çeşme olduğu düşünülmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Çelebiler Mahallesi Çeşmesi

Çelebiler Mahallesi'nde yer alan çeşme tek cephelidir ve kare formundadır. Ayna taşının hemen üzerinde dikdörtgen biçimli tas nişi bulunur. Ayna taşı süslemesizdir ve mermer blok taştan yapılmıştır. Çeşmenin en ilgi çekici yönü tas nişinin üzerinde içe dönük akanthus yapraklarından oluşan, üzeri silindirik alçak kabartmalı sütun başlığının süsleme elemanı olarak kullanılmasıdır. Sütun başlığı geniş bir niş içerisinde ve çeşme cephesinin en yukarısında bulunmaktadır. Sütun başlığındaki akanthus yapraklarının içe dönük olarak yapılması, başlığın Bizans Dönemi'ne (476-1453) ait olabileceğine işaret etmektedir. Çeşmenin inşa tekniği göz önüne alındığında Osmanlı Dönemi'nde (1299-1923) inşa edilmiş olması muhtemeldir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Gazi Kemal Mahallesi Çeşmesi

Gazi Kemal Mahallesi'nde yer alan çeşme, tek cepheli ve hafif sivri kemer nişlidir. Kare formlu cephesini dışbükey çift silme çevrelemektedir. Saçak altında zikzak motifli süsleme yer almaktadır. Çeşmenin ayna taşı ise bulunmamaktadır. Lülenin hemen üzerinde dikdörtgen biçimli ve kaş kemerli bir tas nişi yer alır. Lüle taşının üzerinde, çeşmenin inşası sırasında devşirme malzeme olarak kullanıldığı anlaşılan, Bizans Dönemi'ne ait dikdörtgen formlu mermer blok bulunur. İnşa tekniği göz önüne alındığında Osmanlı Dönemi'ne ait olması muhtemeldir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Hazneli (Bıtırak) Çeşmesi

Doğancı Mahallesi'inde yer alan çeşme kare formludur. Yuvarlak kemer nişinin içinde iki mermer aynası bulunmaktadır. Bugün mezarlık duvarında yer alan çeşme tek cephelidir. Kemer sofitinde her bir taş üzerine kabartma olarak baklava motifi işlendiği görülmektedir. Alt ayna taşı ise alçak oyma tekniğinde yapılmış, yuvarlak kemerlidir ve köşelerde ışınsal istiridye motifi ile süslendiği görülmektedir. Yuvarlak kemerin etrafında ise "S" ve "C" kıvrımlı bitkisel süslemeler vardır. Osmanlı'nın son dönemine (19.-20. yüzyıl) ait olduğu düşünülmektedir. ■

BITRAK
ÇEŞMESİ

Harita için QR kodu okutunuz

Eski Ticaret Yüksek Okulu

Kepeci Mahallesi'nde yer alan Eski Ticaret Yüksek Okulu'nun iki katlı ve dikdörtgen planlı olarak inşa edilmiştir. Giriş bölümünde dört taş sütunla desteklenen, üstte kırma çatılı ve balkonlu cihannüması bulunmaktadır. Bu cihannüma aynı biçimde arka cephede de tekrar edilmektedir. Yapı, Mutasarrıf Hüsnü Bey zamanında 1900 yılında İdadi olarak inşa edilmiştir. 1914 depreminde üst katı hasar görmüş, onarılarak bugünkü halini almıştır. ■

6 MART
ATATÜRK
İSTASYON

Harita için QR kodu okutunuz

Gazi İlkokulu

Gazi İlkokulu Çelebiler Mahallesi'ndedir. Kareye yakın planlı yapı iki katlıdır. Ana cephesi ve ana giriş kapısı kuzey yöndedir. Giriş kapısı yapının orta aksında yer almaktadır. Zemin katı ile üst kat dışa taşma yapan taş bir silme ile birbirinden ayrılmaktadır. Ön cephesi dışarı taşan, dikine düzenlenmiş birer kesme taş sırası ile üç bölüme ayrılmıştır. Giriş kapısının üzerinde sağda "Maşallah" solda "Barekallah" yazısı taşların üzerine kabartma ve düzgün bir şekilde Arapça olarak yazılmıştır. Yapı muhtemelen 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olmalıdır. Ulusal Mimarlık Dönemi eseri olabilecek bu yapı, dönem özelliklerini göstermesi bakımından önemlidir. ■

ISPARTA-MERKEZ
CUMHURİYET İLKOKULU

Harita için QR kodu okutunuz

Cumhuriyet İlkokulu

Cumhuriyet İlkokulu Çelebiler Mahallesi'ndedir. Doğu-batı yönünde konumlandırılmış olan yapı dikdörtgen planlı ve iki katlıdır. Dikdörtgen planın her iki uzun kenarında cumba formunda, yapının dışına doğru taşan bölümleri görülür. Giriş, yapının orta aksında simetrik durumdadır. Alt kattaki kapı ve pencerelerin sövelerinde geçme taş görüntüsü veren münavebeli taş çıkmalar vardır. Yapının iç kısmında, girişin karşısında, sağda ve solda, yukarı kata erişimi sağlayan iki kırma merdiven bulunmaktadır. Binanın çatısı ise dört yana eğimli kırma çatı formundadır. Ahşap kullanılarak inşa edilmiş olan çatının üzeri Marsilya tipi kiremitle kaplıdır. İnşa tekniği göz önüne alındığında 20. yüzyıl başlarında Ulusal Mimari Akım Dönemi'nde yapıldığı anlaşılmaktadır. ■

CUMHURİYET
ORTAOKULU

CUMHURİYET
ORTAOKULU

CUMHURİYET
ORTAOKULU

Harita için QR kodu okutunuz

Garnizon Binası

Garnizon Binası Kepeci Mahallesi'ndedir. İki katlı yapının her iki katı da düzgün kesme taşlarla yapılmıştır. Yapının girişi, iki sütunun üstteki geniş bir balkonu desteklediği yine üstteki balkon genişliğindeki bir alandan yapılmaktadır. Ön cephede girişin sağında ve solunda birer odanın bulunduğu görülmektedir. Bu odalardan caddeye bakan ikişer pencere açıklığı vardır. Yapının üst katı ve zemin katı benzer bir plan şeması göstermektedir. Üst katta yarım daireye yakın çıkması bulunan bir balkonu yer almaktadır. Balkonun taş korkulukları binaya ayrı

bir özellik katmaktadır. Askeri amaçlarla, Merkez Komutanlığı ve Askeri Saymanlık olarak kullanılmıştır. Garnizon binasının önemli bir özelliği Mustafa Kemal Atatürk'ün 6 Mart 1930 tarihinde Isparta'ya gelişlerinde dinlendiği ve kahve içtiği bina olmasıdır. Garnizon binasının inşasının 1900'lerde İbrahim Paşa tarafından başlatıldığı ve 1904 yılında tamamlandığı çeşitli kayıtlarda yer almaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Valilik Binası

Valilik Binası Kutlubey Mahallesi'nde merkezi bir konumda yer almaktadır. Bina dikdörtgen planlı olup doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır. Yapı, bodrum katı hariç üç katlıdır. Kuzey cephesinin tam ortasında sekiz basamaklı merdivenle çıkılan ana giriş kapısı bulunmaktadır. Ana giriş kapısının aksında diğer yönde daha küçük ölçülerde tali bir giriş kapısı daha bulunmaktadır. Tali giriş kapısının üzerindeki kilit taşı dışarıya taşkın durumda yapılarak vurgulanmıştır. Binanın koridorlarında veya odalarında herhangi bir süsleme elemanı bulunmamaktadır. Üst örtüsü dört yana eğimli kırma çatılıdır. Erken Cumhuriyet Dönemi'ne ait olan yapı 1937 yılında yaptırılmıştır ve bu tarihten itibaren aralıksız olarak Isparta Valiliği binası olarak kullanılmaktadır. ■

T.C.
ISPARTA VALİLİĞİ
Kredi Kartı
Tek Kartta

Harita için QR kodu okutunuz

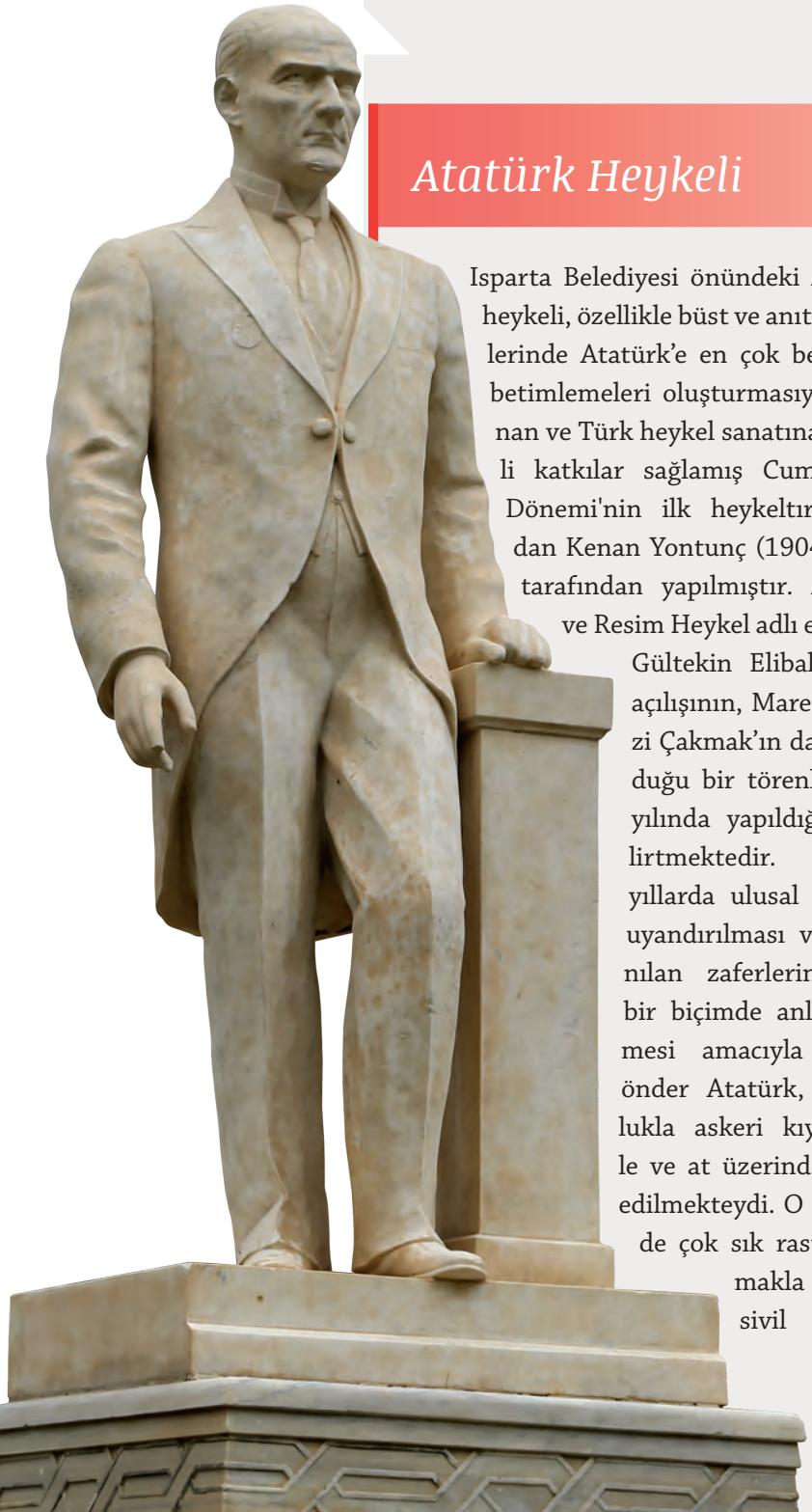

Atatürk Heykeli

Isparta Belediyesi önündeki Atatürk heykeli, özellikle büst ve anıt heykellerinde Atatürk'e en çok benzeyen betimlemeleri oluşturmasıyla tanınan ve Türk heykel sanatına önemli katkılar sağlamış Cumhuriyet Dönemi'nin ilk heykeltıraşlarından Kenan Yontunç (1904-1995) tarafından yapılmıştır. Atatürk ve Resim Heykel adlı eserinde Gültekin Elibal anıtın açılışının, Mareşal Fevzi Çakmak'ın da bulunduğu bir törenle 1934 yılında yapıldığını belirtmektedir. 1930'lu yıllarda ulusal bilincin uyandırılması ve kazanılan zaferlerin etkili bir biçimde anlatılabilmesi amacıyla büyük önder Atatürk, çoğunlukla askeri kıyafetlerle ve at üzerinde tasvir edilmekteydi. O dönemde çok sık rastlanmamakla birlikte sivil giysili görünümüyle Atatürk heykelleri de yapılmıştır. Bunlardan biri günümüzde Isparta Belediyesi önündeki parkta yer alan Atatürk heykelidir. Atatürk'ü frak giymiş bir biçimde temsil eden bu heykel, birebir insan boyutlarında ayakta duran bir poz içerisinde oluşturulmuştur. Ağırlığını sağ ayağı üzerine

veren figür, sol ayağını öne doğru çıkaran rahat bir duruş sergiler. Sağ kolu yanda vücuttan ayrılmış, sol eliyle aynı tarafta bulunan ve vücuduna oldukça bitişik bir kaideye yaslanıp güç alarak öne doğru bir yürüyüş hamlesi yapmak ister gibidir. Kenan Yontunç'un yaklaşık iki metrelik piramidal bir kaidenin üzerinde konumlandırılmış olan Atatürk heykeli, gerçek oranlarda yansıtılmış bir figür yontusu olması nedeniyle de benzerlerinden ayrılmaktadır. Yukarıda söz edilen kitapta Elibal, Kenan Yontunç'un Atatürk anıtlarındaki başarısını büyük ölçüde, Atatürk ile aynı ortamda bulunma şansına erişen ve ona poz verdirip doğrudan gözlem ile ona bakarak büstlerini çalışabilen ilk ve tek Türk heykeltıraşı olmasına bağlamaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Isparta Müzesi

1932 yılında Halkevleri'nin kuruluşundan bir yıl sonra, 19 Şubat 1933'te Isparta Halkevi açılmış ve bu kurumun bünyesinde kent çevresinden toplanan arkeolojik buluntuların sergilenmesiyle ilk müzecilik çalışmaları başlamıştır. Halkevinin 1969 yılında kapatılması ile yapıda sergilenen arkeolojik eserler farklı yerlerdeki depolara kaldırılmıştır. Isparta'da ilk müze memurluğunun kurulması 1973'te gerçekleşmiş ve eserlerin depolanması amacıyla Halil Hamit Paşa Kütüphanesi kullanılmıştır. Bu süreçte, 1971'de Isparta'nın ilk müze binasının inşasına başlanmıştır. Isparta Müzesi başlı başına bir kurum olarak 1977 yılında kurulmuştur. Arkeolojik buluntular müze binasına taşınmıştır. Müzenin açılışı 6 Mart 1985'te yapılmış ve müzede 2018 yılında yenileme çalışmalarına başlanmıştır.

Müzenin arkeoloji koleksiyonundaki en önemli eserler; Göndürle (Harmanören) kazısında ele geçen buluntular, Zindan Mağarası'nda bulunmuş olan Eurymedon heykeli, Perge Antik Kenti'nde bulunan heykeller, Senirkent'te tümülüs kazısında bulunan Arkaik Dönem (MÖ 525) mezar stelleri, sikkeler ile Hellenistik ve Roma Dönemi seramikleridir. Müze binasında sergilenen eserlerin yanı sıra bahçede Pisidia Bölgesi'nin farklı kentlerinden getirilmiş olan Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait taş eserler sergilenmektedir.

Müzede korunmakta olan etnografik eserler ise Hagia Yorgi Kilisesi'ne ait ikonalar ve 19. yüzyıla ait çok çeşitli objelerden oluşmaktadır. Söz konusu eserler genellikle 19. yüzyılın ikinci yarısı-20. yüzyıl arasına aittir. Etnografik eserler içindeki önemli bir koleksiyonu halılar oluşturmaktadır. Koleksiyon Isparta halılarıyla sınırlı değildir; farklı merkezlerde dokunmuş olan tarihi halıların en seçkin örnekleri de sergilenmektedir. ■

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

AKSU İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA
KÜLTÜREL
MİRAS

Aksu İlçesi

Aksu İlçesi'nin tarihinin erken dönemleri ile ilgili veriler şimdilik sınırlı olmakla birlikte Geç Neolitik, Erken Kalkolitik ve Tunç Çağı dönemlerine ait on yedi höyüğün bulunması, Aksu ilçesinde söz konusu dönemlere ait bir tarihsel süreç yaşandığı fikrini desteklemektedir. İlçe sınırları içerisinde yer alan Tymbriada, Tynada gibi antik kentlerin yanı sıra Zindan Mağarası ve Deliklitaş Mağarası'ndaki Kybele ve Eurymedon kutsal alanları ilçedeki kültürel mirasımızın zenginliğine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra tarihsel süreç içerisinde kesintisiz olarak iskân gören ilçede Geç Osmanlı Dönemi mimarisinin örnekleri arasında yer alan Yılanlı Cami ziyaretçilerini beklemektedir.

Harita için QR kodu okutunuz

Tymbriada Antik Kenti

Tymbriada, Timbriada veya Timbrias (Grekçe *Τιμβρίαδα, Τυμβρίαδα, Τιμβρίας*) adıyla bilinen antik kent, Aksu İlçesi'nin 3.5 km kuzeybatısında ovaya hâkim bir plato üzerinde kurulmuştur. Strabon'un Artemidoros'a dayanarak verdiği bilgide Tymbriada Pisidia kentleri listesinde yer alır. Yaşlı Plinius da Pisidialılar'dan bahsederken Tymbriadalılar'a değinir ve burasının Asia Eyalet Mahkemesi'ne (Provincia Asia Conventusu) bağlı olduğunu söyler. MÖ 1. yüzyılda Pisidia'nın önde gelen on iki kentinden birisidir. Günümüzde Isparta Müzesi'nde muhafaza edilen kentle ilişkili yazıtların sadece Tymbriada'da değil, Sagalassos, Adada ve Apollonia gibi kentlerde de ele geçmesi kentin diğer Pisidia kentleriyle bağlantısını göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Kentin, geleneklerini yüzyıllarca koruduğu anlaşılmaktadır. Modern araştırmalar Tymbriada'nın MS 3. yüzyılın sonuna dek yerel dili olan Pisidceyi konuştuğunu kanıtlamaktadır. Kentin Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde Kybele/Meter dışında Dionysos, Men, Hermes, Tykhe, Zeus ve Irmak Tanrısı Eurymedon'nun tasvir edilmesi, bu tanrı ve tanrıçaların kentte tapınım

gördüğünü göstermektedir. Akropolisin güney eteklerindeki dik kayalık alanlarda Roma İmparatorluk Dönemi'nde Phryg etkisinin varlığına işaret eden kült yerlerine ve kabartmalara rastlanmıştır. Ayrıca kentin batısında, yerleşim sahası yakınında, basamaklı sunakların bulunduğu alanın Kybele/Meter'e adanmış bir açık hava tapınım yeri olduğu tespit edilmiştir.

Kent, dini idare olarak Erken Hıristiyanlık Dönemi'nde Pisidia'nın başkenti olan Pisidia Antiokheia'ya bağlıdır ve çeşitli konsillere piskopos göndermiştir. MS 680/81'de Constantinopolis Konsili'ne ve MS 692'deki Trallunum (Tralleis, Güzelhisar) Konsili'ne piskopos Constantinus'u, MS 787'de ikinci Nikaia Konsili'ne Iohannes'i, MS 879/80'deki Constantinopolis Konsili'ne Theodosios'u göndermiştir. Tymbriada, Geç Antik Dönem'de ise piskoposluk merkezidir. Piskoposluk listelerinde MS 7. yüzyıldan MS 12. yüzyıla kadar Tymbriada (Timbrias) adına rastlanır. MS 9. yüzyılın sonu ve 10. yüzyılın başında Nikephoros Tymbriadon'un (Tymbriadalı Nikephoros) burada görev yaptığı kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Kentin zor durumlarda geri çekilebileceği akropolisi niteliğindeki Asartepe, Akpınar Dağı'nın bir uzantısıdır. Bu alanda, istila gibi kentin zor durumda kaldığı zamanlarda sığınmacıların su ihtiyacını karşılamaya yönelik inşa edilmiş, Roma İmparatorluk Dönemi'nde ve muhtemelen Bizans Dönemi'nde de kullanılmış bir sarnıç bulunur. Sarnıcın batısındaki geniş alan muhtemelen toplantı alanı olarak kullanılmıştır. Asartepe'nin güney yamaçlarında kentin ilk yerleşim dönemi olan Hellenistik Dönem'e ait sur duvarları kısmen izlenebilmektedir. Kentin güvenliğine yönelik olarak yapılmış, kısmen ayakta kalmış veya ana planı izlenebilen üç gözetleme kulesi vardır. Asartepe'nin kuzey

ve batısında ise akropolisi çevreleyen surun farklı dönemlere ait (Hellenistik - Erken Bizans Dönemleri) izleri görülmektedir. Tymbriada'nın kuzey girişinin yaklaşık 150 metre ilerisinde Sofular Köyü yönüne giden antik bir yol vardır ve başlangıcından itibaren takriben 2 km kadar izlenebilmektedir.

Kentte kamusal ve dinsel yapılar bulunur. Dinsel yapılardan birisi kuzey giriş kapısının takriben 700 metre güneybatısında bulunmaktadır ve kalıntılar bir tapınağa ait olmalıdır. Tapınağın takriben 15 metre doğusunda ise bir kilise vardır.

Kent ve çevresinde kamu adına yapılan yapı ve plastik eserler arasında özel şahıslar tarafından yaptırılan adak kabartmaları ve mezar stelleri bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak Zindan Mağarası önündeki yapılara ait mimari bezemeler ve Isparta Müzesi'nde korunan Irmak Tanrısı Eurymedon heykeli Kybele/Meter tasvirli bazı kabartmalar gösterilebilir. Tymbriada ve çevresinde bulunmuş çok sayıda mezar steli genellikle MS 2-3. yüzyıllara tarihlenmektedir. Mezar stelleri üç farklı tipte yapılmıştır: Bunlar; Tymbriada'ya özgü dar, uzun ve üst kısmı piramit şeklinde sonlanan mezar stelleri, üst kısmı alınlıklı ve üç akroterli mezar stelleri ve üst kısmı kemerli, bazıları düz kemerli, bazıları semerdam tipli lahit kapağına benzeyen üç akroterli mezar stelleridir. Bu tiplerden özellikle birinci tipteki mezar stelleri Tymbriada'ya özgüdür ve başka kentlerde benzerine pek rastlanmaz. Steller üzerindeki figürlerin üzerinde bazen khiton ve himation, bazen de bunların üzerine giyilmiş kebe biçimli yerel giysiye de rastlanılmaktadır. Bu stellerde dikkat çeken diğer bir yerel unsur ise Pisidcenin veya Pisidce adların kullanılmış olmasıdır. Kentte, Caracalla Dönemi'nin ünlü hekimi (arkhiatros), L. Gellius Maximus'un onurlandırıldığına dair bir mezar yazıtının da bulunması ayrıca önemlidir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Tynada Antik Kenti

Tynada yerleşimi, Aksu İlçesi'nin 8 km doğusunda, Terziler Köyü'nün 2 km batısındaki Asartepe-Sivri Tepe'nin eteklerinde kurulmuştur. Yerleşime Koçular Köyü Karaboğazı Mevkisi'nden 1 km'lik tırmanışla yaya olarak ulaşmak mümkündür. Tynada yerleşimini keşfeden Friedrich Sarre'dir. Yakaafşar Köyü Mezarlığı'nda bulunan ve üzerinde *δῆμος Τυναδέων* (Tynada halkı) yazısı olan bir onurlandırma yazıtının incelenmesiyle kentin adının Tynada (*Τυναδεῖς*) olduğu anlaşılmıştır.

Yerleşimde bulunan bir heykel kaidesindeki onurlandırma yazıtında Tynadalılar, Romalı bir vatandaş olan vatansever Aurelius Kleandrianus Gaius Antiokhos'u yerleşmenin kurucusu, hayırseveri olarak onurlan-

dırmaktadır. Bu kişi, söz konusu yazıtta küçük ölçekli yerleşmelerdeki yöneticilere verilen bir unvan olan komarkhes ile anılmaktadır.

Sivri Tepe üzerindeki ana yerleşme, zirvenin takriben 75 metre güneydoğusundaki genişliğe yayılmıştır. Platonun güneybatı kenarında duvarları iyi korunmuş durumda önde iki sütunlu in antis planlı küçük bir tapınak yer almaktadır. Tapınak muhtemelen bir Roma vatandaşı olan Titus Antonius tarafından yaptırılmıştır. Doğusunda ana kayaya oyulmuş, muhtemelen heykel konulmak için yapılmış bir eksedra vardır. Eksedranın duvarında kalkan üzerine işlenmiş triskeles tasviri görülmektedir. Tapınağın kuzeydoğusunda küçük bir kilise vardır.

Sivri Tepe'nin doğu yamacında benzerlerine diğer Pisidia kentlerinde de rastlanılan bir kaya mezarı bulunur. Dromoslu girişi bulunan mezarın içinde iki kline ve ana kayaya oyulmuş bir lahit teknesi yer almaktadır. Tynada'da mezar stelleri de bulunmuştur. Kentteki stellerde kartal, aslan, kılıç ve kalkan gibi sıklıkla kullanılan tasvirler Pisidia'ya özgüdür.

Tynada'da bulunmuş ve günümüzde Isparta Müzesi'nde sergilenen bir sunak örneğinde, tahtta oturan Zeus tasvir edilmiştir. Zeus bir elinde şimşek demeti, diğer elinde asa tutmaktadır. Sunağın diğer kenarlarında asma dalı, üzüm ve buğday başaklarından oluşan bir çelengin bulunmasıyla Zeus'un tarımı koruyan ve teşvik eden özellikleri ön plana çıkartılmıştır. Yerleşmedeki yapı kalıntılarından yola çıkılarak burasının kuruluş tarihinin Hellenistik Dönem'e gittiği anlaşılmaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Zindan Mağarası

Zindan Mağarası, önünden geçen Eurymedon (Köprüçay) Irmağı ile birlikte Kybele/Meter'e adanmış önemli kutsal alanlardan biridir. Kutsal alanda bir ırmağın olması ve mağarada bilicilik ile ilişkili yazıtların bulunması Ana Tanrıça kültünün su ve kehanet ile ilişkilendirilmesini sağlar. Zindan Mağarası'na Erymedon üzerine yapılmış tek kemerli bir Roma İmparatorluk Dönemi köprüsü üzerinden ulaşılmaktadır. Köprünün kilit taşında Irmak Tanrısı Eurymedon'un personifikasyonu olan bir büst kabartması işlenmiştir. Mağara'nın bulunduğu alana Erken Bizans Dönemi'nde bir şapel yapılmış olduğu buradaki apsisten anlaşılmaktadır. Apsisin arkasındaki ana kaya mağara girişine dek şekillendirilmiş ve bu alanlarda adak hediyelerini koymak için nişler oluşturulmuştur. Mağara önündeki alanın batı kısmında ise üzerindeki yazıttan anlaşıldığı üzere heykeller için düzenlenen bir duvar vardır. Mağara girişinde Irmak Tanrısı Eurymedon'un tasviri bulunan Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait mozaik bir döşeme yer alır. Mağara'nın girişinden itibaren 20 metrelik alan ise depnisterion olarak isimlendirilmekteydi. Burada, tanrıça Meter onuruna düzenlenen şölenlerde kültsel yemekler yenirdi.

Mağara girişinde heykel kaideleri, Zeus ve Kybele'ye adanmış adak stelleri ve bazı yazıtlar bulunur. Bu yazıtlar Zindan Mağarası'ndaki kült alanına ilişkin önemli bilgiler sağlar. Tabula ansata içindeki iki yazıt özellikle önemlidir. MS 169-180'e tarihlenen yazıtlardan birinde "İmparatorluk Kültü başrahibi ve Meter kültü rahibi Memnon oğlu Bianor'un tapınağı ve üzerindeki triklíniumu tüm bezemesiyle birlikte Meter Theon Vegenios'a ve vatanına adadığı" yazılıdır. Yine aynı döneme tarihlenen ikinci yazıtta "Bianor oğlu Memnon'un vakfettiği gelir-

lerden ve diğer gelirlerden Nearkhos oğlu Diodoros'un gözetiminde Tymbriada'nın kutsal alandaki deipnisterionu ve üzerindeki trikliniumu yaptırdığı" anlatılmaktadır.

Kutsal alan, aslen Meter Theon Vegeinos ve Meter Oreia sıfatları ile anılan bir tanrıçaya adanmış olmasına rağmen, Zeus ve Irmak Tanrısı Eurymedon da burada tapınım görmekteydi. Eurymedon'un burada tapınım gördüğünün önemli bir kanıtı Isparta Müzesi tarafından Zindan Mağarası önünde yapılan kazılarda ele geçen Eurymedon'a ait heykeldir. Mağara önündeki yapı kalıntıları ve burada yapılan çalışmalardan elde edilen veriler bu mağaranın, Hellenistik Dönem'den itibaren 1200 yıl boyunca açık hava tapınım yeri olarak kullanıldığını göstermektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

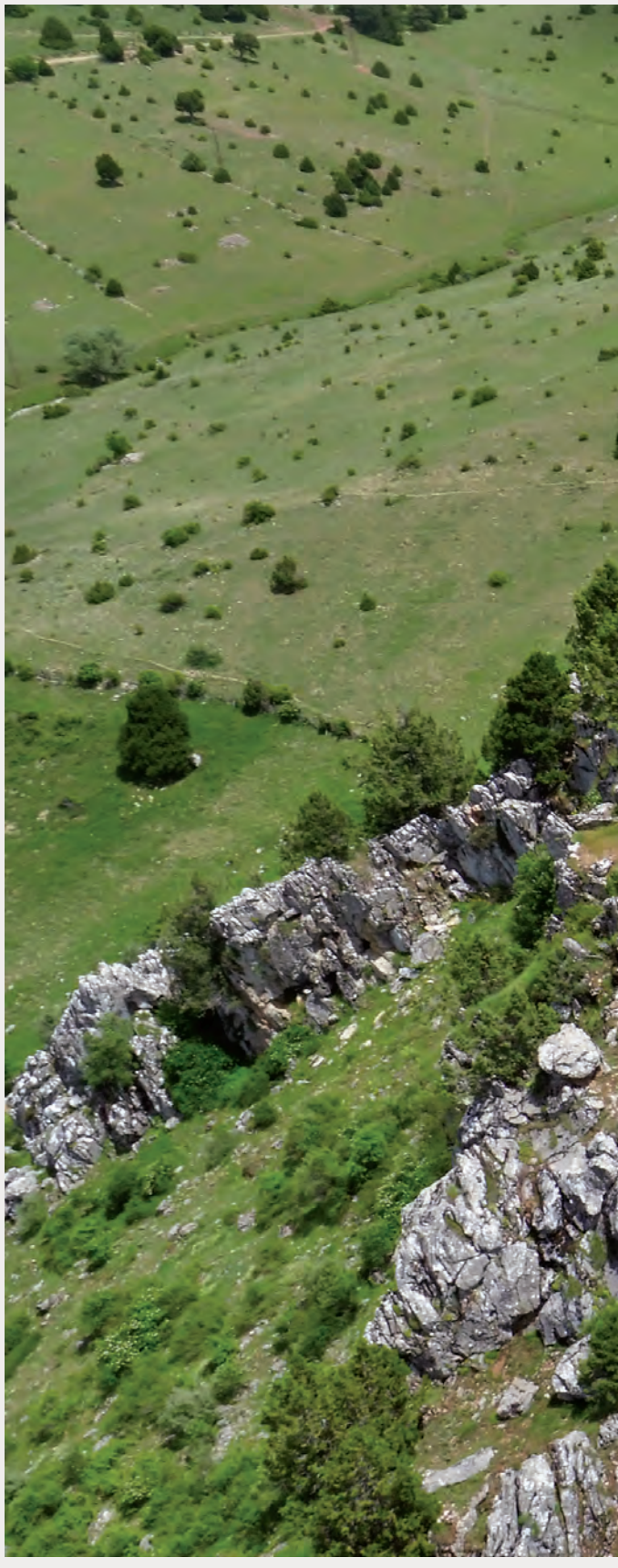

Deliklitaş Mağarası ve Çevresi

Deliklitaş Mağarası ve Asarlık Mevkii, Aksu İlçe merkezinin 2.5 km kuzeyinde, Tymbriada antik kentinin ise 6 km kuzeydoğusunda 1.492 metre yüksekliğindeki bir tepenin üzerindedir. Deliklitaş Mağarası'nın yaklaşık 450 metre batısında, hâkim bir tepenin doğuya doğru eğimli yamacında kamusal ve dinsel yapılar bulunur. Bu alanda bulunan kilisenin inşasında kullanılan devşirme blok taşlar burada Hellenistik veya Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait bir tapınağın olabileceğini akıllara getirmektedir. Alan genelinde bulunan devşirme malzemeler ve etrafının dini bir toplantı alanını andırması bu alanın erken dönemden itibaren kullanıldığını kanıtlar niteliktedir. Deliklitaş Mağarası'nın kuzeydoğusundaki tepenin en yüksek yerine yapılmış ve hâlihazırda oldukça iyi durumdaki Bizans Dönemi kalesinin de Hellenistik Dönem'e ait bir savunma yapısının üzerine yapıldığı, kalenin güney köşesindeki yapı kalıntılarından yola çıkarak söylenebilir. Bu kale gerek Deliklitaş Mağarası çevresindeki yerleşmenin gerekse Tymbriada-Mallos yolunun güvenliğini sağlamaktaydı. Deliklitaş Mağarası çevresindeki seramik ve çatı kiremidi parçalarından yola çıkarak alandaki iskânın MS 10-11. yüzyıllara kadar sürdüğü söylenebilir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Yılanlı Cami

Aksu ilçesine bağlı Yılanlı Köyü'nde bulunan yapı, Yılanlıoğlu Cami olarak da bilinmektedir. Yaklaşık kare planlı caminin giriş kısmında yer alan sundurma ahşap direkler ile taşınmaktadır. Tek şerefeli minaresi tamamıyla kesme taştan inşa edilmiştir. Yuvarlak kemerli ahşap kanatlı giriş kapısı vardır. Caminin içinde üst kısımda alçı madalyonlar içerisinde lafz-ı Celal, Hz. Muhammed ve Halife-i Raşidin'in isimleri yer almaktadır. Ahşap minberi sade ve süslemesizdir. Mihrabı ise kavsaralı, iki yanı sütunçelidir. Yapı, Geç Osmanlı Dönemi Cami mimarisini yansıtması açısından önem taşımaktadır. Yılanlıoğlu Şeyh Ali tarafından yaptırılmış olan caminin inşa tarihi 1809'dur. ■

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

ATABEY İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA
KÜLTÜREL
MİRAS

Atabey İlçesi

Seleukeia Sidera (Bayat Köyü) ve çevresindeki yerleşimlerin yaklaşık MÖ 3. bine kadar geriye gittiği bilinmektedir. Oldukça bereketli topraklara sahip ve stratejik olarak önemli bir bölgede kurulmuş olması sebebiyle burada rastlanan höyükler ayrıca önemlidir. Bu höyükler içerisinde Kızılhöyük'te Erken Kalkolitik Çağ özellikleri gösteren seramikler ve obsidyen parçaları ile İlk Tunç Çağ yerleşmesine ait izler bulunmaktadır. Demirci ve Göndürle Höyükleri'nde ise İlk Tunç Çağı ve Roma İmparatorluk Dönemi seramiklerinin ele geçmiş olması bu höyüklerdeki yerleşimin sürekliliğini göstermektedir. Atabey İlçesi'nde aynı zamanda Demir Çağ, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri'nde yerleşim görmüş küçük ölçekli yerleşmeler de bulunur. Bunlar Seleukeia Sidera'nın sınırları içerisinde yer alan kırsal yerleşimler olmalıdır.

Harita için QR kodu okutunuz

Seleukeia Sidera Antik Kenti

Seleukeia Sidera antik kenti Atabey İlçesi'ne bağlı Bayat Köyü'ndedir. Kentin adı ilk kez Hellenistik Dönem antik yazarlarından Klaudius Ptolemaios tarafından "Seleukeia Pisidias" *(Σελεύκεια Πισιδίας)* Pisidia'nın Seleukeia'sı olarak anılır. Hierokles ise MS 6. yüzyılda kentin adını Seleukia Sidera (*Σελεύκεια ἡ σιδηρᾶ*) olarak "demir" anlamına gelen "sidera" sıfatı ile birlikte zikreder. Stratejik konumu nedeniyle Hellenistik Dönem içerisinde önem kazandığı

ve Seleukos krallarından I. Seleukos Nikator (MÖ 312-281) ya da oğlu I. Antiokhos Soter (MÖ 281-261) tarafından yeniden isimlendirilerek, kentte imar faaliyetlerinde bulunulduğu bilinmektedir. Seleukeia da Apollonia gibi bir Seleukos kolonisi olarak kurulmuştur. G. Hirschfeld tarafından bulunmuş olan bir yazıtta I. Claudius'un (MS 41-54) kent tarihinde önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bu döneme ait sikkelerden anlaşıldığı üzere kentin adı "Claudio Seleuceia" olarak değiştirilmiş ve ayrıca kente Claudius onuruna "tezahür eden tanrı" olarak heykeli dikilmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde yalnızca Claudius Dönemi değil aynı zamanda MS 2. yüzyılda da Asia Eyale-

ti'nin genelinde görülen imar faaliyetlerinin Seleukeia Sidera kentinde de yürütüldüğü kentteki yapılardan anlaşılmaktadır.

Kentte Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri'nde yürütülen imar faaliyetlerinin izleri görülebilmektedir. Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen yapılardan biri tiyatrodur. Hisartepe'nin doğu yamacına yaslanarak, yarım daireyi biraz aşan planda inşa edilmiş tipik Yunan tiyatrosu formundadır. Tiyatronun sadece skene (sahne) binası, yanlardan girişini sağlayan vomitoriumu (tonozlu giriş kapısı) ve diazomanın (oturma sıralarını ayıran bölüm) bir bölümü korunmuştur. Tiyatronun cavea (oturma sıraları) kısmı ise oldukça tahrip olmuş durumdadır. Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri'nin metropolis kentlerine oranla oldukça küçük olan tiyatronun oturma basamaklarının tahrip olmasına karşın ortalama 3-4 bin kişilik olduğu söylenebilmektedir. Bugün görülen sahne binası Roma İmparatorluk Dönemi'ne, MS 2.-3. yüzyıllara aittir.

Kentin doğusunda anakaya şekillendirilerek oluşturulan kare planlı ve on kiriş yuvası bulunan alanın bir kaya kutsal alanı olabileceği düşünülmektedir. Kiriş yuvalı alandaki bu yapı, Pisidia koloni kentlerinden biri olan Antiokheia'da bulunan yine ana kayaya oyulmuş Augustus Tapınağı'nı anımsatmaktadır. Seleukeia Sidera kentindeki kaya kutsal alanı kentin Hellenistik Dönem'deki kuruluşu ile yeniden kullanılmış ve bu kullanım Roma İmparatorluk Dönemi'nde de devam etmiş olmalıdır.

Hisartepe'nin güney kenarında rektagonal duvar örgülü bir podyum yer almaktadır. Bu yapıyla ilişkili olduğu düşünülen ve bugün Isparta Müzesi'nde bulunan üç triglifli ve metoplu friz bloğu ile iki arşitrav bloğu gibi bazı mimari yapı unsurları, aşağıdaki düzlüğe yuvarlanmış olarak ele geçmiştir. Yapı çevresinde Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen çok sayıda mimari parçanın da bulunması burada podyumlu bir Roma İmparatorluk Dönemi tapınağı olabileceğini düşündürmektedir.

Hellenistik Dönem'de kentin muhtemel yerleşim alanı olan Hisartepe bir surla çevrili-

dir. Bugün sur kalıntılarının en iyi korunan kısmı, akropolisin doğusunda ve güneydoğusunda bulunan alandadır. Kyklopik tarzdaki bloklar sur duvarı olarak kullanılmışlardır. Burada sur duvarının çevrelediği akropolisin doğu kapısı ve yanında anıtsal bir sur kulesinin duvarları görülebilmektedir.

Kentte üç nekropolis alanı bulunmaktadır. Bunlardan en korunmuş olanı akropolisin kuzeybatı yamacındaki geniş nekropolis alanıdır. Bugün kazısı sürdürülmekte olan bu alan Kuzey Nekropolisi olarak adlandırılmaktadır ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait ana kayaya oyulmuş oda, sanduka ve tonozlu tipteki mezarlara sahiptir. Sanduka tipi mezarlar ana kaya üzerine oyulmuş ve ayrı kapakları olan mezarlar şeklinde yapılırken oda mezarlar yine ana kayanın içerisine oyulmuş üstü açık merdivenli bir dromosla girişine ulaşılan ve içlerinde birden fazla ölünün gömülmesini sağlayacak şekilde düzenlenmiştir.

Seleukeia Sidera'da son dönemde yapılan çalışmalar kentin Antik Dönem'de bölge ekonomisinde önemli bir yeri olduğuna işaret etmektedir. Kentte tespit edilen demir, seramik, kemik ve şarap üretimine işaret eden arkeolojik kanıtlar bu açıdan önemlidir. Kentte çok sayıda kemik işleme atölyeleri ve yirmi beş üzüm ezme atölyesinin tespit edilmiş olması Antik Dönem ekonomisindeki rolünün anlaşılmasını sağlar. Üzümün işlenmesi için kullanılan bu donanımların, tarımsal üretim alanlarına yakın şekilde, nekropolis olarak kullanılan kuzey yamaç dışında, doğu, batı ve güney yamaca konumlandırılmış olmaları bütün kentte üretim ve nekropolis alanları için kesin bir planlama olduğunu da gösterir niteliktedir.

Seleukeia Sidera'nın yaklaşık 3,5 km güneydoğusunda ise Taş Kemer Mevki Büyük Kemer Ovası'nda kentin ihtiyaç duyduğu suyun kente ulaştırılabilmesi için kullanılan künkler ve aquaductuslara ait kalıntılar bulunur. Bu yapılar, kente Kızıl Dere ve Sarp Dere gibi su kaynaklarından suyu ulaştırmak amacıyla inşa edilmiştir. ■

Agrae Antik Kenti

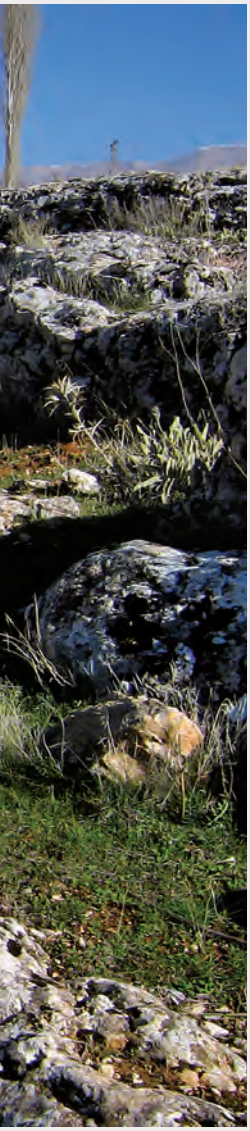

Isparta İli, Atabey İlçesi merkezinde (Agrai/Ağras) yer almaktadır. MS 6. yüzyılda Hierokles kentin adını Seleukeia Sidera antik kenti ile birlikte anar. Ayrıca Agrae ile Seleukeia Sidera Antik Kentlerini birbirine bağlayan Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait antik yol bu bağlantının diğer bir göstergesidir. Bu söylemden dolayı 19. yüzyıl seyyahlarından Hirschfelt, Agrae'nin Seleukeia Sidera'ya ait bir kırsal yerleşim olduğunu önermektedir. Kentin territoriumunda yapılan araştırmalarda Yaka Tepe olarak adlandırılan alanda dört oda mezarı ve bunlarla birlikte dokuz adet sunu çukuru bulunmuştur. Çevreden ele geçen seramik parçalar bu mezarların Roma İmparatorluk ve Geç Roma Dönemleri'nde kullanıldığını göstermektedir. Yerleşimin bulunduğu alan 12. yüzyılda I. Alaaddin Keykubat zamanında Selçuklu uç kumandanlarından Mübarizeddin Ertokuş tarafından fethedilmiş ve Augustus onuruna inşa edilmiş bir yapıya ait taşlar Atabey İlçe merkezinde yer alan Ertokuş Medresesi'nin inşasında kullanılmıştır. ■

Kelian Antik Yerleşimi (Kapıcak Köyü)

Kelian antik yerleşimi, Atabey İlçesi'ne bağlı Kapıcak Köyü'nde yer alır. Kızılkaya adındaki yerleşimin Seleukeia Sidera'nın territoriumundaki kırsal yerleşimlerden biri olduğu düşünülmektedir. Yerleşimde Antik Dönem'e ait az sayıda yapı kalıntılarına rastlanır. Bunlar arasında bazı yapıların temel kalıntıları ve tepe üzerinde kale kalıntısı ve ilçe merkezindeki çeşmede devşirme malzeme olarak kullanılan lahit kapağı sayılabilir. Lahit kapağı üzerindeki yazıt MS 2. veya 3. yüzyıllarda kentte Romalıların yaşadığına dair bir kanıttır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Ertokuş Medresesi ve Kümbeti

Ertokuş Medresesi ilçe merkezinde, Müftü Mahallesi'nde yer almaktadır. Dikdörtgen planlı yapı doğu-batı yönünde uzanır. Yapının duvarları hemen yakınlardaki Seleukeia Sidera veya Agrae antik kentinden getirilen devşirme taş malzeme ile örülmüştür. Dış duvarlarda pek çok yazıtlı ve üzeri kabartmalı parça bulunmaktadır. Özellikle güney yönde yer alan sağlam durumdaki bir Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait büst biçimli mezar steli dikkati çekmektedir.

Yapı kapalı tip medreseler grubuna girer. Güneydeki taç kapının sivri kemeri alçak oyma tarzında yapılmış geometrik motiflerle oluşturulmuştur. Sivri kemerin hemen altında yine geometrik motifli rozet yer almaktadır. Basık kemerli giriş kapısının hemen üstündeki alınlıkta beş satırlık kabartma kitabede *"Sultan'a, bu medresenin inşası; muazzam sultan, müminlerin emir ve önderi, dinin ve dünyanın iyisi, Fetihlerin babası, Keyhüsrev oğlu Keykubat zamanında, Allahın rahmetine muhtaç zayıf kul, Abdullah oğlu Ertokuş tarafından 621 yılının mübarek Ramazan Ayında emredildi"* yazılıdır. Kitabeden medresenin Miladi 1224 yılında yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Kapının karşısına isabet eden yerde bir bü-

yük eyvan vardır. Eyvanın güney yönünde adeta bir taç kapı formuyla düzenlenmiş taş mihrabı bulunmaktadır. Kubbede bir aydınlık feneri bulunur ve bunun iz düşümüne isabet eden yerde kare planlı havuz yer alır. Kubbe feneri ile alttaki havuz, burasının astronomi eğitimi verilen medreselerden birisi olabileceğini akla getirmektedir. Kapı lentoları, eyvanın önündeki paneller ve havuzun döşemesinde Bizans Dönemi'ne ait yapı taşları devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Bizans Dönemi devşirme taşlar oldukça sağlam durumdadır. Kubbesi dört sütun üzerine oturan Ertokuş Medresesi yapım tarihi itibarıyla yüzyıllık dilim içerisinde bu mimarisiyle ve güney yönde yer alan sağlam bir Roma İmparatorluk Dönemi büstüyle tek örnek durumundadır.

Ertokuş Kümbeti Medrese'nin batı duvarına bitişiktir. Kare planlı bir kaide üzerinde sekizgen gövdeli ve sekizgen külahlı bir kümbettir. Gövdesi kırmızı ve beyaz taş sıraları ile münavebeli bir şekilde yapılmıştır. Kapıların lentosu ve söveleri Bizans Dönemi'ne ait mermer devşirme blok taşlardandır. Kapıların söveleri ve lentolarında kabartma geometrik motifler bulunmaktadır. Kümbet içerisinde Mübarizeddin Ertokuş'a ait bir sanduka vardır. Sanduka, bir yüzü yeşil sırlı tuğlalardan geometrik motifler meydana getirecek biçimde oluşturulmuştur. Altta mumyalık kısmında bir iskeletin olduğu, Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün restorasyonu esnasında buraya inen uzmanlarca ifade edilmektedir. Dönemin bir özelliği olarak medreselerin banileri öldükleri zaman bu-

raya ilave edilen bir kümbete gömülmekteydiler. Medrese 1224, Ertokuş Vakfiyesi ise 1270 tarihlidir. Dolayısıyla, Ertokuş Bey vakfiye tarihi olan 1270 yılından daha önce ölmüş olmalıdır. Kümbetin de buna bağlı olarak 13. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış olabileceği varsayılmaktadır. Kümbet günümüzde bu civarda ikamet eden kimselerce haftanın belli günleri ziyaret edilmektedir. Bazı yaşlı kimselerce buraya toprak konulup ertesi gün alınarak çocuklara yalatılması geleneğinin de yakın tarihlere kadar yaşadığı bilinmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Burhaneddin Paşa Cami

Atabey İlçe merkezinde, Burhaneddin Paşa Sokak ta yer alan yapı, Sinan (Kurşunlu) Cami ismiyle de bilinmektedir. Yaklaşık kare planlı olan caminin kuzeybatı köşesinde sekizgen kaideli, silindirik gövdeli bir minaresi vardır. Son cemaat yeri birimlerinin üç adet kubbesi ve her iki yönde sekilerle yükseltilmiş birer mihrabiyesi bulunur. Harimin üzeri de merkezi bir kubbeyle örtülüdür. Mihrabı kıble duvarının orta aksında, yarım küre kavsaralı ve dışarıya taşkındır. Isparta'daki Mimar Sinan Camisi'ne plan ve yapım malzemesi olarak benzemektedir. Kitabesi olmayan ancak Burhaneddin Paşa Vakfı olarak 1590 yılında yapıldığı anlaşılan cami Klasik Osmanlı Dönemi'ne aittir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Kırıkminare (Cuma) Cami

Kırıkminare Cami Onaç Mahallesi'ndedir ve yaklaşık dikdörtgen planlıdır. Caminin kuzeybatı cephede sekizgen kaideli silindirik gövdeli ve tek şerefeli bir minaresi bulunmaktadır. Sekizgen kaidenin her bir yüzünde sivri kemerli nişler bulunur. Girişi kuzey cephedendir. Çift kanatlı ahşap giriş kapısı ahşap oyma işçiliklidir. Harime girişte on ahşap sütunun taşıdığı bir mahfel vardır. Harimin tavanını ortada tek ahşap direk taşımaktadır. Ahşap tavanın ortasındaki göbekte yedi kollu yıldız motifi yer alır. Mihrabı yarım küre kavsaralı ve bitkisel süslemelidir. Mihrap üzerinde Hicri 1211/ Miladi 1796-97 tarihi bulunmaktadır. Kitabesi olmayan ancak Geç Osmanlı Dönemi'nde, yani 18. yüzyıl sonlarında yapıldığı anlaşılan cami son dönemlerde sıkça onarım görmüştür. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Feyzullah Paşa Cami

İlçe merkezinde, Müftü Mahallesi'nde Ertokuş Medresesi'nin karşısında yer almaktadır. Yaklaşık kare planlı olan cami üçgen alınlıklıdır. Üçgen alınlık üzerinde barok üslupta yapılmış kıvrımdallı madalyon bulunmaktadır. Son cemaat mahalli ahşap sundurmalıdır ve altı ahşap sütunla taşınmaktadır. Sütun başlıkları mukarnaslıdır. Son cemaat mahallinin tavanında sekizgen içerisinde çıtakari işçilikle yapılmış, bir merkezden çıkarak dağılan ışınsal süslemeli tavan göbeği bulunmaktadır. Tek şerefeli minaresi kare planlı kaide üzerinde yükselmektedir ve silindirik gövdelidir. Harime giriş kapısı yine sivri kaş kemerli çift kanatlı ahşap bir kapıyla sağlanmıştır. Cami içerisinde barok süslemeler vardır. Bazı yerel kaynaklarda Hicri 900 / Miladi 1494 yılında yaptırıldığı yazılmışsa da 17. yüzyıl eseri olduğuna dair görüşler bulunmaktadır. Minaresindeki kitabede, Mehmet Uşşaki tarafından Hicri 1278 / Miladi 1861 yılında yapıldığı yazılıdır. ■

FEYZULLAH
CAMİİ

Harita için QR kodu okutunuz

Onaç Çeşmesi

Onaç Mahallesi'nde yer alan çeşme tek cepheli ve yatık dikdörtgen formludur. Dikdörtgen formun çevresi dışbükey kabartma silme ile çerçeve içerisine alınmıştır. Hafif sivri formlu derin bir çeşme nişinin içerisinde, ortada mermer üzerine yazılmış bir kitabesi bulunmaktadır. Mermer kabartma kitabede *"Sahib'ül hayrat Es-seyyid Mehmet bin el Hac Memiş sene 1134"* ibaresi bulunmaktadır. Miladi 1721-22 yıllarında yaptırıldığı anlaşılan çeşme, bölgedeki çeşmeler açısından erken sayılabilecek bir tarihte inşa edilmiştir. Çeşme sağlam durumda olup Osmanlı Dönemi çeşme mimarisini yansıtması açısından önemli bir eser durumundadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Süleyman Demirel Demokrasi ve Kalkınma Müzesi

İslamköy'de yer alan müze, 9. Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel'in yaşamının bir kesitinin yanı sıra, ülkemizin 50 yıllık gelişmesini de yansıtır. Yapı külliye şeklinde planlanmıştır. Bu kompleksin içerisinde cami, ana müze binası, kütüphane binası, lojman ve depo binaları bulunur. Ülkemizin önemli projelerinin temel atma ve açılışlarına ait fotoğraflar çeşitli salonlarda sergilenmektedir. Ayrıca, müzenin kütüphane ve arşiv bölümleri de araştırmacılara önemli bir kaynak oluşturmaktadır. ■

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

EĞİRDİR İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA
KÜLTÜREL
MİRAS

Eğirdir İlçesi

Eğirdir İlçesi'nin tarihinin erken dönemleri ile ilgili veriler şimdilik sınırlı olmakla birlikte ilçe sınırları içerisinde yer alan Prostanna-Akroterion (Eğirdir), Mallos (Göynücek) gibi antik kentlerin ve Yukarı Gökdere Asarı gibi küçük boyutlu savunmaya yönelik kırsal yerleşimlerin bulunması, Lykia ile Pisidia arasında önemli bir geçiş noktası konumunda olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra tarihsel süreç içerisinde kesintisiz olarak iskan gören ilçede ilk inşa evresi Bizans Dönemi olan Eğirdir Kalesi, Beylikler Dönemi'ne ait Dündar Bey Medresesi ve Selçuklu Dönemi kervansaraylarından biri olan Keyhüsrev Kervansarayı ilçenin önemli eserleri arasında yer almaktadır.

Harita için QR kodu okutunuz

Prostanna-Akroterion

Prostanna antik kenti, Akpınar Köyü yakınlarında yer almaktadır. Isparta'dan Eğirdir'e gelirken gözümüze ilk çarpan Eğirdir Sivrisi'dir (Akroterion). Antik Dönem'de "Mons Viarus" adıyla bilinen bu dağ aynı zamanda Zeus'un tapınım gördüğü bir kült yeridir. III. Gordianus Dönemi sikkelerinde görülen Mons Viarus ve bir ağaç tasviri de muhtemelen bir ağaç kültüne, dolayısıyla dağ yakınlarında bulunan açık hava tapınım yerine işaret etmektedir. Günümüzde Eğirdir Sivrisi'nde yapılan bazı şenlikler geçmişten bu yana süregelen bir geleneğin halen devam ettiğini düşündürmektedir.

Mons Viarus'un güneyine kurulmuş olan Prostanna; akropolis, agora ve akropolisin kuzeydoğu-doğusundaki yerleşim alanlarından oluşur. Kentin adına ilk kez MÖ 113'te Delos Adası'nda bulunmuş bir yazıtta, son olarak da MS 381'deki Constantinopolis Konsili'nde Prostannalı Papaz Attalos adı ile rastlanmaktadır.

Prostanna akropolisinin etrafı sur ve dokuz kule ile çevrilmiştir. Kentin savunmaya verdiği önemin bir diğer göstergesi Eğirdir Sivrisi'nin güney yamacına inşa edilen, ilk

evresi Hellenistik Dönem'e tarihlenen ancak, Geç Antik Dönem'de yeniden güçlendirildiği anlaşılan savunma duvarıdır. Bu alan kent akropolisinden daha yüksekte olduğu için kentin kuşatılması durumunda en son sığınma ve geri çekilme yeri konumundadır. Akropolisin yaklaşık 500 metre kuzeydoğusundaki başka bir yapı da kent savunmasına yönelik yapılmıştır. Akropolis'te Roma İmparatorluk Dönemi'nde bazı küçük gösterişli yapıların olduğu da bilinmektedir.

Kentin agorası ile agorada bulunan kamusal ve dinsel yapılar akropolisin kuzeyindeki dikdörtgen biçimli düzlükte yer almaktadır. Burada batıya doğru eğimli bir arazide iki katlı yapılmış bir dizi dükkân bulunmaktadır. Agoranın güneyinde bir sunak ve küçük bir tapınak vardır. Agorayı doğuda stoa olarak nitelendirebileceğimiz yapılar sınırlamaktadır. Söz konusu alanın kuzeydoğusunda etrafı birden fazla teras duvarıyla çevrilmiş sunak yer almaktadır. Yamaçlarda ise sivil yerleşmeye ait yapılar dışında kamusal işlevli bazı yapılar da tespit edilmiştir.

Sivil yerleşme daha çok akropolisin kuzeydoğusundaki teraslara yayılmıştır. Kentin nekropolislerine ilişkin veriler azdır. Nekropolis olarak kullanıldığı düşünülen alanlarda bazı ostothek parçalarına rastlanmıştır. Kentte, Pisidia'da tapınım gördüğü diğer kentlerden de bilinen Men'in yanı sıra Hermes'in ve Dioskurlar kültünün de bulunduğu sikkeler yoluyla bilinmektedir. Antik dünyanın genelinde az rastlanan Plouto (Hades) kültü de Prostanna'da belgelenmiştir.

1438 yılında belgelenen Akroterion (*Ἀκρωτήριον*) adı, Eğirdir'in Bizans Dönemi'ndeki adı olmalıdır. Geç Antik Dönem'den başlayarak İzzeddin Kılıç Arslan tarafından 1204'te fethedilene dek Akroterion'un ve çevresinin kaderi değişken olmuştur. MS 6. ve 9. yüzyıllarda kent en parlak dönemini yaşamıştır. Geç Antik Dönem'de bölgede 13 kilise ve benzeri dini yapıların inşa edildiği görülmektedir. MS 8. yüzyıldan itibaren ise Arap akınlarıyla Pamphylia ve Pisidia'da istikrarsızlık dönemi başlamış ve artık unutulmaya yüz tutan Prostanna emniyetli bir yerleşme ve sığınma yeri olarak tekrar önem kazanmıştır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Yukarı Gökdere Asarı

Yukarı Gökdere Asarı yerleşimi, Prostanna antik kenti ve Kapıkaya'daki antik yerleşimin arasında kalan alanda, günümüz Yukarı Gökdere Köyü'nün batısında bir tepe üzerinde yer almaktadır. Yerleşimin burada kurulmasındaki asıl amaç antik yolun güvenliğini sağlamak olmalıdır. Bu sebeple kentin askeri nitelikli bir yerleşim olduğu düşünülmektedir. Tepede ilk evresi Hellenistik Dönem'e tarihlenen bir kale, onun etrafında yerleşim alanları, kısmen izlenebilen savunma duvarları ve küçük boyutlu basamaklı bir sunak bulunur. Yerleşim yerindeki mekânlar genellikle bir ya da iki odalı olarak inşa edilmişlerdir. Yukarı Gökdere Asarı'nın

bulunduğu tepenin kuzeydoğu ucunda doğal kaya yüzeyinin şekillendirilmesiyle oluşturulmuş basamaklı alanda stel ya da çeşitli kültsel nesnelerin konulması için açılmış bir kanal bulunmaktadır. Yukarı Gökdere Asarı yerleşimi, köklü bir kaya sunağı ve ana tanrıça inancına sahip olan komşu bölgesi Phrygia ile de etkileşim

içerisindedir. Yukarı Gökdere akropolisindeki basamaklı alan, yerleşim yerinde tapınılan tanrı ya da tanrıçalara olan ibadet anlayışının komşu bölgelerle olan etkileşimini desteklemektedir.

Tepenin zirvesindeki düzlük alan ise kaledir. Güneybatı ve kuzeybatıda büyük oranda, diğer yerlerde ise temel seviyesinde korunmuş olan kalenin duvarları bugün de görülebilmektedir. Konumu nedeniyle kale, Prostanna ve Kapıkaya arasında kalan düzlük alanı kontrol etmektedir. Ayrıca, Kapıkaya ile bağlantısı da Yukarı Gökdere Asarı'nın 1.3 km güneybatısında yer alan ve Çukur Asarı olarak adlandırılan yerleşim sayesinde sağlanmaktadır. Çukur Asarı yapısı itibari ile Yukarı Gökdere Asarı'na nazaran daha küçük boyutlu, konumu itibari ile ise Kapıkaya ile doğrudan görüş açısı bulunan ve sadece gözetlemeye yönelik bir kale olmalıdır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Mallos Antik Kenti

Mallos antik kenti, Isparta İli, Eğirdir İlçesi Sarıidris Kasabası'nın kuş uçuşu 2 km kuzeydoğusunda yer almaktadır. Günümüzde "Kale" olarak adlandırılan kent Göynücek Yaylası'nın batı ucunda orta yükseklikteki, kayalık bir arazi üzerine kurulmuştur. Kentin adından ilk kez antik yazar Hierokles söz etmektedir. Hellenistik Dönem'de kurulan kent MS 12. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüştür. Orta büyüklükte bir kent olan Mallos'un akropolisinde, düzenli bir savunma ve su sistemi, üç adet kilise, bouleuterion, tapınak, üç adet nekropolis alanı ve geniş iskân alanları bulunmaktadır.

Mallos'ta düzgün taş döşeli olan ve 2 metre genişliğe sahip yolun 310 metrelik hattı korunmuştur. Mallos akropolisine kuzeybatı ve güneydoğu yönünde ana kayanın şekillendirilmesiyle oluşturulmuş basamaklar aracılığı ile çıkılabilmektedir. Kentin tespit edilebilen iskân alanları akropolisin doğu, güneydoğu ve kuzeyinde kalan geniş alanlarındadır. Belirli bir düzen göstermeyen mekânlar arasındaki ulaşım basamaklarla desteklenen dar sokaklar ile gerçekleştirilmektedir. Mallos akropolisinde sivil yerleşim alanlarına ayrılan kısımların dışında

akropolisin kuzeyinde ilk evresi Hellenistik Dönem'e tarihlenen ve Geç Antik Dönem'de kullanıldığı anlaşılan gözetleme kulesi, kuzeydoğu yamacında ise bir kilise bulunmaktadır. Kentin su ihtiyacı ise agoranın 1 km doğusundaki bir kaynaktan elde edilmektedir. Su, yüksekçe bir tepenin etekleri boyunca takip edilebilen, yer yer ana kaya üzerine oyulmuş su kanalları ve künklerle kente ulaştırılmıştır.

Akropolisin doğusundaki düzlük alan ise kentin agorasıdır. Agoranın hemen batısında arkası akropolise yaslandırılmış ve ana kayaya oyularak yapılmış oturma sıraları bulunan alan, açık hava toplantı alanı olarak kullanılmıştır. Agoranın karşısına doğu-batı yönlü inşa edilmiş yapı kentteki en büyük kilisedir.

Kentte iki nekropolis alanı bulunur. Bunlardan ilki akropolisin yaklaşık 200 metre kuzeydoğusunda Göynücek Deresi'nin yamaçlarındadır. Bu alanda kare planlı genellikle moloz taşlarla örülmüş mezar odaları ve MS 2. yüzyıla tarihlenen mermer lahit parçaları bulunmaktadır. Kentin diğer nekropolis alanı ise akropolisin yaklaşık 400 metre güneybatısında orta yükseklikteki iki tepenin eteklerindedir. Burada basit sanduka mezarlar, kiremit mezarlar ve kremasyon gömüye işaret eden pişmiş toprak kapların urne olarak kullanıldığı örnekler yer alır. Bizans Dönemi'nde kullanılan nekropoli-

sin bulunduğu alanda ise hafif yükseltili bir tepe üzerinde kilise yer almaktadır.

Kentin kutsal alanı yerleşimin kuş uçuşu 500 metre kuzeybatısında Eleksi Tepesi üzerindeki Kapılı Kaya olarak adlandırılan mevkidedir. Kutsal alanda doğal oluşum bir mağaranın önüne cephesi doğuya bakan bir tapınak inşa edilmiştir. Tapınağın içerisinde güney yönünde ana kaya üzerine oyulmuş dört basamaklı bir sunak yer almaktadır. Sunağın en üstü adak stelinin konulması için düzenlenmiş olup cephesinde çeşitli adak hediyeleri için açılmış nişler vardır. Kutsal alan etrafında gerçekleştirilen çalışmalarda mağaradan gelen toprağın içerisinden az sayıda, elde şekillendirilmiş ve üzeri perdahlanmış taş ve saman katkılı Kalkolitik Dönem seramik parçalarına rastlanması alanın en erken bu dönemden itibaren tapınım gördüğünün kanıtıdır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Eğirdir Kalesi

Eğirdir Kalesi göle uzanan yarımada üzerine inşa edilmiştir. Günümüzdeki kalenin büyük bölümünün Bizans Dönemi'nde yapıldığını kale duvarlarının malzeme ve tekniğine bakarak söylemek mümkündür. Kale önceden Eğirdir Gölü kenarında iken, sonradan göl kıyısının doldurulması nedeniyle kıyıdan içeride kalmıştır. Hükümet meydanına bakan bazı burçları halen ayaktadır. Kale iç ve dış bölümlerden oluşmaktadır. Beylikler Dönemi'nde ve Osmanlı Dönemi'nde onarım gördüğü anlaşılan kalenin bir onarım kitabesi vardır. Kitabe kalenin 1307 yılında Feleküddin Dündar Bey tarafından onarılmasına dairdir. Kale, Timur'un Eğirdir'i zaptı sırasında hasar görmüştür. ■

EĞİRDİR

Harita için QR kodu okutunuz

Hagia Georgios Kilisesi

Barla'nın Rum Mahallesi'nde yer alan kilise, doğu-batı yönünde uzanan dikdörtgen bir plana sahiptir. Giriş cephesinde kare formlu bir taş üzerinde Malta haçı ve bazı harfler bulunmaktadır. Kilisenin apsisi doğudadır ve güneyinde narteksi vardır. Yarım daire formlu apsisi dışarıya biraz taşkınlık yapmaktadır. Narteks kısmının üst örtüsü ayaktadır. Ayrıca 19. yüzyıldaki bir tarihte yapılmış olduğu üzerindeki kitabesinde bulunan rakamlardan anlaşılmaktadır. Buradaki Hıristiyan ahaliye ilişkin Eski Yunan harfleriyle yazılmış kayıtlar bulunmaktadır.

Harita için QR kodu okutunuz

Hagia Stefanos (Yeşilada) Kilisesi

Eğirdir'in Yeşilada Mevkii'nde yer almaktadır. Doğu-batı yönünde uzanan dikdörtgen planlı kilisenin içerisi sütunlarla üç nefe ayrılmıştır. Doğu yöndeki apsisi beşgendir ve yuvarlak bir penceresi vardır. Batı ve güney yönlerde de birer giriş kapısı bulunur. İçeride duvarlarda alçı kabartma işçilikler ve sıva üzerine betimlenmiş dini sahneler yer almaktadır. Süslemeler barok üslupludur. Yapının Hıristiyan Martyrlerden (şehit) Hagios Stephanos adına 19. yüzyıl sonlarında inşa edildiği düşünülmektedir. ■

AYASTAFANOS
KİLİSESİ

Harita için QR kodu okutunuz

Roma İmparatorluk Dönemi Köprüsü

Eğirdir İlçesi'ndeki Barla Çayı üzerinde yer alan köprü, konumu ile Roma İmparatorluk Dönemi'ne aittir ve dönem için önemli bir geçiş güzergâhında yer almaktadır. Sivri kemerli ve tek gözlü olan köprünün üzeri düzgün kesilmiş döşeme taşları ile kaplanmıştır.

Harita için QR kodu okutunuz

Osmanlı Dönemi Köprüleri

İlçede iki Osmanlı Dönemi Köprüsü bulunmaktadır. Her iki köprü de Barla Çayı üzerinde yapılmıştır ve tek gözlüdürler. Köprüler oldukça sade olup herhangi bir süsleme unsuru yoktur. Osmanlı Dönemi'ne ait olduğu düşünülen köprüler sağlam durumda günümüze kadar gelebilmiştir ve halen kullanılmaktadır.

Harita için QR kodu okutunuz

Eğirdir Keyhüsrev Kervansarayı

Keyhüsrev Kervansarayı, Yeni Mahalle'de Eğirdir-Konya karayolunun kenarında Eğirdir Gölü kıyısında yer almaktadır. Doğu-batı yönünde uzanan dikdörtgen bir plana sahiptir. Açık ve kapalı olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Selçuklu Sultanları tarafından yaptırılan dokuz kervansaraydan birisi olan yapı Anadolu'daki en büyük Selçuklu Dönemi kervansaraylarındandır. Kitabesinden, II. Gıyaseddin Keyhüsrev (1237-1246) tarafından yaptırılan üç kervansaraydan biri olduğu anlaşılan yapı klasik karma planlıdır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Dündar Bey Medresesi

İlçe merkezinde, Cami Mahallesi, Çınaraltı Caddesi'ndedir. Dikdörtgen plana sahip yapı kuzey-güney yönünde uzanmaktadır. Açık avlulu medreseler grubuna girmektedir. Girişin karşısında tek eyvanı bulunmaktadır. Taç kapısı ve giriş cephesindeki taşlar Eğirdir II. Gıyaseddin Keyhüsrev Kervansarayı'ndan sökülerek buraya getirilmiştir. Ortadaki avlu sağlı sollu üçer sütunun taşıdığı sivri kemerli revaklarla çevrilidir. Kartal kabartmaları bulunan sütun başlıkları devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Ortada kare formlu havuzu bulunan avluya açılan öğrenci hücreleri ve kuzeyde eyvanın her iki yanında yer alan hocaların odaları beşik tonozla örtülüdür. Kuzeydeki sivri kemerli eyvan, dikdörtgen formlu bir kapıyla dışarıya açılmaktadır. Burada eyvan alınlığındaki kitabede Hicri 701 / Miladi 1301 yılında Hamidoğullarından Dündar Bey tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Hamidoğulları'nın günümüze kadar sağlam kalabilmiş en iyi eseri olması açısından Dündar Bey Medresesi Eğirdir'in adeta sembolü haline gelmiştir. ■

GİRDİR BELEDİYESİ

Harita için QR kodu okutunuz

Barla Çaşnigir Paşa Cami

Barla'da yer alan cami dikdörtgen plana sahiptir. Tek şerefeli minaresi silindirik formludur, sırlı ve sırsız yeşil-kırmızı tuğla hareketleri ile yer yer zikzak biçiminde süslüdür. Eğimli bir arazide inşa edilen caminin güney cephesi çift katlı görünümdedir. Caminin içerisinde ortada dört sütun ile kare bir birim oluşturulmuştur. İçeride kuzey duvarı önünde bir mahfel bulunmaktadır. Ayrıca cami içerisinde bir de mezar taşı vardır. Dış cephede devşirme taşlar üzerinde kabartma süslemeler görülmektedir. 1376 tarihli kitabesinde Çaşnigir Sinan Paşa'dan bahsedilmekte ve bu sebeple yapının Sinan Paşa tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Cami Beylikler Dönemi'nde yapılmış olması nedeniyle önem arz etmektedir. Yapı, plan, yapım malzemesi ve tekniği ile döneminin özelliklerini taşımaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Eğirdir Merkez Ağa Cami

Ağa Mahallesi'ndeki cami dikdörtgen planlıdır. Son cemaat mahalli üç ahşap direk tarafından taşınmaktadır. Giriş kapısının sağından yukarıdaki kadınlar mahfeline geçilmektedir. Giriş kapısının üzerindeki kitabesi eksik olup Arap rakamlarıyla Hicri 1124 / Miladi 1712 tarihi okunabilmektedir. Caminin minaresindeki kitabede ise *"Sahibü'l-hayrat ve'l-hasenat Hacı Osman Ağa İmamzade sene 1191"* yazmaktadır. Kitabeye göre minaresi Hacı Osman Ağa tarafından Miladi 1812 yılında yaptırılmıştır. Cami daha önce toprak damlı bir mescit iken sonradan Hasan Ağa isimli bir kişi tarafından Miladi 1712 tarihinde minber eklenerek camiye dönüştürülmüştür. Yaklaşık 300 yıllık tarihi geçmişiyle cami, döneminin nadide bir örneği sayılmaktadır. ■

32 ER 805

Harita için QR kodu okutunuz

Çaşnigir Hamamı

Çaşnigir Hamam Barla'nın güney yamacındadır. Soyunmalık bölümününün duvarları hımış mimari ile yapılmıştır ve yamuk planlıdır. Ön cephede ve kurnalarda devşirme antik taşlar kullanılmıştır. Soyunmalık kısmında bulunan kabartma bitkisel motifli fıskiyesi sonradan kaybolmuştur. Yapının plan, malzeme ve teknik özelliklerine bakılarak Erken Osmanlı-Beylikler Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir. Yakınında bulunan Çaşnigir Paşa Cami ile aynı yıllarda yapıldığı düşünülürse 14. yüzyıl eseri olarak kabul etmek mümkündür. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Esma Sultan Hamamı

Esma Sultan Hamamı ilçe merkezindedir. Doğu-batı yönünde uzanan yapı dikdörtgen planlıdır. Kadınlar ve erkekler için ayrı girişleri bulunan çifte hamam biçiminde düzenlenmiştir. Girişte yer alan soyunmalık bölümü tonozlu, ılıklık ve sıcaklık bölümlerinin üzeri ise kubbelidir. Kubbelerde yedişer adet fil gözü tabir edilen delik bulunmaktadır. Sıcaklık bölümünün önceden dört halvetli iken sonradan üç halvetli olarak düzenlendiği buradaki izlerden anlaşılmaktadır. Güneydeki eyvan ılıklıktan sıcaklığa geçişin sağlandığı girizgah şeklindedir. Binanın kuzey yönünde kadınların giriş yaptıkları kadınlar bölümü vardır. Kadınlar bölümünde girişte yine tonoz örtü bulunur. Buradan kubbeyle örtülü sıcaklık bölümüne geçilmektedir. Kubbede yine yedi fil gözü ile aydınlatma sağlanmaktadır. Kubbeye geçiş elemanı Türk üçgenleridir. Osmanlı Dönemi'ne ait olduğu düşünülen hamam yapısının içerisi diğer hamamlarda olduğu gibi sade tutulmuştur. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Yeşilada Hamamı

Hamam yapısı Yeşilada'da bulunmaktadır. Soyunmalık, ılıklık, sıcaklık ve külhan bölümleri günümüze kadar gelebilmiştir. Ilıklık ve sıcaklık bölümlerinin üst örtüsü kubbelidir. Sıcaklık bölümü ise üç halvetlidir. Halvetler içerisinde kurnalar yer almaktadır. Ilıklık ve sıcaklık bölümünün aydınlatılması kubbelerdeki fil gözleriyle sağlanmaktadır. Kubbeye geçiş elemanları olarak mukarnaslar kullanılmıştır. 19. yüzyıl Geç Osmanlı Dönemi'ne ait olduğu düşünülen hamam yapısının içerisi diğer hamamlarda olduğu gibi sade tutulmuştur. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Akmescit Çeşmesi

Akmescit Çeşmesi Barla'da, Akmescit Sokak ta yer almaktadır. Sivri kemerli tek cephesinde yan yana üç çeşme bulunur. Yanlardaki sivri kemerler daha yüksek, ortadaki ise bunlara göre alçak ve küçük ölçülerdedir. Çeşmedeki kemerler kabartma sütunçeler üzerine oturtulmuştur. Ortadaki çeşme dikdörtgen kabartma silme içerisine alınmıştır. Yine ortadaki sivri kemerli gözün içerisinde üstte dikdörtgen küçük bir silme içerisine alınmış derin bir tas nişi vardır. Ayna taşının ortasındaki içerisinde karşılıklı iki ejder kabartması olan madalyonun yanlarında kabartma şeklinde birer selvi ağacı süslemesi dikkat çekmektedir. Osmanlı Dönemi'ne ait olduğu düşünülen çeşme, ayna taşındaki kabartma figür ve süslemeleri ile diğer çeşmelerden ayrılmaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Ahırcı Çeşmesi

Çeşme yapısı Barla'da Ahırcı Sokak ta yer almaktadır. Tek cephelidir ve derin sivri bir kemer içerisinde bir tas nişi, bunun altında sivri dilimli, alçak oyma kemerli mermer ayna taşı vardır. Zeminde ve yalakta üç fascialı yapı blokları devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Çeşmenin solunda benzer biçimde sivri kemerli daha küçük boyutlarda bir çeşme daha vardır. Çeşme sağlam durumda olup Geç Osmanlı Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Baş Mahalle Çeşmesi

Barla'da Başmahalle'de yer alan Baş Mahalle Çeşmesi, güney ve doğu yönlerde olmak üzere çift cepheli ve sivri kemerlidir. Güney yöndeki kemer içerisinde derin bir tas nişi vardır. Bunun altında beyaz mermerden yapılmış ayna taşının üzerinde alçak kabartma olarak dilimli kemer işlenmiştir. Doğu yöndeki cephede ise sivri kemerin içerisinde sütun gövdesinin yatay olarak yerleştirilmesi ve etrafının tuğla ile çevrilmesiyle oluşturulmuş süsleme elemanı vardır. Yapının inşa tekniği göz önüne alındığında Geç Osmanlı Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Pazar Mahalle Çeşmesi

Barla'da Pazar Mahallesi'nde yer almaktadır. Tek cepheli çeşmenin kabartma bir sivri kemeri, dört ayna taşı ve bunların üzerinde birer derin tas nişi vardır. Çeşmenin alt kısmında Antik Dönem yapı taşları devşirme olarak kullanılmıştır. Kemer ise üzengi noktalarında sonlandırılmıştır. Yapının inşa tekniği göz önüne alındığında Geç Osmanlı Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

GELENDOST İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Gelendost İlçesi

İlçe sınırları içinde Pisidia Bölgesi arkeolojisi ve yerleşim tarihi için önemli höyükler yer alır. Kötürnek Höyük (Madenli Köyü), İskele Höyük (Merkez, İskele Mevkii), Yaka Höyük (Yaka Kasabası), Höyükönü Mevkii (Höyük Tepe Mevkii) höyükleri bulunmaktadır. Bu höyüklerde ele geçen Roma İmparatorluk Dönemi mermer mimari parçalardan ve seramiklerden oldukça uzun bir süre iskân gördükleri anlaşılmaktadır. Gelendost İlçesi, Afşar Köyü sınırları içinde, Deştepe Tümülüsü I ve Deştepe Tümülüsü II olarak bilinen, Anadolu anıtsal mezar mimarisinin en karakteristik örneklerinden tümülüslere ait iki yığma tepe mezara da rastlanmaktadır.

Harita için QR kodu okutunuz

Avşar Köprüsü

Avşar Köprüsü, Afşar Köyü'nün güneyindedir. İki sivri kemer üzerine oturan köprünün sırtı da kemer bölümlerindeki gibi sivridir. Yapının inşasında süslemesiz devşirme yapı taşlarının kullanıldığı görülmektedir. Ertokuş Kervansarayı istikametinden gelerek Afşar Köyü yönüne giden kervan yolunun geçtiği güzergâhta yer alan köprü, önemli bir konumda bulunmaktadır. Hemen güneyinde yer alan Ertokuş Kervansarayı Selçuklular Dönemi'nde yapılmıştır. Bu nedenle bu kervan yolu üzerinde bulunan Afşar Köprüsü'nün de aynı döneme tarihlendirilmesi mümkündür. Dolayısıyla çift gözlü Afşar Köprüsü; Selçuklu Dönemi'ni yansıtan mimari özellikleri ve tarihçesiyle nadir bulunan bir köprü olarak önem arz etmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Avşar Cami

Avşar Cami, Afşar Köyü merkezindedir. Kareye yakın bir plana sahip cami tek şerefeli bir minareye sahiptir. Minare silindirik gövdelidir ve şerefe altında mukarnas süslemeler bulunur. Harim kısmı on iki ahşap sütunla dört sahna ayrılmıştır. Devşirme taş kaidelere oturan sütunlar ahşap kirişleri taşımaktadır ve bazıları ahşap başlıklıdır. Yuvarlak kavsaralı mihrabı ile minberi orijinaldir. Giriş kapısının üzerinde Bizans Dönemi'ne tarihlenen mermer yapı taşı devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Bu parça üzerinde sonradan eklenen Arapça harflerle kabartma yazı olarak Al-i İmran Suresi'nin 97. Ayeti *"ve men dehalehükaneeminen"* (mealen; ve kim oraya girerse emniyette olur) yazılıdır. Afşar Köyü'nün 16. yüzyıl başındaki nüfus sayımında adının geçtiği ve dolayısıyla kuruluşun söz konusu tarihlere kadar gittiği bilinmektedir. Bu sebeple Afşar Camisi'nin de Beylikler Dönemi'ne veya daha erken bir döneme tarihlendirilmesi mümkündür. Dolayısıyla bu ahşap cami, Beylikler veya daha erken bir tarihteki Selçuklu Dönemi'ni yansıtan mimarisi ve tarihçesiyle nadir bulunan bir yapı olarak önem arz etmektedir. ■

ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آمِنِينَ

Harita için QR kodu okutunuz

Abdülgaffar Cami

Abdülgaffar Cami ilçe merkezinde yer alır. Silindirik gövdeli minaresi kuzeybatı yöndedir ve kare bir platform üzerinde yükselir. Minaresinin tek şerefesi vardır ve bunun alt kısmı mukarnas süslemelidir. Cami içerisinde ortadaki merkezî küçük kubbeyi baldaken biçimindeki dört sütun taşımaktadır. Kalemişi süslemeler, bayrak üzerine yazılmış kelime-i tevhid, kayık biçiminde yapılmış amentü ve şerh, satrançlı kufi biçiminde yazılmış yazılar ve kubbe eteğindeki Yasin Suresi cami içerisindeki süslemelerden bazılarıdır. Caminin Hicri 1294 / Miladi 1878 tarihli bir kitabesi bulunmaktadır. Yapı Geç Dönem Osmanlı mimarisi hakkında fikir veren oldukça güzel bir örnektir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Gelendost Ertokuş Kervansarayı

Kervansaray Eğirdir-Gelendost güzergahı üzerinde ana karayolundan 200 metre kadar aşağıda Eğirdir Gölü kenarındadır. Yapı güney-kuzey doğrultusunda uzanan dikdörtgen planlı, açık ve kapalı bölüm olmak üzere iki kısımdan oluşan, klasik karma tip kervansaraylardandır. Kapalı bölüme girişin sağlandığı taç kapı dışarıya taşkın ve hafif sivri kemerli olup, kemer alınlığında dört satırlık bir kitabe vardır. Kitabede kabartma olarak Arapça *"Es-sultani, emere fi sebilü-r rabbül alemin, Mübarizeddin Ertokuş, sene işrin sitte mie"* yazılıdır. Kitabede mealen *"Sultan adına, alemlerin rabbinin yoluna Mübarizeddin Ertokuş tarafından Hicri 620 / Miladi 1223 yılında emredildi"* denilmektedir. Açık bölümün üzeri "T" formlu ayaklar üzerinde duran tonoz örtüdür. Kapalı bölüm ise ortada yüksek tonozlu bir sahın, yanlarda daha alçak tonozla örtülü birer sahın olmak üzere üç sahna ayrılmıştır. Orta sahında kenarları taşla çevrili, ortası toprak doldurulmuş yüksek bir platform oluşturulmuştur. Bu platform insanların yatması içindir. Yanlar ise zemini taş döşeli koridor biçimindedir. Burada duvarlarda binek hayvanlarının bağlanması için çakılmış "şikke" tabir edilen büyük metal kazıklar bulunur. Ayrıca kuzeydoğu köşede taşla oluşturulmuş yemlik halen yerinde durmaktadır. Kervansarayda kapalı kısımda atkı kemerinin kaidesi olan tek bir konsol haricinde mermerden süslemeli parça bulunmamaktadır. Bu mermer parça üzerinde alçak kabartma olarak yapılmış

sarmal bitkisel süslemeler görülebilmektedir. Söz konusu parça Bizans Dönemi'ne aittir. Kitabesinde Selçuklu Atabek'i olan Mübarizeddin Ertokuş tarafından Miladi 1223 yılında yaptırıldığı yazılıdır. Kervansarayın geçen yüzyılın başına kadar kullanıldığı ve kuzeyinde taş döşeli bir kervan yolunun olduğu bilinmektedir. Isparta'da Türk-İslam eserleri içerisinde bilinen en eski tarihli bu kervansaray yapısı; hem kervan yolunun kendi dönemindeki güzergâhının anlaşılması açısından, hem de klasik tipte bir Selçuklu Dönemi kervansarayının görülmesi bakımından önemlidir. ■

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

GÖNEN İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA
KÜLTÜREL
MİRAS

Gönen İlçesi

Gönen İlçesi'nin tarihi oldukça erken dönemlere dayanmaktadır. İlçe sınırları içerisinde yer alan Senirce, Bozanönü yakınlarında bulunan Kapalıin Mağarası ile Baladız ve İğdecik Köyleri arasındaki tren yolu çalışmaları sırasında ortaya çıkan arkeolojik veriler neticesinde kentin Geç Üst Paleolitik ve Epi Paleolitik dönemlerde yerleşim gördüğü anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra, Gönen Höyük ve Senirce Höyük üzerinde Tunç ve Demir Çağı izlerine rastlanmaktadır.

Konane Kale Tepe Yerleşmesi

Roma İmparatorluk Dönemi öncesinde karşımıza Konane olarak çıkan antik kent, Gönen İlçesi'nin 4.5 km kuzeybatısında, 1676 metre yükseklikteki Kale Tepe mevkiindedir. L. Robert'in Gönen'in doğusundaki İğdecik Köyü'nde bulduğu Konane (Conana) ismini taşıyan mil taşı kentin Antik Dönem'deki adının öğrenilmesini sağlamıştır. Kale Tepe'deki yerleşme, Pisidia Bölgesi'nde sıkça rastlanan tepelerde ve dağ zirvelerindeki diğer yerleşimler ile kıyaslandığında nispeten küçük boyutlu yerleşimler ile benzerlik göstermektedir. Yerleşimin çevresi iyi durumda korunarak günümüze ulaşmış savunma duvarlarıyla tahkim edilmiştir. Ayrıca sivil yapılara ve cadde sistemine ait kalıntıların izlenebildiği, Hellenistik Dönem'e ait bir çekirdek iskân alanına sahiptir. Kale Tepe'nin güneybatısındaki vadinin içerisinde Demir Çağı'na ait seramikler ele geçmiştir. Bölgenin Demir Çağı'nda politik ve kültürel açıdan Phrygia ve Lydia'nın etkisinde olduğu bilinmektedir. Konane/Kale Tepe'de bugüne kadar ele geçen en geç seramik buluntularının MÖ 1. yüzyıla tarihleniyor olması nedeniyle kentin, Roma Dönemi'nden itibaren Akyokuş Tepe'ye, daha sonra ise modern Gönen İlçesi'ne doğru yayılım göstermiş olduğu düşünülmektedir.

Kale Tepe yerleşmesine giriş, iyi işçilikli taşlar kullanılarak inşa edilmiş olan kapılar ile sağlanmaktadır. Yerleşim bu giriş kapıları ile bağlantılı sur duvarıyla çevrelenmiştir ve sur sekiz gözetleme kulesi ile desteklenmiştir. Tepenin en üst noktasında dikdörtgen planlı bir yapı bulunmaktadır. Yapı, yerleşimdeki diğer yapılardan bağımsız şekilde planlanarak, özel olarak korunması istenmiş olmalıdır. Bu sebeple yapının yönetici konutu olması ya da temenos alanın diatekhisma duvarları ile çevrili bir iç kale olması gerektiği düşünülmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Akyokuş Tepe ve Modern Gönen İlçe Merkezi (ArkeoPark)

Konane kentinin Roma İmparatorluk Dönemi yerleşmesi, Kale Tepe'nin güneydoğusunda Gönen İlçe merkezinin yaklaşık 1 km kuzeyinde yer alan Akyokuş Tepe üzerinde ve kısmen de modern yerleşmenin altında yer almaktadır. Söz konusu alanlarda Bizans Dönemi'ne kadar uzanan bir yerleşimin olduğuna işaret edecek buluntulara rastlanmıştır. Gönen'in modern yerleşme alanında çeşitli noktalarda Roma İmparatorluk, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemleri'ne ait çok sayıda seramik parçaları ile yazıt, mimari parça ve yapı kalıntılarına rastlanılmıştır. Modern Gönen ilçesi içerisinde sıklıkla rastlanan buluntular yerleşmenin MS 3. yüzyıldan itibaren bu alana kaydığını göstermektedir.

İlçe merkezinde bulunan Şehit Polis Mehmet Telli Parkı içerisinde, Konane kentinden getirilmiş Geç Roma İmparatorluk ve Bizans Dönemleri'ne ait mimari parçalar, mezar stelleri, osthotek ve yazıtlar ziyaretçilerini beklemektedir. ■

Tavukçu Sırtı Mevki Kaya Mezarları

Kaya Mezarları Isparta İl merkezinin 10 km kuzeyinde bulunan Bozanönü Köyü'nün kuzeybatısında Tavukçu Sırtı Mevkii'nin doğu yamacında yer almaktadır. Burada iki kaya mezarı bulunmaktadır. İlk kaya mezarının dış cephesi alınlıklıdır ve bu kısmının tamamlanmadığı anlaşılmaktadır. Mezar odasına kare bir açıklıktan girilmektedir. İkinci kaya mezarı ise ilk kaya mezarının hemen doğusundadır. Mezar girişinin her iki yanında bulunan kayalar işlenmiştir ve bu formu ile mezara giriş için bir koridor oluşturmaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Gönen Hamamı

İlçe Merkezi, Cami Mahallesi'nde yer alan hamam, halk arasında "Selçuklu Hamamı" olarak da anılmaktadır. Ortası kubbeli, enine sıcaklıklı ve çifte halvetli tip hamamlar grubuna girmektedir. Soyunmalık bölümünün kuzey dış cephe duvarında bir Roma İmparatorluk Dönemi mezar steli parçası süsleme öğesi devşirme olarak kullanılmıştır. Bölümlerinin üzeri kubbeli olup, fil gözü denilen deliklerle aydınlatma sağlanmıştır. 14. yüzyılda Beylikler Dönemi'nde yapılmış olabileceği düşünülen hamam, Beylikler Dönemi özellikleri göstermesi açısından önem taşımaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Demirci Mehmet Efe Konağı

Konak, İğdecik Köyü'nde yer almaktadır. Planı kareye yakın olan yapının alt katı iç sofalı, üst katı ise dış sofalı tiptedir. Üst katta yola bakan tek cumbası vardır. Giriş kapısında bitkisel süsleme kuşağı, kapı üzerinde ise el biçimli kapı tokmağı vardır. Alt katta bodrumdaki zahire deposu, yani yerel tabirle "serpin"e bakan bir kapak ve kanal mevcuttur. Üst katında oda kapıları ve odaların içerisindeki dolap kapakları ahşap alçak oyma tarzında süslemelidir. Ocak davlumbazları kenarlarındaki alçı şerbetlikler de aynı biçimde bitkisel süslemelere sahiptir. Tavanlarda ise alçı kabartmalı süslemeleri vardır. Alçı süslemelerin içerisinde özellikle meyve tabağı betimlemeli, ortası göz biçimli ışınsal süsleme dikkat çekmektedir. Bu konak, Isparta civarında eşi bulunmayan süslemeleriyle dikkat çeker.

Demirci Mehmet Efe'nin trenle Isparta'ya gelişinde beğendiği İğdecik Köyü'ndeki konak, İstiklal Savaşı sırasında, 1920 yılında, Demirci Mehmet Efe'nin hem ikametgahı hem de karargâhı olmuştur. İğdecik Baskını sırasında konakta bulunan Demirci Mehmet Efe, baskın sabahı konaktan kaçarak dağlara sığınmıştır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Gönen Köy Enstitüsü

Gönen Köy Enstitüsü 5 Temmuz 1940 tarihinde kurulmuştur. Enstitü iki katlı ve altı odalı bir köy okulu binası, üç baraka, üç bölmeli işlik binası ve bir köy camisinden oluşmaktadır. Öğrenci sayısının artmasıyla birlikte enstitüye iki öğretmen evi daha eklenmiştir. Enstitünün faal olduğu yıllarda toprak işleme alanlarında kuru tahıl (arpa, buğday, çavdar, yulaf, mercimek, nohut, mısır vb.) ve yaş sebze (domates, patates, soğan, pancar vb.) ziraati gerçekleştirilmekteydi. Resmi kayıtlara göre 10 yılda toplam 799 mezun verdiği bilinmektedir. Günümüze kadar ayakta kalan, Gönen Köy Enstitüsü eğitmen ve öğrencilerinin inşa ettiği taş binalar, 1954 – 1976 yılları arasında ilköğretmen okulu, 1976 – 1989 yılları arasında öğretmen lisesi, 1989 - 2014 yılları arasında Anadolu Öğretmen lisesi olarak kullanılmıştır. Restore edilen ve bakımları yapılan binaların bir bölümü, 2003-2004 eğitim yılında Süleyman Demirel Üniversitesi'ne bağlı ola-

rak Gönen Meslek Yüksekokulu tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Diğer binalar ise 2014 yılında eğitime başlayan ve halen devam eden Gönen Fen Lisesi tarafından kullanılmaktadır. Gönen Köy Enstitünün idare binası, Süleyman Demirel Üniversitesi tarafından halka açık bir müze haline getirilmiştir. 2018 yılında Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi bünyesinde faaliyetine devam eden Gönen Meslek Yüksekokulu'nda kullanılan enstitü binaları öğrencilerin sınıflarını ve akademik personelin kullanım alanlarını oluşturmaktadır. Köy Enstitüleri bina özelliklerini yansıtan ve günümüze kadar gelerek kullanılmaya devam eden Gönen Köy Enstitüsü binalarının korunarak ve restore edilerek halen kullanılıyor olması; Cumhuriyet Dönemi mimarlık tarihini yansıtıyor olması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca, bu enstitünün öğrencileri arasında ünlü yazarımız Fakir Baykurt'un da olduğunu belirtmek gerekir.

Bugün idari binanın önündeki bahçede yer alan Atatürk Heykeli çağdaş dönem Türk heykel sanatının önemli isimlerinden olan Metin Yurdanur'un uyguladığı ilk anıtsal Atatürk heykeli olması açısından önem taşımaktadır. Heykeltıraş Metin Yurdanur bu heykeli, Gazi Eğitim Enstitüsü'nden 1972'de mezun olduktan sonra öğretmen olarak atandığı Isparta'da, 1973 yılında yapmıştır. Birebir ölçülerden daha büyük oran orantıya sahip heykel, yaklaşık olarak bir metre yüksekliğindeki bir kaidenin üzerine yerleştirilmiştir. Metin Yurdanur, Atatürk'ü bu heykelinde kalpaklı bir asker kıyafeti içerisinde, silahını kuşanır ve aynı zamanda da öne doğru hamle yapar şekilde tasvir etmiştir. Bir ayağını öne atarak yürümeye henüz başlamış bir anı canlandırır gibidir. Bu an, Atatürk'ün Büyük Taarruz sabahı Afyon Kocatepe'de çekilen ünlü fotoğrafı ile benzerlikler gösterir. ■

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

KEÇİBORLU İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

I ♥ ISPARTA

Keçiborlu İlçesi

İlçe sınırları içinde tespit edilebilmiş en eski buluntular Tunç Çağı'na aittir. 1301 yılında Hamitoğulları Beyliği hâkimiyetinde bulunan bölge, İlyas Bey Dönemi'nde Gönen'e bağlanmıştır. Bu durum, Gönen Kadısı İsa Bin Hamza tarafından Hicri 876 / Miladi 1472 tarihinde Keçiborlu'da bulunan Şeyh Şikem Zaviyesine Agros Müderrisleri'nin tasdiki ile verilmiş vakfiyeden anlaşılmaktadır. İlyas Bey'in oğlu Kemaleddin Hüseyin Bey de 1380 yılında Osmanlı Padişahı I. Murat ile yaptığı anlaşma sonucunda 80.000 altın karşılığında, Isparta ve havalisini Osmanlı egemenliğine bırakmıştır.

Harita için QR kodu okutunuz

Baris Antik Kenti

Pisidia Bölgesi'nin kuzeybatısında Phrygia sınırına yakın olan bölgede, Acı Göl ve Burdur Gölü arasındaki arazide yer alan Baris antik kenti, Keçiborlu-Kılıç karayolunun doğusunda ve Kılıç Köyü'nün kuzeyinde yer alır. Kentte günümüzde herhangi bir yapı kalıntısı görülememektedir. Ancak, Kılıç Kasabası içindeki çeşme inşaatında kullanılılan Roma İmparatorluk Dönemi mimari parçaları ile Isparta Müzesi'ne nakledilen eserler dışında, kasaba civarındaki kayaya oyulmuş tekne ve oda mezarlar ile Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri'ne ait seramikler, civarda bulunan bir antik kente işaret etmektedir. ■

Hacı Emin Sarnıcı

Senir Kasabası Kırardı Mevkii'nde yer alan sarnıç doğu-batı yönünde uzanır ve dikdörtgen planlıdır. Girişi doğu yönden dikdörtgen formlu yuvarlak kemerli bir kapıyla sağlanmıştır. Batı yönünde kare formlu bir havalandırma penceresi vardır. Sarnıç içerisinde bir merdiven bulunmaktadır. Sarnıcın üzeri iki atkı kemeri üzerine binen beşik tonoz örtüyle örtülüdür. Suyun toplandığı kısımlar su geçirmeyen kalın horasan harcıyla sıvanmıştır. Kuzey ve güney yönlerde sarnıca su akıtan birer kanal görülebilmektedir. Sağlam durumda olan sarnıcın içerisinde halen su bulunmaktadır. Geç Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olduğu düşünülen yapı, döneme ait sarnıç mimarisini göstermesi açısından önemli bir eserdir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Hacı Hüseyin Sarnıcı

Sarnıç, Senir Kasabası'nda Tepecik Mahallesi'nde bulunur. Doğu-batı yönünde uzanan yapı dikdörtgen planlıdır. Düz çatının ortasında sekizgen formlu yüksek bir kasnak, bunun üzerinde sivri bir kubbe görülmektedir. Kubbenin tepesinde karşılıklı simetrik dört hava deliği bırakılmıştır. Sarnıca giriş güneybatı köşesinden yuvarlak kemerli bir kapıyla sağlanmıştır. Sarnıç içeride haç biçiminde tonozlu bir örtüye sahiptir. Haçın kollarını meydana getiren tonozlar eğik tonoz biçiminde daralarak sonlanmaktadır. Tonozların ortasındaki kubbe ise dört kemer üzerinde yükselmektedir. Sarnıca üç kanal su temin etmektedir ki bunlardan ikisi sağlamdır. Sarnıç muhtemelen Geç Osmanlı Dönemi'nde inşa edilmiştir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Hasan Hüseyin Sarnıcı

Senir Kasabası'nda yer alan yapı kuzey-güney yönünde uzanmaktadır ve dikdörtgen planlıdır. Girişi güney yönden açılan kemerli bir kapıyla sağlanmıştır. Kapı cephe aksında olmayıp sol köşede yer almaktadır. Kapının olduğu güney ve kuzey cephelerde küçük ölçülerde kare formlu birer havalandırma penceresi vardır. Sarnıç içerisinde aşağıya inen taş bir merdiven bulunmaktadır. Sarnıcın üstü iki atkı kemeri üzerine binen beşik tonozla örtülüdür. Suyun toplandığı kısımlar su geçirmeyen kalın horasan harcıyla sıvanmıştır. Güney yönde sarnıca su akıtan bir kanal vardır. Sarnıcın Geç Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olduğu düşünülmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

İncesu Köyü Cami

İncesu Beldesi merkezinde Köy İçi Mevkii'nde bulunan cami yaklaşık kare planlıdır. Caminin kuzeybatı köşesinde tek şerefeli ve silindirik gövdeli bir minaresi vardır. İçerisinde kuzey duvarına bitişik olarak yapılmış üst katında kadınlar mahfeli bulunmaktadır. Cami iki sıra halindeki üçer sütunla üç sahna ayrılmıştır. Sütunlar ahşap tavanı taşımaktadırlar. Tavan geometrik motiflerle bezelidir. Düz tavanın ortasında üç sıra

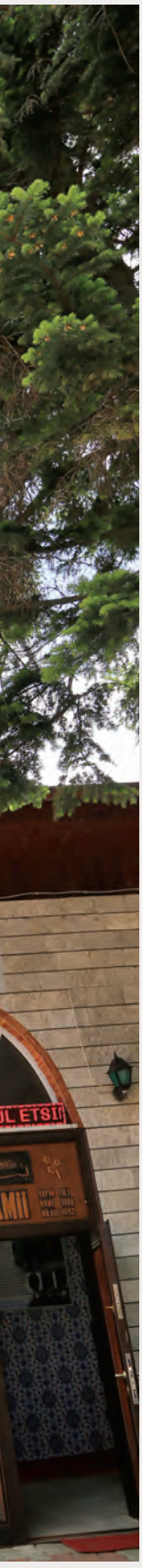

silme ile altıgen içerisine alınmış sekiz kollu yıldız motifli tavan göbeği bulunmaktadır. Silmelerin içi ve yıldız motifi farklı renklerde boyanmıştır. Duvarlarında kalemişi süslemeler bulunan caminin çinili mihrabı, ahşap minberi ve doğu yönde vaaz kürsüsü vardır. Yapının girişinde Hicri 1108 / Miladi 1697 tarihi yazılı mermer levha görülebilmektedir. Ahşap ve boya ile süslemeli tavanı camiyi diğer yapılardan ayıran en önemli özelliktir. Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olduğu düşünülen bu cami ziyaretçilerin dikkatini çekmektedir. Minarenin 1958 tarihinde yenilendiği üzerindeki yazıttan anlaşılmaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Sinan Bey Cami

İlçe merkezinde yer alan caminin batı yönünde büyük bir bahçesi vardır ve kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Ana giriş kapısına karşılıklı iki merdivenle çıkılmaktadır. Caminin kuzeydoğu köşesinde kare kaideli, tek şerefeli ve silindirik gövdeli minaresi bulunur. Minarenin üzerinde iki satırlık bir kitabesi mevcuttur. Mihrap kavsarası yarım küre biçimindedir ve mihrap nişinde perde ile kandil süslemeleri bulunmaktadır. Harimde tavan ortasında Barok tarzda bitki demetlerinin yer aldığı alçı kabartma tavan göbeği yer alır. Barok perde ve bitki motifinden dolayı caminin Geç Osmanlı Dönemi eseri olduğu söylenebilir. ■

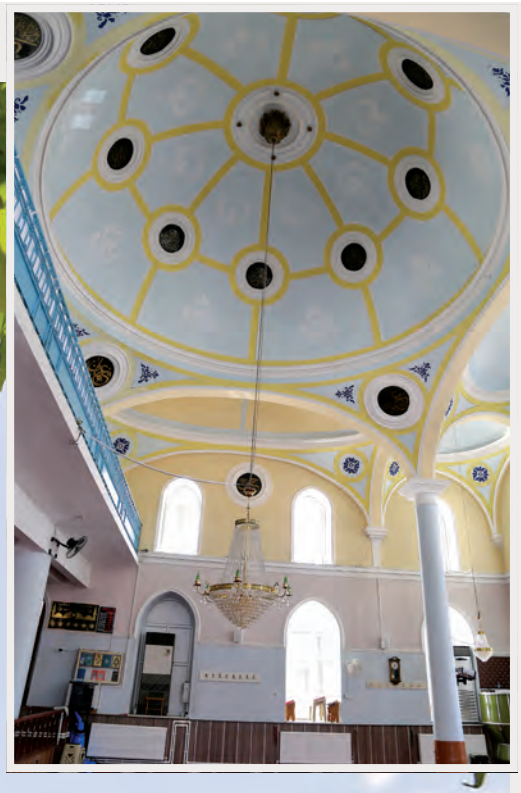

HOŞ GELDİN YA ŞEHR-İ RAMAZAN
MERKEZ TAKSİ

Harita için QR kodu okutunuz

Koca Çeşme

İncesu Beldesi merkezinde Köy İçi Mevkii'nde bulunan çeşme yaklaşık kare formludur. Çeşmenin yuvarlak kemerli derin bir çeşme nişi bulunmaktadır. Tek cepheli çeşmenin ön yüzü kemer üzengisinden itibaren dışbükey profilli ve silmelidir. Zemin seviyesi, çeşme aynası ve yalağında Antik Dönem'e ait yapı taşlarının devşirme malzeme olarak kullanıldığı görülmektedir. Yapının üzeri dışbükey profilli bir silmeyle sınırlandırılmıştır. Çeşme nişinin içerisinde, mermer üzerine kabartma olarak altı satırlık Arapça kitabesi bulunur. Kitabede *"Maşallah, sahib'ül-Hayrat, ve'l-Hasenat, Muhtarzade merhum ve mağfur el-Hac Yusuf, sene 1303"* yazılıdır. Kitabeden çeşmeyi 1886 yılında Hacı Yusuf isminde bir kişinin yaptırdığı anlaşılmaktadır. Yapı Geç Osmanlı Dönemi çeşmelerine örnek olabilecek sade bir eserdir. ■

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

SENİRKENT İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Senirkent İlçesi

İlçe sınırları içinde tespit edilebilmiş en eski yerleşimler Yassıören Höyük (Yassıören), Güreme Höyük (Ortayazı), Garip Höyük, Tohumkesen Höyük (Büyükkabaca), Aralık Höyük (Büyükkabaca), Gençali Höyük'tür (Gençali). Bu höyüklerde Tunç Çağı'na ait buluntular ele geçmiştir. Çeştepe ve Delipınar mevkilerinde yer alan tümülüsler ise ayrıca önemlidir. Bu tümülüseler kaçak kazılar sonrası tahrip olmuşlarsa da Çeştepe Mevkiindeki II numaralı tümülüsün ardıç ağacından yapılmış olan ahşap bir mezar odasına sahip olduğu ve bu sebeple bir Phyrg tümülüsü olduğu düşünülmektedir. Delipınar mevkiinde yer alan tümülüslerden birinde ise MÖ 6. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilen ve Isparta Müzesi'nde korunan üç mezar steli ele geçmiştir. Yine aynı alanda Roma İmparatorluk Dönemi'nde kullanılmış olan ana kayaya oyulmuş mezarlar da bulunur.

Tymandos Antik Kenti

Tymandos antik kenti Yassıören Köyü'nün güneyinde yer alır. Kentin adı Klaudius Ptolemaios tarafından Talbonda olarak anılır. Ortaçağ kilise kayıtlarında Tymandos veya Tymandros olarak geçmektedir. Antik kentin Diocletianus Dönemi'nde kent statüsüne ulaştığı yazıtlardan anlaşılmaktadır. Bazı bölgelerde de, halen kısmen kullanımda olan, bölgeye özgü kerpiç evlerin, Antik Dönem temel duvarları üzerine inşa edildiği veya inşalarında bu döneme ait mimari parçaları kullanıldığı görülmektedir. Yassıören Köyü'nün 2 km güneybatısındaki Değirmenderesi'nde ise bir nekropolis alanı bulunur. Burada anakayaya oyulmuş mezarlar görülebilmektedir. Altın Cappar Nekropolisi ise Tymandos'un 10 km doğusundadır. Burada, kayaya oyulmuş mezarlar ve devşirme malzeme olarak Garip'teki evlerde kullanılan çok sayıda mezar steli olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda Baba Garkın Türbesi'nde de devşirme malzeme olarak kullanılmış MS 3. yüzyıla ait mezar stelleri bulunur. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Hıdır Çelebi Cami

İlçe merkezinde, Hıdır Çelebi Mahallesi'ndedir ve yaklaşık kare planlıdır. Bir avlu içerisinde konumlanmış olan caminin üzeri sekizgen yüksek bir kasnağa oturur ve tek kubbelidir. Kasnağın her kenarında yuvarlak kemerli birer aydınlık penceresi bulunmaktadır. Camiye kuzey, batı ve doğu olmak üzere üç yönden giriş kapısı bulunmaktadır. Kuzeybatı köşede kare kaideli, silindirik gövdeli tek şerefeli bir minaresi vardır. Camiye kuzey yönden çıkan merdivenin iki yanında dükkânlar yer almaktadır. Buradaki dükkânlar caminin orijinal tasarımına aittir. Caminin içerisinde kuzey duvarında üstte kadınlar mahfeli vardır. Mahfelin caminin içine açılan fazladan bir çıkması olup çıkmanın altı ışınsal motifli çıtakari işçilikle süslenmiştir. Kubbede, kubbe eteğinde, pencere aralarında ve pandantiflerde pek çok kalemişi süsleme bulunmaktadır. Bunların içerisinde; kubbe eteğindeki ikili saç örgüsü motifi, pencere üstlerindeki barok tarzda yapılmış kıvrımdallar yer alır. Duvarlarda ise plasterlerin başlıkları hizasında içeriyi çepeçevre dolaşan kalıp baskı asma ya da çınar yaprağı motifi, yine duvarlardaki kare ya da dikdörtgen formlu paftalar dikkati çekmektedir. Güney duvarında bulunan mihrap dikdörtgen formlu olup yanlarda Korinth tipi başlıklara sahip sütunçeler görülebilmektedir. Mihrabın yarım küre mihrap kavsarasında mavi fon üzerinde lacivert yıldızlar vardır. Mihrap nişinde yan-

larda perde ve ortada kandil motifi bulunmaktadır. Mihrabın alınlığında barok kıvrımdalları altın yaldızla boyanmıştır. Cami bölgede bulunan yapıların içerisinde en fazla süslemeye sahip olanıdır. Geç Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olduğu düşünülen bu cami mimari açıdan ve süsleme açısından önemli bilgiler vermektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Şeyhler Cami

İlçe merkezinde, Cumhuriyet Caddesi'nde bulunmaktadır. Cami yaklaşık dikdörtgen planlıdır. Kare planlı kaidesi bulunan silindirik minaresi tek şerefelidir ve caminin batı duvarına bitişik olarak yapılmıştır. Minare gövdesinde üst üste sıralı olarak dikdörtgen formlu dört küçük aydınlatma deliği bulunmaktadır. Çift ahşap kanatlı bir kapıdan harime girilmektedir. Tavanı düz ahşaptandır. Kuzey ve batı yönde üst katta ahşap kadınlar mahfeli yine ahşap sütunlar tarafından taşınmaktadır. Güney duvarında yaklaşık dikdörtgen formlu mukarnas kavsaralı mihrap bulunmaktadır. Mukarnas süsleme alçı ile yapılmıştır. Mihrap yukarı-

da iki sıra kabartma silme içerisine alınmıştır. Silme içerisinde barok tarzında yapılmış stilize bitki demeti ve kıvrımdal motifleri bulunur. Bu süsleme ve silmeler altın yaldızla boyanmıştır. Caminin girişinde mermer tabela üzerinde "1854" tarihi okunmaktadır. Geç Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olan bu cami dönemin mimari özellikleri açısından dikkat çekici örnekler arasındadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Veli Baba Külliyesi

Uluğbey Kasabası, Veli Baba Caddesi'nde yer almaktadır. Cami ve türbeden oluşan külliyenin dış duvarlarında üzeri kabartmalı bir mezar steli de dahil olmak üzere Antik Dönem yapı taşları devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Cami ve türbe bitişik olarak yapılmıştır. Cami yanlarda kanatlı olup zaviye biçimindedir. Ancak, ana mekân dikdörtgen planlıdır. Caminin son cemaat mahallinin tavanı, devşirme mermer antik sütun gövdelerine oturan iki ahşap sütunla taşınmaktadır. Kuzeydoğusunda, kare kaide üzerine oturan, silindirik gövdeli tek şerefeli bir minaresi bulunur. Caminin içerisine renkli taş işçiliği bulunan basık kemerli bir kapıdan giriş yapılmaktadır. Caminin giriş kapısı kuzey cephenin batı köşesindedir. Harim içerisinde ahşap tavan yine ahşap sütunlar tarafından taşınmaktadır. Kuzey duvarındaki kadınlar mahfeli de aynı şekilde daha kısa ahşap sütunlar üzerine oturmaktadır.

Türbenin üzeri ise alçak sekizgen kasnağa oturan bir kubbe ile örtülüdür. Bu kubbenin kuzey ve güneyinde birer küçük kubbe daha bulunmaktadır. Türbenin kuzey dış duvarında bir mihrabiye ile içerisinde Veli Baba

Sultan ve yakınlarına ait sandukalar vardır. Veli Baba Külliyesi, cami, türbe ve mezarlık alanından oluşmakta ve 1613-30 yıllarında 4. Murad'ın baş kumandanı olan Mustafa Zor Paşa tarafından, kendisine ve ordusuna hürmet edip ikramlarda bulunan Veli Baba hürmetine yaptırılmıştır. ■

SEHİRKENT MÜFTÜLÜĞÜ
VELİ BABA TÜRBE
CAMİİ
1955
BISMILLAHIRRAHMANIRRAHIM
DESTUR ŞAH,
YA, BABU ALİ,
ESSELAMÜN ALEYKE, YA BENDEİ,
MUHAMMET MUSTAFA ESSELAM
ESSELAMÜN ALEYKE, BENDEİ, ALİYÜL AZİM.
RAHİ EMBİYA ESSELAM.
ESSELAMÜN ALEYKE, KUTBİ KAİNAT ESSELAM.
ESSELAMÜN ALEYKE, ŞEHİDİ ŞÜHEDALAR, ESSELAM.
ESSELAMÜN ALEYKE, BENDEİ, EHLEL BEYTİ MUSTAFA
BENDEİ, ŞEHİDİ ŞÜHEDA. BENDEİ, EVLİYA, BENDEİ, EMBİ
BENDEİ, MÜRSEL, MAKAMI MUBAREĞE, YÜZ SÜRMEYE GEL
DERGAHI İZZETİNDE KABULÜ MAHFUZ EYLEYESİN.
ALLAH EYVALLAH.
YAPTIRAN
LEVENT KARATUN

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

SÜTÇÜLER İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Sütçüler İlçesi

Sütçüler İlçesi'nin erken evrelerine ait bilgilerimiz şimdilik sınırlıdır. Bununla birlikte, ilçedeki Adada ve Zorzila gibi bazı antik kentler, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri'ne ait yapıları ile dikkat çekerler. Ayrıca, Yazılı Kanyon'da Aziz Paulus'un, Hıristiyanlığı yaymak için çıktığı yolculuklarında da kullandığı güzergah üzerindeki antik yol, Bizans Dönemi'nde inşa edildiği bilinen Sığırlık Kaleleri ve Erken Osmanlı Dönemi'ne ait Seferağa Cami ilçenin önemli eserleri arasındadır.

Harita için QR kodu okutunuz

Adada Antik Kenti

Sağrak Köyü'ne 2 km mesafede yer alan antik kente ait en erken kanıtlar, Termessos kentinde ele geçen bir yazıttan ve Antik Dönem yazarlarının aktarımlarından öğrenilmektedir. Kentin ismi ilk olarak Termessos kenti ile yapılmış olan ve MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilen bir antlaşma yazıtında geçer. Antik metinlerde ise kentin adı ilk olarak MÖ 1. yüzyılda karşımıza çıkmaktadır. Strabon, Adada kentinin isminin diğer Pisidia kentleri içinde Artemidoros tarafından anıldığından söz etmektedir. Daha sonraki dönemlerde Klaudius Ptolemaios ve Hierocles de kentin adından bahsederler. Adadalı paralı askerlerin Hellenistik kralların ordularında hizmet vermiş oldukları bilinmektedir. Kypros (Kıbrıs) ve Phonike'de (Fenike) bulunan Adadalı askerlere ait mezar taşları, kentin Hellenistik Dönem'de var olduğunun önemli kanıtları arasında gösterilmektedir.

Kent en parlak zamanlarını Roma İmpa-

ratorluk Dönemi'nde yaşar. Özellikle İmparatorlar Traianus (MS 98-117), Hadrianus (MS 117-138) ve Antoninus Pius (MS 138-161) dönemleri Adada için en önemli dönemlerdir. Kentte taş döşeli bir yol, Traianus Tapınağı, İmparatorlar Tapınağı, İmparatorlar ve Zeus Megistos-Serapis Tapınağı ile İmparatorlar ve Aphrodite Tapınağı bu dönemin en önemli yapıları arasındadır. Ayrıca akropolis, agora, anıtsal çeşme, yönetici binası, açık hava toplantı yeri, tiyatro ve mezar anıtı da bu dönemlerde inşa edilmişlerdir.

Kentin akropolisi çok dikkatli bir biçimde konumlandırılmıştır. Savunmaya yönelik konumu ile önemli bir alanda yer alan akropolisin çevresi kısmen ayakta kalmış olan sur duvarları ve kuleler ile çevrilidir.

Traianus Tapınağı, Pisidia Bölgesi'ndeki diğer tapınak örnekleri içerisinde en iyi korunmuş olanları arasındadır. Tapınak, İmparator Traianus'a adanmıştır ve imparatorun MS 110-114 yıllarında kenti ziyareti öncesinde inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir.

Adada'daki tapınaklardan bir diğeri ise İmparatorlar Tapınağı olarak anılmaktadır. Bu tapınağın naos kapısının lentosu üzerindeki yazıtta, *"Tanrı-İmparatorların iki kez rahipliğini yapmış olan, kurucu, kentin oğlu, Probusluk yapmış Nikomakhos'un oğlu Theodoros, bu tapınağı Tanrı-İmparatorlara ve kente, ksoanonlar ve heykelleriyle birlikte kendi parasıyla yaptırdı ve adadı"* yazmaktadır. Bu tapınak MS 114 yılından önce inşa edilmiş olmalıdır.

Kentte Tanrıça Aphrodite'ye adanmış tholos planlı bir tapınak da inşa edilmiştir. Tapınağa ait yazıtta *"Tlamoas'un oğlu Antiokhos, eşi Hoplan kızı Anna ve çocukları Antiokhos ve Tlamoas tarafından süslemeleriyle beraber inşa ettirdi"* ifadeleri yer almaktadır. Bugün tamamen yıkılmış olan yapı MS 200-210 yılları arasına tarihlendirilmektedir.

Kentteki bir diğer tapınak da Zeus Megistos ve Serapis kültlerinin varlığına işaret eden "İmparatorlar ve Zeus Megistos-Serapis" tapınağıdır. Korinth düzeninde inşa edilen tapınak, prostylos planlıdır. Tapınağın arşitrav bloğu üzerindeki yazıtta *"Tanrı İmparatorlar-Zeus Megistos-Serapis ve baba kenti için iki kez rahiplik yapmış, kurucu, kentin oğlu Tlamoas oğlu Antiokhos ve onun karısı, Hoplan kızı, başrahibe Anna ve onların oğulları Tlamoas ve Antiokhos, tapınağı ve heykelleri, çevresindeki stoalar, atölyeler ve bütün süslemeleriyle beraber adayarak dikti"* ifadeleri ayrıca dikkat çekmektedir. Yapı MS 2. yüzyılın sonu – 3. yüzyılın başına tarihlenmektedir.

Adada akropolisinin batısında kalan agora, Hellenistik ve Erken Roma İmparatorluk Dönemleri boyunca kentin ticari, idari ve dini merkezi olarak işlev görmüştür. Kentin ilk inşa sürecinde MÖ 2. yüzyılda planlanmış agoranın kuzeyinde çok katlı, iki nefli bir stoa, güneyde ise tek nefli bir stoa bulunmaktadır.

Kentin önemli yapılarından bir diğeri açık hava toplantı yeridir ve akropolisin batısındadır. Toplam yirmi basamaklı bir merdiven görünümüne sahip olan toplantı yeri, kent halkının katıldığı demos'un belli zaman aralıklarında toplanarak kentin problemlerini çözmek amacıyla çalışmalar yürüttüğü alandır.

Kentin ana caddesi agoranın batısında kalır. Bu caddenin her iki yanında ise amacı yönetim ve ticaret merkezleri olan stoalara ait izler görülür. Agoranın güneydoğu kısmında anıtsal bir çeşme bulunur. Tiyatro ise Adada'nın üzerinde yer aldığı düzlüğün kuzeybatısında tepe yamacına inşa edilmiştir. Tiyatronun caveası halen görülebilmektedir ve mevcut kapasitesinin 500 kişi olduğu düşünülmektedir. Kentte çok sayıda nekropolis alanı bulunur. Bunlardan kuzeybatıdaki nekropolis içerisinde küçük bir tapınak görünümüne sahip podyumlu bir mezar anıtı vardır. Adada Antik Kenti'nin farklı

alanlarında kilise yapılarına da rastlanmaktadır. Bunlardan en büyük olanı kentin konumlandırıldığı vadinin batı kısmındadır. Üç nefli olan bu yapının batısında bir narteks ve atrium bulunur. ■

Zorzila

Zorzila antik kenti, Sütçüler-Kasımlar yolu üzerindedir. Kent, MÖ 2. yüzyılda yaşamış olan coğrafyacı Klaudius Ptolemaios tarafından Dyrzela olarak anılır. Zorzila, Bizans Dönemi piskoposluk listelerinde Pisidia Eyaleti'ne bağlı bir piskoposluk merkezidir. Hiorekles'in Synekdemos adlı eserinde kent Zorzila olarak geçerken Notitia Episcopatuum'da Zarzelon; Zozelon; Zorzelon adları ile karşımıza çıkmaktadır. Kentin piskoposluk listelerinde sürekli olarak anılması bir piskoposluk merkezi olarak varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Dağ yamacında yer alan kalıntılar Roma İmparatorluk Dönemi'ne aittir. ■

Taşkapı Harabeleri

İlçe merkezinin güneybatısında, kuzey-güney uzantılı bir sırt üzerinde yer almaktadır. Yapı Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir. Giriş kapısı halk arasında Taşkapı olarak anılmaktadır. Girişten sonra geniş bir meydan bulunur. Yerleşim alanı içinde görülen mekânlar ile Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilen sur duvarları karşımıza çıkar. ■

Çiğdüşmez Mevkii (Hamid'in Asarı)

Sütçüler İlçesi, Kesme Kasabası sınırlarında kalan Çiğdüşmez Mevkii (Hamid'in Asarı) bir diğer antik yerleşim alanıdır. Çiğdüşmez mevkiinin Asararası kesiminde, bir burnun eteğinde, temel seviyesinde korunmuş bir tapınak ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait küçük bir yerleşim vardır. Yerleşimde aynı zamanda bir de kilise bulunur. Kilisenin yerleştirilmiş olduğu burnun üst kısmının farklı kotlarda üç büyük teras şeklinde düzenlendiği görülür. Bu teraslarda farklı temel seviyesinde korunmuş yapılar, mimari parçalar ve kesme taş bloklarla yapılmış anıtsal iki mezar bulunur. Yerleşimin kuzeyinde, geniş bir sarnıç ve orta kesiminde üç nefli, küçük tek apsisli bir kilise kalıntısı da vardır. Yerleşimde yüzeyde saptanan dokuma ağırlıklarının varlığı burada tekstil üretiminin yapıldığının kanıtları olarak görülmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Yazılı Kanyon

Sütçüler ilçesi sınırlarında kalan Yazılı Kanyon tabiat güzellikleriyle dikkat çeken önemli bir geçit alanıdır. Hıristiyanlık tarihinin Hz. İsa'dan sonra en önemli figürü olan Aziz Paulus, Hıristiyanlığı yaymak için çıktığı yolculuklarında, Perge'den Pisidia Antiokheia'ya giderken bu güzergâhtan geçmiştir.

MS 55-135 yıllarında yaşamış ünlü stoa felsefecisi ve bir köle olan Epiktetos'un "Hür İnsan" adlı şiiri Yazılı Kanyon'da bulunmaktadır. Epiktetos daha sonra efendisi tarafından azat edilmiş ve İmparator Domitianus Dönemi'nde (81-96) sürgün edilmiştir. Sütçüler'de bulunan filozofun şiiri şöyledir;

ἀγαθῇ τύχῃ

ἔντυχε, ὦ ξένε, καὶ λήμψῃ τι χρήσιμον ἐφόδιον, μαθών
ὡς ὁ τοῖς τρόποις ἐλεύθερος μόνος ἐλεύθερος.
ἀνδρὸς ἐλευθερίας στάθμαν ἔχε τὰν φύσιν αὐτάν,
αἴκα τὰν γνώμαν τις ἐλεύθερος ἔνδοθεν εἴῃ
ὀρθᾶς ἐκ κραδίας, ἃ γεννικὸν ἀνέρα ποιῇ {[26]ποιεῖ}[26].
καὶ ταύτᾳ κρείνων τὸν ἐλεύθερον οὔ κεν ἁμάρτοις,
ὄνκον δὲ προγόνων λῆρον καὶ φλήναφον ἀγεῦ.
οὐ γάρ τοι πρόγονοι τὸν ἐλεύθερον ἄνδρα τιθέντι·
εἷς γὰρ Ζεὺς πάντων προπάτωρ, μία δ' ἀνδράσι ῥίζα,
εἷς <δὲ> πάλος πάντων, ὃ δὲ τὰν φύσιν ἔλλαχεν ἐσθλάν,
εὐπατρίδας τῆνος καὶ ἐλεύθερος ἀτρεκές ἐντι.
δοῦλον δὲ οὐκ ὄκνημι λέγην κακὸν, οὐδὲ τρίδουλον,
ὃς [μεγάλ]ως αὐχῇ κραδία δέ οἱ ἔνδον ἀγεννὲς.
ὦ ξ[έν', Ἐπ]ίκτατος δούλας ἀπὸ ματρὸς ἐτέχθη
αἰε[τὸς] ἀνθρώπων, σοφίᾳ<δ'> ἔπι κυδα[λί]μα φρήν.
ὃν [τί] χρὴ με λέγειν θῖος {[26]θεῖος}[26]γένετ'. αἴθε δὲ καὶ νῦν,
τοιοῦτός τις ἀνὴρ ὄφελος μέγα καὶ μέγα χάρμα
πάντων εὐξαμένων δούλας ἀπὸ ματρὸς ἐτέχθη.

Çeviren: Prof. Dr. Sencer Şahin (05 Kasım 2000),
"Hayırlı Uğurlu olsun"
Ey yolcu, yol hazırlığını yap ve koyul yola; şunu bilerek:
Hür kişi sadece karakterinde hür olan kişidir.
Kişi hürriyetinin ölçüsü bizzat kendi doğasında bulunur
Ve kararında içtenlikliyse hür kişi,
Yüreğinde ise dürüstlüğü, işte bunlar asil yapar kişiyi
Ve bununla yücelir kişi hatalarla değil.
Ana-babadan gelen uydurma bir asaletten tat almaz o;
Zira ana-baba değildir hür insanı doğuran,
Zeus'tur herkese ata olan ve de tek kök insanoğluna.
Herkesin tek şansı vardır, o alır kader icabı beden güzelliğini,
Budur say güzelliği ve hür olma hali gerçek anlamda.
Ruhen köle olan ise sakınmaz kötü sözden, katmerli köle de olsa
Aşırılıktır şiarı bu kişinin, yüreğinde soysuzluk vardır.
Ey yolcu, Epiktetos köle bir anadan doğmuştu ama
Yüceydi herkesten bir kartal gibi; bilgelikte ise takdire şayandı ruhu.
Söylemem gerekirse, tanrısal bir varlık doğurdu onu. Keşke şimdi de (bu mümkün olsa)
Böylesine yararlı ve sevinç kaynağı bir insan,
Tüm ulu kişiler arasında köle bir anadan dünyaya geldi. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Bayduç Kalesi

Çandır Köyü'nün güneyinde, Bayduç Mahallesi yakınındadır. Kale yaklaşık dikdörtgen planlıdır ve kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Civardaki kaleleri görebilecek veya onlarla haberleşebilecek yükseklikte yer almaktadır. Tepenin bir tarafı kaleye ulaşılması mümkün olmayan uçurumdur. Kuzey yönde bir kapısı vardır. Kalenin içerisinde çok sayıda mekân yer alır. Mekânların birbirleriyle bağlantılı oldukları buradaki düzeltilmiş kayalardan ve merdivenlerden anlaşılmaktadır. Kuzeydoğu köşede ise apsisli bir şapel bulunur. Bu bölgede bulunan diğer kalelerle çağdaş olarak Bizans Dönemi'nde yapılmış olabileceği tahmin edilmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Sığırlık-I Kalesi

Sığırlık-I Kalesi Yeşilyurt Köyü'nde Asar Mahallesi'nde yer almaktadır. Kale yapısı dikdörtgen planlıdır. Oldukça büyük bir alana yayılmış olan kalenin köşelerinde burçları vardır. Kalenin beden duvarlarının büyük kısmı ayakta kalabilmiştir. Kalenin içerisinde çok sayıda mekân vardır. İçeride beden duvarlarının üzerinde ikinci kata ait olabilecek ve bir kalasın sığabileceği ölçülerde mertek veya döğer yuvalarına rastlanılmaktadır. Buna göre iki katlı olduğu tahmin edilen kalenin üst katının döşemesi ahşap olmalıdır. Alt kat pencerelerinin mazgal tipinde, üst kat pencerelerinin ise dikdörtgen formda olduğu, duvarlardaki korunmuş olan pencerelerden anlaşılmaktadır. Sığırlık-I Kalesi'nin bölgede bulunan diğer kalelerle çağdaş olduğu tahmin edilmektedir. Gözetleme ve ileri karakol amaçlı yapıldığı düşünülen kale Bizans Dönemi'ne aittir. Sığırlık Köyü'nün hemen yanında olması rahat ulaşılabilmesini sağlamaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Sığırlık-II Kalesi

Sığırlık-II Kalesi Yeşilyurt Köyü ile Çandır Köyleri arasında yolun kuzeyindedir. Sivri bir tepe üzerine konumlandırılmış olan kale civardaki diğer kaleleri görebilecek bir konumdadır. Bu nedenle kalenin haberleşme amacını da taşımış olduğu düşünülebilir. Kale yapısı dikdörtgen planlıdır. Köşelerde kuleleri, doğu, batı ve güney yönlerde giriş kapıları bulunmaktadır. Kalenin içerisinde bir sarnıç ve bazı yapı kalıntıları vardır. Doğu duvarına bitişik bir kilise yer alır. Kilisenin yapım malzemesi ve tekniğinin kalenin yapım malzemesi ve tekniği ile aynı olması nedeniyle çağdaş oldukları önerilmektedir. Kuzey tarafı sarp ve çıkışı zordur. Kulelerinde mazgal biçimli aydınlatma delikleri yer almaktadır. Bu bölgede bulunan diğer kalelerle çağdaş olduğu tahmin edilmektedir. Gözetleme ve ileri karakol amaçlı yapıldığı düşünülen kale, Bizans Dönemi'ne aittir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Seferağa Cami

İlçe Merkezi'nde Cami Mahallesi'ndedir ve planı kareye yakındır. Kuzeybatı köşesinde yer alan sekizgen kaide üzerinde yükselen minaresi silindirik formludur ve tek şerefesi vardır. Şerefesinin altı mukarnas süslemelidir. Kuzeyde giriş yönünde dört sütun üzerine oturan üç sivri kemerli son cemaat mahalli bulunmaktadır. Caminin üstü büyük

bir kubbe ile, son cemaat mahallinin üzeri ise üç küçük kubbe ile örtülüdür. Harime giriş basık kemerli çift kanatlı ahşap bir kapıdan sağlanmaktadır. Harime giriş kapısının üzerinde paftalar içerisine yazılmış kitabesi bulunmaktadır. Kitabede Hicri 998 / Miladi 1590 tarihi bulunmaktadır. Harim kısmının kuzey duvarında üstte kadınlar mahfeli yer almaktadır. Mihrap giriş kapısının karşısındadır. Mihrap kavsarası yağlı boya ile yapılmış perde motifi ile süslenmiştir. Caminin kubbe ve pandantiflerinde kalem işçilikleri görülmektedir. Erken Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olduğu anlaşılan yapı dönemin önemli eserleri arasında yer almaktadır. ■

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

ŞARKİKARAAĞAÇ İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Şarkikaraağaç İlçesi

İlçe sınırları içinde tespit edilebilmiş en eski buluntular Geç Neolitik Dönem'e ait Yeniköy Höyük (Yeniköy) ve Örenköy Höyük'den (Örenköy) ele geçmiştir. Bunun dışında, Erken Kalkolitik Dönem'e ait izlere ise Araklı Höyük (Araklı), Örenköy Höyük (Örenköy), Beyköy Höyük'de (Beyköy) rastlanmaktadır. Çavundur Höyük (Çavundur), Ördekçi Höyük (Ördekçi), Salur Höyük (Salur), Armutlu Höyük (Armutlu), Karayaka Höyük (Karayaka), Kıyakdede Höyük (Kıyakdede), Karaçayır I ve II Höyükleri (Şarkîkaraağaç) ile Nudra Höyükleri'nde (Göksöğüt) ise Tunç Çağı'na ait veriler bulunur. Anaboura ve Neapolis gibi antik kentlerin yanı sıra Selçuklu Dönemi'ne ait Sultan Fatih Cami ilçenin önemli kültürel miras örnekleri arasındadır.

Anaboura Antik Kenti

Bölgenin tanınan iki antik kentinden birisi olan Anaboura (Enevre), Hellenistik Dönem'in sonlarında kurulmuş olup, Karalis Lacus'un kuzeyinde kalan Salur Köyü'nün güneyinde, Belceğiz Köyü'nün ise batısında yer alır. Antik yazarlardan Strabon, bu kentin Pisidia'da yer aldığından söz etmektedir. Kent, Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki Altada, Neapolis ve adı bilinmeyen bir kentle birlikte bir tetrapolis'in (dört kent) üyesidir. Pisidia Bölgesi'nde önemli bir yer tutan Men Tapınımı burada ele geçmiş yazıtlar vasıtasıyla da kanıtlanmıştır. Kentte Yeraltı Tanrısı Zeus (*Ζεὺς καταχθόνιος*) ve Aphrodite kültlerinin varlığı bilinir. ■

Neapolis Antik Kenti

Neapolis, ilçe sınırlarında yer alan bir diğer önemli antik kenttir. Kentin Hellenistik Dönem'de kurulduğu düşünülmektedir. Bölgedeki dört Seleukos kolonisinden birisi olan kentte ele geçen bir yazıttan yola çıkarak kentin Seleukos Krallığı tarafından kurulduğu önerilmektedir. Kent Karalis Gölü'nün kuzeyinde Pisidia Antiokheia'dan geçen üzerinde komunlanır. Antik yazarlardan Plinius kentin Galatia bölgesi sınırlarında olduğunu aktarır. Bir başka antik yazar Ptolemaios ise Galatia'daki Pisidia'nın bir kenti olarak anar. Kentte baş tanrı Zeus, Ouolorenos epitheton'uyla tapınım görmektedir. Kentte bir tetrapolisin olduğu bilinmektedir. Anaboura gibi Neapolis de bölgedeki tetrapolisin üyelerinden biridir. Bu dörtlü kent birlikteliğinin Killanian Ovası tetrapolisi olabileceği görüşü bilim insanları tarafından ileri sürülmektedir. Bizans Dönemi'nde ise kent Pisidia Eyaletine bağlı bir piskoposluk merkezi haline gelir. Kent piskoposluk listelerinde Anapolis adıyla anılır. MS 451'de toplanan Khalkedon (Kadıköy) Konsili'nde kenti Bassonas isimli bir piskopos temsil etmiştir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Sultan Fatih Cami (Cami-i Kebir)

Cumhuriyet Meydanı'nda yer almaktadır. Mermer üzerine arapça yazılı paftalar içerisinde dört satırlık kabartma kitabesi mevcuttur. Kare planlı caminin son cemaat yeri bulunmamaktadır. Doğu yönde tek kanatlı bir kapıdan camiye giriş yapılır. Kuzeybatı köşesinde bulunan minare silindirik formdadır. Tek şerefeli minare kare planlı kaideye oturmaktadır. Harim iki yöndeki üç sıralı sütun dizisiyle üç sahna ayrılmıştır. Harime girişte kuzey duvarına bitişik üst katı kadınlar mahfeli ile çevrilmiştir. Mahfelin harime doğru yuvarlak formlu cihannüma benzeri bir çıkması vardır. Ortadaki büyük kubbeyi dört ahşap sütun taşımaktadır. Sütunlar arasındaki gergilerin ortasına destek için birer ahşap sütun daha konulmuştur. Böylece sağda ve solda üçer ahşap sütun yer almıştır. Ortadaki büyük kubbenin dışında güney ve kuzey yönlerinde üçer küçük kubbesi daha vardır. Kubbe etekleri baskı ile yapılmış stilize bitkisel süslemelidir. Büyük kubbenin pandantiflerinde dört büyük halifenin isimleri bulunur. İçeride pencereler stilize bitkisel motifi baskı ile yapılmış, süsleme bordürüyle çerçeve içerisine alınmıştır. Güney duvardaki yarım küre kavsaralı ve kavsarası istiridye motifli ahşap mihrap, iç içe

daralan bitkisel motifli üç dikdörtgen ile çerçeve içerisine alınmıştır. Batı yöndeki minber ve doğu duvarındaki vaaz kürsüsü de mihrap ile aynı tarzda süslemelere sahiptir. Minberin korkuluğu oyma şebekelidir. Minber, mihrap ve vaaz kürsüsünde kıvrım dallar, içinden çiçekler çıkan vazolar gibi süsleme unsurları bulunmaktadır. Bunların tek bir ustanın elinden çıkmış olması kuvvetle muhtemeldir. Cami Isparta'da bilinen en eski dini yapıdır. Selçuklu Dönemine uzanan tarihçesiyle bölgede oldukça önemli bir eser durumundadır. Kayıtlarda caminin Ömer bin Ali tarafından Hicri 680 / Miladi 1281 yılında III. Gıyaseddin Dönemi'nde yaptırıldığı belirtilmiştir. Cami 1455 yılında Fatih Sultan Mehmet döneminde, daha sonra ise 1786 ve 1925 tarihlerinde onarım görmüştür. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Alaca Mescit Cami

Ulvi Kale Mahallesi'nde yer almaktadır. Son cemaat mahalli ahşap aksamlıdır ve caminin girişi yükseltilmiştir. Zemin katında dükkânlar bulunmaktadır. Kuzeydoğu köşesinde bulunan silindirik formdaki minarenin tek şerefesi vardır ve kare planlı kaideye oturmaktadır. Harim iki yöndeki üç sıralı sütun dizisiyle üç sahna ayrılmıştır. Harime girişte kuzey duvarına ve kısmen de yan duvarlara bitişik üst katı kadınlar mahfeli ile çevrilmiştir. Mahfelin harime doğru yuvarlak formlu cihannüma benzeri bir çıkması vardır. Girişin karşısında yarım küre kavsaralı mihrabı iç içe daralan üç dikdörtgen çerçeve içerisine alınmıştır. Tavanda çıtalarla geometrik desenler oluşturulmuştur. Arapça yazılı paftalar içerisinde on satırlık kitabesi mevcuttur. Caminin El-Hac Manizade tarafından Hicri 1298 / Miladi 1880 yılında yaptırıldığı belirtilmiştir. Geç Dönem Osmanlı dini mimarisini yansıtması açısından önemli bir eserdir. ■

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

ULUBORLU İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Uluborlu İlçesi

Uluborlu İlçesi, Pisidia'daki diğer merkezlerde de görüldüğü üzere erken dönemlerde ve muhtemelen Tunç Çağı'ndan itibaren yerleşimlere sahne olmuştur. İlçede özellikle Kapıdağı eteğinde, etrafı kayalıklarla çevrili bir yükselti üzerinde yer alan kale, Hellenistik Dönem'de Seleukos Krallığı'nın imar etkinlikleri sırasında inşa edilmiş olmalıdır. Hamitoğulları Beyliği'nin ilk başkenti olan Uluborlu, bir dönem Feleküddin Dündar Bey tarafından merkez olarak kullanılmıştır.

Harita için QR kodu okutunuz

Apollonia Antik Kenti

Apollonia, batıda Şalgamlık Tepesi, güneyde Kapı Dağı ve Yuvaça Yaylası, kuzeyde Kılıçlayan Dağları ve doğuda Senirkent Ovası ile çevrelenmektedir. Günümüzde hala etrafını çeviren surların görülebildiği kalenin bulunduğu akropolis, o dönemdeki adı Hippophoras olan Popa Çayının aktığı kuzey batıdaki verimli ovaya hâkim bir kayalık üzerinde yer almaktadır.

Apollonia yüzyıllar boyunca askeri ve ticari yolların kavşak noktasında yer almıştır. Antik Dönem yazarlarından Stephanos Byzantinos'a göre kent eskiden Mordiaion olarak adlandırılmaktaydı. Athenaios ise kenti Mordion olarak isimlendirmektedir. Strabon kenti Phrygia sınırlarına dâhil ederken, Klaudios Ptolemaios kenti Pisidia sınırlarının dışında görür. Kentin isminden hareketle Pergamon Hanedanı Attalos'lar tarafından Hellenistik Dönem'de yeniden kurulmuş olduğu önerilse de, antik yerleşimden ele geçen ve MÖ 2. yüzyıla tarihlenen bir yazıta dayanarak bazı bilim insanları tarafından kentin, Seleukos yerleşimi olduğu ileri sürülmektedir. Ayrıca Apollonia'da ele geçmiş yazıtlarda Thrak ve Lykialı kolonistlerden bahsedilmektedir. Bu kolonistlerin kente nasıl geldikleri bilinmemekle birlikte muhtemelen Hellenistik Dönem'de Apollonia'ya yerleşmişlerdir. Apollonia kentinin önemi özellikle Roma İmparatorluk Dönemi'nde artmıştır. Zira İmparator Augustus'un yaptığı icraatları kaleme aldığı Res Gestae Divi Augusti'nin Yunanca parçalarının bu kentte ele geçmiş olması, Apollonia'nın Roma İmparatorluğu için ne kadar önemli bir kent olduğunu göstermektedir.

MS 2. ve 3. yüzyıllar arasında yaşamış olan Athenaios Naukratios kentte yetişen ayvanın enfes lezzeti ile ünlü olduğundan bahsetmiştir. Öyle ki buradaki ayva cinsi kentin eski adına atfen "Mordiana" olarak adlandırılmıştır. 1833'de bölgeye gelen İngiliz rahip

F. V. J. Arundell Uluborlu'da yetişen ayvanın hala ünlü olduğunu aktarmış ve Apollonia kentinin görkemli kalıntılarından hayranlıkla bahsetmiştir. Şehrin adı MS 381 yılında kilise listelerinden ve antik kentte ele geçen yazıtlardan anlaşıldığı üzere Sozopolis olarak değiştirilmiştir. Kentin ismi Aziz Zosimos'un, Antiokheia'daki vali tarafından Konana'ya sürülmesinden sonra Aziz'in adına izafeten Sozopolis olarak zikredilmeye başlanmıştır.

Sozopolis, Bizans İmparatorluğu Dönemin'de önemli bir ziyaret merkezi haline gelmiştir. Kentte bu dönemde Bakire Meryem'in yağ sızdıran bir heykeli bulunmaktaydı. Sykea'lı Theodoros, buradaki Meryem Ana Kilisesi'ni ziyaret etmiş ve Zoilos'un Piskopos olduğu sırada kentte kırk gün kalmıştı. Meryem Ana kilisesinin, Apolloniyas Piskoposu Barnabas'ın yeğeni Markos'un zamanında inşa ettirildiği bilinmektedir.

Sozopolis 1074'de VII. Michael'in Selçuklular ile yaptığı savaştan sonra bir süreliğine Selçuklu İmparatorluğu'nun sınırlarına dahil edilmiş ve bu dönemden sonra Burgulu, Borlu, Birgili gibi isimler ile anılmıştır.

Antik kent modern yerleşimin bulunduğu alanda yer aldığından Antik Dönem'e ait yapı kalıntılarına ait izlere rastlanmamaktadır. Buna rağmen yazıtlardan anlaşıldığı üzere kentte bir tiyatro bulunmaktadır. Aynı zamanda, yerleşimin bulunduğu alanda bir de kale vardır. Kale Hellenistik Dönem'de inşa edilmiş olmalıdır. Sonraki bir dönemde ise Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri'ne ait yapı taşları devşirme malzeme olarak kullanılarak onarılmıştır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Uluborlu Kalesi

Eski Kasaba Mevkii'nde Kapıdağı'nın eteklerindedir. Toplam üç burcu bulunan kale kuzey-güney yönündedir. Kale duvarında devşirme malzeme olarak kullanılan antik dönem yapılarına ait taşlar Apollonia antik kentinden getirilmiş olmalıdır. Buradaki yerleşim yeri olan Eski Kasaba Mevkii'ne hakim bir yerdedir. Eski Kasaba'ya doğru bir hat gibi yapılan kalenin diğer kısımları sarp ve uçurumdur. Kalenin ilk inşa tarihi tam olarak bilinmese de daha önceden belitildiği gibi Hellenistik Dönem'de inşa edilmiş olmalıdır. Günümüze ulaşan duvarlar ise çoğunlukla Bizans Dönemi'ne aittir. Selçuklu ve Osmanlı Dönemleri'nde onarım gören kale, Türk-İslam Dönemi'nde de kullanılmıştır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Cirimbolu Köprüsü (Cirimbolu Su Kemeri)

Köprü Eski Kasaba Mevkii'ndeki iki tepe arasında, Cirimbolu Deresi'nin üzerindedir. Üst üste iki kemer gözünden oluşmaktadır. Yuvarlak kemerli gözler arasında ahşap gergiler kullanılmıştır. Alttaki kemer gözünün ayağı dere yatağına kadar uzanmaktadır. Üstteki kemer gözünde yan yana iki ahşap gergi kullanılırken, alt gözde iki ahşap gerginin altında fazladan iki gergi daha kullanılmıştır. Köprü aynı zamanda su kemeri olarak da kullanılmıştır. İkinci kemer gözünün üzerinde daha önceleri bir kitabe olduğu, iki satırlık kitabenin birinci satırında; *"Hafazallahüteala"* (meali; Allahü Teala korusun), ikinci satırında köprünün bitimi *"11. 1289"* yazmaktadır. Kitabede geçen Hicri 1289 / Miladi 1872 tarihine karşılık gelmektedir. Geç Osmanlı Dönemi'nde yapıldığı anlaşılan köprünün banisi, ustası bilinmemektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Alaaddin Cami

Eski Kasaba Mevkii'nde yer alan cami yaklaşık kare planlıdır. Kuzey yönündeki giriş cephesinde iki sütun ve üç Bursa Kemeri ile harimden ayrılan son cemaat mahalli vardır. Harime giriş kapısı basık kemerli mermer malzeme ile yapılmıştır. Kuzeybatı köşedeki minaresinin tek şerefesinin altında kirpi saçak biçiminde tuğla ile süslemeleri bulunmaktadır. Cami üç sahna sahiptir ve bunlar üçer kubbe ile örtülüdür. Kubbelere geçiş pandantiflerle sağlanmıştır. Caminin içerisinde kalemişi süslemeler bulunmaktadır. Giriş kapısı üzerinde kitabesi bulunur. Kitabesinde kısaca Melike Adil'in malından, Keyhüsrev Oğlu Keykubat tarafından 1231 yılında yaptırıldığı yazılıdır. Caminin diğer kitabesi ise minare üzerindedir ve minarenin tamir kitabesidir. Cami Selçuklu Dönemi eseri olması nedeniyle Uluborlu'nun bir dönem Meliklik merkezi olduğu konusunun bir delili sayılmaktadır. Uluborlu ve civarındaki bilinen en eski tarihli Türk-İslam Dönemi eseridir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Bahçe Cami

Bahçe Cami, Eski Kasaba Mevkii'nde yer almaktadır. Cami yaklaşık dikdörtgen planlıdır. Kuzey cephesinden girişi orta aksta değildir. Kuzeydeki giriş cephesinin üst katı hımış mimari tekniğinde yapılmıştır. Cami düz ahşap tavanlı, içeride dört ahşap sütunludur. Dört ahşap sütun içerideki harimi üç sahna ayırmaktadır. Yarım daire kemerli mihrap ve kavsarası süslemesizdir. Harime girişte üst kattaki mahfele çıkan ahşap döner merdiven vardır. Kitabesi bulunmayan caminin tüm gelir ve giderlerinin Abdülhalim Vakfiyesi ile sağlandığı kaynaklarda

belirtilmektedir. Geç Osmanlı Dönemi'nde yapıldığı tahmin edilen caminin banisi Vakfiyeden de anlaşılabileceği üzere Abdülhalim isimli kişi olmalıdır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Sallanan Minare

Eski Kasaba Mevkii'nde bulunan Sallanan Minare tek başına ayakta durmaktadır. Cami veya mescidi yıkılmış ve günümüze kadar gelememiştir. Kare planlı kaidesi devşirme blok taşlarla yapılmıştır. Prizmatik olarak silindirik gövdeye geçilmektedir. Tek şerefeli ve sivri külahlıdır. Gövdede üç adet aydınlatma deliği bulunmaktadır. Giriş kapısı kaidenin güney yönündedir. Minarenin içerisinden şerefeye dönerek çıkan bir taş merdiveni vardır. Halk arasında bu minareye "Sallanan Minare" adı verilmektedir. Bu isim minarenin deprem ve sallantılara karşı esnek olarak yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Muhtemelen Geç Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olan minare tek başına derenin karşısındaki haliyle ziyaretçilerin bir hayli ilgisini çekmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Bülbül (Alemdar) Cami

Eski Kasaba Mevkii'nde yer alan cami yaklaşık dikdörtgen planlıdır. Yapının duvarlarında devşirme malzeme olarak kesme taşlar kullanıldığı görülmektedir. Doğusundaki avludan yuvarlak kemerli bir kapı ile harime girilmektedir. Güneydoğu köşede silindirik gövdeli minaresi tek şerefelidir. Caminin minaresi üzerinde Miladi 1915 yılına ait mermer kabartma bir onarım kitabesi bulunmaktadır. Kitabede minarenin Askerlik Şubesi Başkanı Mahzar Fuat Bey tarafından onarıldığı altı pafta içerisine yazılmış yazıdan anlaşılmaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Gargılı Lala (Taş) Medresesi

Eski Kasaba Mevkii'nde yer alan ve yaklaşık kare planlı olan medresenin duvar köşelerinde devşirme malzeme olarak kesme taşlar kullanılmıştır. Kapalı avlulu medrese grubuna girmektedir. Ortada yer alması muhtemel kubbe bugün ayakta değildir. Medresenin içerisinde on öğrenci odası bulunmaktadır. Uluborlu Eski Kasaba Mevkii, Hamidoğulları Beyliği'nin ilk başkentidir. 14. yüzyıla ait bir yapı olarak, Hamidoğulları Dönemi'nde inşa edildiğinden çeşitli kaynaklarda bahsedilmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Baltabey Hamamı

Baltabey Hamamı Eski Kasaba Mevkii'nde yer almaktadır. Hamam yaklaşık dikdörtgen planlıdır. Duvar köşelerinde devşirme malzeme olarak kesme taşlar kullanılmıştır. Dikdörtgen planlı soyunmalığın ortasında bir havuzu bulunur ve ılıklık bölümü kare planlıdır. Sıcaklık ise iki halvetli olup üç eyvana sahiptir. Sıcaklığın ortasında göbek taşı bulunmaktadır. Ilıklık sıcaklık ve köşelerdeki iki halvetin üst örtüsü kubbedir. Ilıklık altı, sıcaklığın orta mekânı beş, halvetler ise dörder fil gözü ile aydınlatılmıştır. Hamamdaki tüm kapılar sivri kemerlidir. Hamamın bazı yerel kaynaklarda Ulubor-lu'nun fethine katılan komutanlardan Baltabey tarafından 1179 yılında yaptırıldığı belirtilmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Karabey Hamamı

Eski Kasaba Mevkii'nde yer alan Karabey Hamamı yaklaşık dikdörtgen planlıdır. Duvar köşelerinde devşirme malzeme olarak kesme taşlar kullanılmıştır. Hamam, ortası kubbeli, enine, sıcaklıklı, çifte halvetli tiptedir. Ilıklık ve su deposu bölümleri tonoz örtülü, sıcaklığın ortası ile halvet bölümleri ise kubbe örtülüdür. Ilıklık mekânında yuvarlak kemerli kapılar, sıcaklık mekânında ise sivri kemerli kapıları vardır. Kubbeye geçişler pandantiflerle sağlanmıştır. Sıcaklık ve halvetlerin duvarlarında sıva üzerinde bazı süsleme ögeleri bulunur. Hamamın Ulubor-lu'daki komutanlardan Karabey tarafından 1241 yılında yaptırıldığı belirtilmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Muhittin Çeşmesi

Eski Kasaba Mevkii'nde yer alan çeşme tek cephelidir ve yatık dikdörtgen formdadır. Yuvarlak kemerli derin bir çeşme nişi vardır. Çeşmenin kaidesi devşirme malzemeler kullanılarak inşa edilmiştir. Yalağı birkaç blok taşın oyulmasıyla yapılmıştır. Çatısı yine yuvarlak kemere uyumlu biçimde hafif kırma çatı biçimindedir. Ayna taşında Bizans Dönemi'ne ait yapı taşı devşirme olarak kullanılmıştır. Kaş kemer içerisindeki mermer ayna taşı üzerinde kabartma olarak Arapça harflerle dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabede *"Biz gökten yağmurlar indirdik ki suya ihtiyacı olan birçok arazi ve yarattığımız insanlardan birçokları sulansın"* mealindeki ayet-i kerime yazılıdır. Kitabede devamla *"Şeyh Muhittin bin Yakup ki Allah kendisini aziz etsin bu çeşmeyi Hicri 724 / Miladi 1323 yılında din ve dünyaya sahip Melik'ül-Ümera Dündar Bey zamanında yaptırmıştır"* denmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Büyük Çeşme

Eski Kasaba Mevkii'nde yer alan çeşmenin cephesi yatık dikdörtgen formdadır. Tek cepheli bir çeşmedir. Yuvarlak kemerli derin bir çeşme nişi vardır. Çeşmenin kaidesi devşirme malzemeler kullanılarak inşa edilmiştir. Yalağı yekpare taşın oyulmasıyla yapılmıştır. Çatısı yine yuvarlak kemere uyumlu biçimde hafif kırma çatı biçimindedir. Mermer ayna taşı üzerinde kabartma

Arapça harflerle dört satırlık kitabesi bulunur. Kitabede Keykubat Oğlu Keyhüsrev Döneminde 1236 yılında ikmal edildiği yazılıdır. Ayrıca, ayna taşının sağ üstünde küçük bir mermer parçası üzerinde *"Es-Sultani"* yazılıdır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Gafle Çeşmesi

Eski Kasaba Mevkii'nde yer alan çeşmenin cephesi yaklaşık dikdörtgen formdadır. Tek cepheli bir çeşmedir. Yuvarlak kemerli derin bir çeşme nişi vardır. Çeşmenin kaidesinde Antik Dönem blok taşlar devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Yalağı yekpare taşın oyulmasıyla yapılmıştır. Çatısı yine yuvarlak kemere uyumlu biçimde hafif kırma çatı biçimindedir. Niş kemerinin altında üç satırlık kitabesi vardır. Kitabede, *"Sahibü'l-Hayrat ve'l Hasenat, Hacı Hüseyin Ağa, Ruhuna Fatiha Hicri 1227 / Miladi 1812"* yazılıdır. Ayna taşı mermer bir sütunun yatık gövdesi ile oluşturulmuştur. Sağlam durumdaki çeşmenin yapım yılının olması ve yaptıran kişinin adının bulunmasıyla özgün olduğu söylenebilir. ■

GAFLE ÇEŞMESİ
GAFLE FOUNTAIN

Harita için QR kodu okutunuz

Aslanlı Çeşme

Eski Kasaba Mevkii'nde yer alan çeşmenin cephesi dikdörtgen formludur. Tek cepheli bir çeşmedir. Yuvarlak kemerli derin bir çeşme nişi vardır. Çeşmenin kaidesi devşirme malzemeler kullanılarak inşa edilmiştir. Ayna taşında Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait mermer yapı taşı devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Ayna taşının üzerinde bir aslan kabartması bulunmaktadır. Adını bu kabartmadan almıştır. Yalağı yekpare taşın oyulmasıyla yapılmıştır. Çatısı yuvarlak kemere uyumlu biçimde beşik çatı biçimindedir. Yolun hemen kenarındaki bu çeşme sağlam durumda olup üzerindeki mermer aslan kabartmasıyla dikkatleri üzerine çekmektedir. ■

ARSLANLI ÇEŞME
ROMA DÖNEMİ
ESERİDİR

Harita için QR kodu okutunuz

Uluborlu Müzesi

Açılışı 23 Haziran 2007 tarihinde yapılan müze, Güreşyeri Mahallesi'ndeki Alaaddin Keykubat Halk Kütüphanesi'ne de ev sahipliği yapan Kültür Sarayı Binası'nın birinci ve zemin katındadır. Isparta Müze Müdürlüğü'ne bağlı olan müzenin batı kısmındaki bahçede açık teşhir alanı da bulunmaktadır. Müzede; Isparta Müzesi etnografya depolarından seçilen, arkeolojik ve etnografik eserler ile İslami Dönem mezar taşları sergilenmektedir. Girişin solunda açık bir podyum üzerinde ise Roma İmparatorluk Dönemi'nden MS 2. ve 3. yüzyıllara ait

mezar stelleri ve sunaklar bulunmaktadır. Bahçede ise Roma İmparatorluk Dönemin'e ait sunaklar, sütunlar, lahitler, kapı biçimli ve alınlıklı mezar stelleri gibi taş eserler yer almaktadır. ■

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

YALVAÇ İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA
KÜLTÜREL
MİRAS

Yalvaç İlçesi

Antik Dönem'de Pisidia, Galatia ve Phrygia Bölgeleri arasında konumlanmış olan Yalvaç İlçesi, Sultan Dağı'ndan Eğirdir Gölü'nün doğu kıyılarına, Gelendost'un güneyine kadar uzanmaktadır. Bölgenin tarihi İlk Tunç Çağı'na kadar gitmektedir. Bölgede pek çok höyük bilinmektedir. Bu höyükler; Ayvalı Höyük, Dörtyol Höyük, Kırkuyusu Höyük, Kumdanlı Höyük, Tokmacık Höyük, Yarıkaya Höyük, Sücüllü Höyük, Çamlıca Höyük, Kurusarı Höyük, Yağcılar Höyük, Çamharman Höyük, Gli Gli Höyük, Teknepınar Höyük, Kuyucak Höyük, Mısırlı Höyük, Terziler Höyük, Altınoluk Höyük'tür. Bu höyüklerden bazıları üzerinde Kalkolitik ve Tunç Çağı'na tarihlendirilen seramik buluntuları, bazılarının üzerinde ise Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendiren seramik parçaları ele geçmiştir.

Harita için QR kodu okutunuz

Pisidia Antiokheia

Antik Dönem'de Pisidia, Galatia ve Phrygia arasında konumlanmış olan Pisidia Antiokheia kentinin territoriumu Sultan Dağı'ndan Eğirdir Gölü'nün doğu kıyılarına ve Gelendost'un güneyine kadar uzanmaktadır. Kentin tarihi İlk Tunç Çağı'na kadar geriye gitmektedir.

Antiokheia, Seleukoslar Dönemi'nde stratejik konumundan ötürü I. Antiokhos Soter (MÖ 281-261) veya II. Antiokhos Theos (MÖ 261-245) tarafından koloni olarak organize edilmiş ve kente Magnesia ad Meandrum'dan (Ortaklar) kolonistler getirilmiştir. Daha sonra Lydia ve Phrygia Bölgeleri'nde vuku bulan bir isyan nedeniyle bu bölgelere gönderilen 2000 Yahudi ailesinin bir kısmı Antiokheia'ya yerleşmiş olmalıdır. Zira kentte bulunmuş bir yazıt üzerinde Yahudilerin kutsal simgesi olan Menorah (yedi kollu şamdan) bulunması ve bunun dışında Acta Apostolorum olarak bilinen antik kaynakta kent içinde bulunan bir synagogdan bahsedilmesi Yahudi nüfusunun varlığına işaret etmektedir.

Antiokheia, Seleukos Hanedanlığı'nın Romalılar ile yapmış olduğu Apameia Antlaşması sonucunda özerk bir statüye kavuşmuş ve Civitas Libera ilan edilmiştir. Bu durum, MÖ 39 yılında Marcus Antonius tarafından Antiokheia'nın içinde bulunduğu bazı toprakların Galatia Kralı Amyntas'a bırakılmasıyla son bulmuştur. İmparator Augustus, Pisidia'da sorun teşkil eden Homonadeis adlı dağlık kavimle savaşabilmek için Pisidia ve Lykaonia Bölgeleri'nde askeri koloniler (Antiokheia, Olbasa, Komama, Kremna, Parlais, Ikonion ve Lystra) kurmuştur. Bu koloniler arasındaki bağlantı MÖ 6 yılında Galatia Eyaleti valisi Cornutus Arruntius Aquila tarafından tamamlanan Via Sebaste yol ağı ile sağlanmıştır. Bu kolonilerin merkezi ise yol güzergâhlarında bulunmuş mil taşlarından anlaşıldığı üzere Colonia Caesarea adıyla anılan Antiokheia'dır. Kent ayrıca Ius Italicum hakkı almıştır. Antiokheia, Roma kolonisi ilan edildikten sonra Etruria, Campania ve Kuzey Italia'dan kolonistler bu kente gönderilmiştir. Bu kolonistler Legio V Gallica ve Legio VII'den seçilmiş emekli askerlerdir (veterani).

Antiokheia Roma kolonisi ilan edildikten sonra tıpkı Roma kenti gibi yedi tepe üzerine inşa edilmiş ve yedi vicus'a bölünmüştür.

Isparta Müzesi Arşivi

Bu vicuslar Roma'da adı kötüye çıkmış Vicus Tuscus, Vicus Salutaris, Vicus Cermalus, Vicus Velabrus, Vicus Venerius, Vicus Patricius ve Vicus Aedilicus'tur. Kent Decumanus Maximus ve Cardo Maximus olarak adlandırılan iki ana caddeye sahiptir ve ızgara planlı olarak inşa edilmiştir.

Kentte özellikle Roma İmpartorluk Dönemi'ne ait çok sayıda yapı bulunmaktadır. Tiberia Platea Meydanı, Merkezî Kilisenin doğusundaki Cardo Maximus'la Propylon arasında yer almaktadır. MS 25-50 yıllarına tarihlendirilen meydanda Monumentum Antiochenum olarak bilinen Res Gestae Divi Augusti "Tanrısal Augustus'un Yapmış Olduğu İşler" yazıtının Latincesi dikilmiştir. Augusta Platea, Tiberia Platea'nın kuzeyinde yer almaktadır. Bu alanda bir tapınak inşa edilmiştir. Augusta Platea'nın altında Propylon yer almaktadır. Propylon arşitravına bronz harflerle aplike edilmiş ve İmparator Augustus'a adanmış Pater Patria (Vatanın Babası) ünvanının geçtiği yazıt bulunmaktadır. Tiberia Platea'nın güneyinde yer alan tiyatro Hellenistik Dönem'de inşa edilmiş olmalıdır. 500 kişilik bir kapasiteye sahip olan tiyatroya daha sonradan yeni oturma sıraları eklenmiştir. Bu oturma sıraları üzerinde harfler bulunmaktadır. Oturma sıraları üzerinde rahiplerin, sporcu teşkilatının ve komşu kentlerin isimleri okunmaktadır. Kentin kuzeyinde yer alan nymphaion, aquaductus'lar vasıtasıyla kente su sağlıyordu. Nymphaion "U" planlı

olup, MS 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Kentteki Roma Hamamı kentin kuzeydoğusunda yer almaktadır ve MS 1. yüzyılda inşa edilmiştir.

Antiokheia, Diocletianus'un idari düzenlemeleri çerçevesinde MS 308-311 yılları arasında yeni oluşturulan Pisidia Eyaleti'nin (Provincia Pisidia) metropolisi unvanını almıştır. Birçok yapı Diocletianus ve Constantinus zamanında tamirat görmüştür. Hıristiyanlığın Constantinus Dönemi'nde diğer dinlerle eşit statüye getirilmesinden sonra Antiokheia'da hıristiyanlığa ait yapı-

Isparta Müzesi Arşivi

lar göze çarpmaktadır. Kent MS 1. yüzyılda Aziz Paulus tarafından ziyaret edilmiştir. MS 6. yüzyılda Hierokles'in Synekdemos adlı eserinde Pisidia Eyaleti'nin başpikoposluk merkezi olarak zikredilmiş ve bu süreçlerde kent içinde üç kilise inşa edilmiştir. Bunlardan biri MS 1. yüzyılda kenti ziyaret etmiş Aziz Paulus'un anısına yapılan ve antik yerleşimin en büyük kilisesi olan Paulus Kilisesi'dir. Kentin kuzeybatısında yer alan kilise MS 4. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Kilisede yapılan kazılarda, kentte etkin bir konumda bulunan Piskopos Optimos'un adının geçtiği yazıtlar ele geçmiştir. Optimos'un MS 381 yılında toplanan Constantinopolis Konsili'nde kenti temsil ettiği bilinmektedir. Kilisenin kuzey yolu ile avlu arasındaki merkez kapısının mermer eşiğinde bulunan ve MS 5. ve 6. yüzyıla tarihlenen mozaikler üzerinde Oikonomos Aberkios'a ait yazıt bulunmuştur. Kentin diğer bir kilisesi ise yine MS 4. yüzyılda inşa edilmiştir ve Tiberius Platea'nın tam karşısında yer almaktadır. Üçüncü kilise akropolisin kuzeyinde, hamamın hemen yanında yer alır ve Kuzey Kilisesi olarak adlandırılmaktadır. Yapının MS 5. ve 6. yüzyıllarda inşa edildiği düşünülmektedir.

MS 6. yüzyılda ticari yolların değişmesiyle kent önemini kaybetmiştir. Bununla birlikte Antiokheia'daki yerleşimin varlığı MS 13. yüzyıla kadar takip edilebilmektedir. Kent Notitia Episcopatuum'da 1259-1282 yılları arasında son olarak zikredilmiştir. Ortaçağ'ın en büyük seyyahlarından biri olan İbni Batuta'nın seyahat kitaplarında Antiokheia adı zikredilmemektedir. Dolayısıyla kent 13. yüzyılın ikinci yarısında terkedilmiş olmalıdır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Limenia Adası

Gaziri Mevkii'nde Hoyran Gölü içerisindedir. Küçük bir adacık üzerindeki yerleşim içerisinde Tanrıça Artemis'e adanmış bir tapınağın kalıntıları ile çevresini saran Bizans Dönemi surları bulunmaktadır. Ayrıca adanın ortasında höyük benzeri bir yükseltinin olduğu görülmektedir. Surların sadece bir bölümü ayaktadır. Günümüze ulaşan kalıntılardan Antik Dönem'de burada kutsal bir alan olduğu anlaşılmaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Kemer Köprü

Köprü, Hüyüklü Kasabası'nda yer almaktadır. Hüyüklü Kasabası içinden geçen çay üzerinde yapılmıştır. Yanlarda yuvarlak kemerli küçük, ortada sivri kemerli büyük olmak üzere toplam üç gözü bulunmaktadır. Köprü ayaklarına üçgen formlu sel yaranlar yapılmıştır. Köprünün doğusunda büyük gözün güneyinde mermer üzerine yazılmış bir yazıt bulunmaktadır. Kitabesinin özgün olduğu tahmin edilmekle birlikte okunamamaktadır. Kasabanın merkezî bir yerinde bulunan köprü Gelendost İlçesi yönünden gelen ve Yalvaç yönüne giden kervan yolu üzerinde yer alır. Köprünün yapım tekniği ve üslubu açısından Selçuklu Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Kaş (Kavaklı) Cami

Kaş Cami Hacı Kadın Sokak'ta bulunmaktadır. Yaklaşık dikdörtgen planlı olan caminin minaresi silindirik gövdelidir. Üst örtüsü fazla derin olmayan kubbedir. Kubbenin ortasında ve eteklerinde ayet-i kerimeler yazılıdır. Kubbe ortasında ayet-i kerime kuşağını zencerek motifi sınırlandırmaktadır. Bunun dışındaki süslemeler stilize bitkisel motiflerdir. Cami

içerisinde pencerelerin etrafına zencerek motifleri yapılmıştır. Mihrabı yuvarlak kemerli yarım kubbe biçiminde kavsaralıdır. Mihrap ve üst örtünün beton malzeme ile yapıldıkları anlaşılmaktadır. Camide Antik Dönem'e ait yapı taşları devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Bu yapı taşlarının üzerinde yazıtlar bulunmaktadır. Caminin kitabesi kazıma stilindedir ve üç satırlık kitabede tarih yazılıdır. Kitabe üstten bir çizgiyle bölünerek yukarıya üç ağaç resmi betimlenmiştir. Burada *"Sahib'ül-Hayrat El Hacı oğlu Mehmet Tarih-i Cami Hicri 1185 / Miladi 1771"* yazılıdır. Minarenin kitabesi mermer üzerine kabartma olarak yazılmıştır. Kitabenin yazılı olduğu mermer Antik Dönem'e ait yapı taşıdır ve devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Dört satır halindeki kitabede *"Maşallah-Sahibü'l Hayrat ve'l-Hasenat Mustafa Ali Zade Mehmet Ağa Ruhu İçin Fatiha sene 1190"* (yaklaşık Miladi 1776) okunmaktadır. Yapının kitabelerinden Geç Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Devlethan Cami

Pazaryukarı Mahallesi'nde bulunan cami yaklaşık kare planlıdır. Yapının dış cephesinde, özellikle doğu yönünde Antik Dönem yapı taşları devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Kuzeydoğu köşesinde silindirik gövdeli minaresinin şerefe altı, tuğla hareketleriyle süslüdür. Kuzey, doğu ve batı yönlerden olmak üzere üç giriş kapısı bulunmaktadır. Ana giriş kapısı kuzeydendir. İçeriye girişte müezzin mahfeli ile bunun yukarısında iki sütunla taşınan kadınlar mahfeli bulunmaktadır. Harim enine üç sütun dizisi ile dört sahına ayrılmıştır. Sütun dizileri üçerlidir ve dört kubbeyi taşı-

maktadır. Kubbelere geçiş pandantiflerle sağlanmıştır. Pandantiflerde ve kubbelerde kalemişi süslemeler vardır. Mihrabı yuvarlak kemerli yarım küre kavsaralıdır ve yanlarında birer sütunçe bulunmaktadır. Yapının on üç satırlık onarım kitabesi Yalvaç Müzesi'nde sergilenmektedir. Kitabe caminin II. Abdülhamit Dönemi'ndeki onarımından bahsetmektedir. Caminin malzeme ve inşa tekniği üzerindeki değerlendirmeler, yapının Beylikler Dönemi'nde inşa edilmiş olduğunun önerilmesini sağlar. İlçe Merkezi'nde tarihi bilinen en eski eserdir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Saray Mahallesi Camisi

Saray Mahallesi'ndeki caminin kuzeyi ve doğusu avludur. Yaklaşık dikdörtgen planlı olan caminin çift ahşap kanatlı ana girişi, kuzey yönde ve yapının orta aksındadır. Kapının üzeri yuvarlak kemerlidir. Kuzeybatı köşesindeki minaresi burmalı desenli silindirik formludur. Diğer minaresi ise caminin içerisinden yükselmektedir. Şerefesi bulunmayan minarenin külahı poligonal formludur. Harime girişte yukarıda kadınlar mah-

feli vardır. Harimde düz ahşap tavan yine ahşap dört sütunla taşınmaktadır. Tavanın ortası hariç yanlar balıksırtı motifi ile her parça münavebeli olarak boyanmıştır. Pencerelerin üstlerinde, duvarda kalemişi bitkisel süslemeler yapılmıştır. Pencerelerin aralarında kalan boşluklar Arapça kelimelerle doldurulmuştur. Mihrabı yuvarlak kemerli yarım kubbe biçimli kavsaralıdır ve yanlarda birer sütunçe bulunur. Hicri 1310 / Miladi 1892-93 inşa tarihi ile Geç Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olduğu bilinen cami dönemin mahalle camileri hakkında fikir vermektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Leblebiciler Mahallesi Camisi

Cami, Leblebiciler Mahallesi, Kuşku Sokak'ta bulunmaktadır. Yaklaşık dikdörtgen planlı olan caminin ahşap çift kanatlı giriş kapısı kuzey yöndendir. Kapı üzerinde sağ ve sol kanatta altlı üstlü ikişer pafta içerisinde Arap harfleriyle yazılar bulunmaktadır. Kuzeydoğusunda kare kaideli sekizgen pabuca oturan silindirik gövdeli ve tek şerefeli bir minaresi vardır. Sekizgen pabucun her kenarında sivri kemerli nişler bulunur. Harime girişte yukarıda kadınlar mahfeli yer alır. Harimin üzeri dört ahşap sütun tarafından taşınan bir kubbe ile örtülüdür. Kubbe içi bitkisel bezemeli kalemişi ile süslüdür. Mihrabı yuvarlak kemerli ve dışa taşkındır. Yerel kaynaklarda caminin 19. yüzyılda yapıldığı belirtilmektedir. ■

T.C.
YALVAÇ MÜFTÜLÜĞÜ
LEBLEBİCİLER MAH.CAMİİ

Harita için QR kodu okutunuz

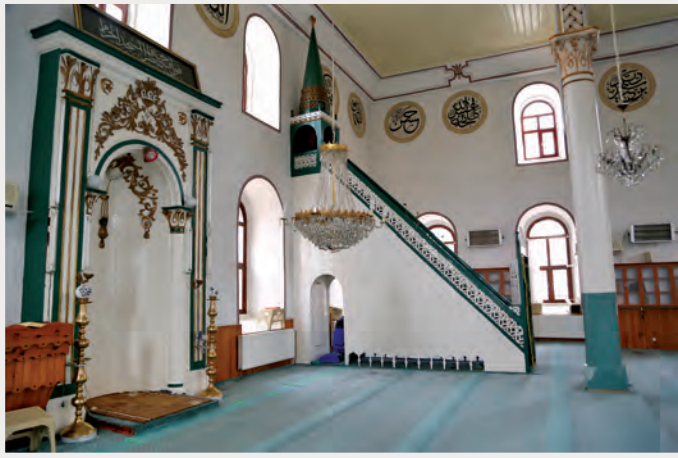

Merkez Yeni Cami

Merkez Yeni Cami, İlçe Merkezinde Hükümet Caddesi'nde Hükümet Meydanı'nda yer almaktadır. Yaklaşık kare planlı olan caminin tek şerefeli minaresi kuzeybatı köşededir. Caminin ana girişi kuzey yöndeki giriş kapısındandır. Ana giriş kapısının söve ve lentoları mermerdendir. Harime girişte üstte kadınlar mahfeli vardır. Ortadaki kubbeyi ahşap üç sütun desteklemektedir. Kubbenin ortasında alçı kabartma bitkisel motifli süslemeler ve yanlarda kalemişi süslemeler görülebilmektedir. Sütunların arasındaki kemerlerin soffitlerinde saç örgüsü, pandantiflerde silme biçiminde kalemişleri bu-

lunur. Bunun dışında duvarlarda, kapı ve pencere üzerlerinde, mihrapta ve sütun başlıklarında barok tarzı süslemeler vardır. Mihrapta alçı kabartma bitkisel motiflerle birlikte bunlardan sarkan kandil motifi bulunmaktadır. Yerel kaynaklarda caminin 19. yüzyılda yapıldığı belirtilmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Abacılar Mahallesi Cami

Bulunduğu mahallenin adı ile anılan Abacılar Mahallesi Camisi'nin planı kareye yakındır. Giriş kapısı batı yöndedir ve bu yönü hariç üç yönü avluludur. Caminin ahşap çift kanatlı ana girişi yapının orta aksında değildir. Giriş kapısının önünde beş ahşap sütunla taşınan üzeri kiremit örtülü ahşap bir sundurma vardır. Minaresi silindirik gövdeli, tek şerefeli ve kare kaidelidir. Minare gövdesinin alt ve üst kısmını dışarıya taşkın dışbükey bir silme sınırlandırmaktadır. Mihrabı yuvarlak kemerli yarım kubbe biçimli kavsaralıdır ve kavsara içi süslemesizdir. Ahşap tavan içeride kare formlu ince ahşap sütunlarla taşınmaktadır. Caminin Geç Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olduğu düşünülmektedir. ■

Harita için QR kodu okutunuz

Çiçekliçeşme Sokağı Hamamı

Kaş Cami Mahallesi, Seyran Bahçe İçi, Çiçekliçeşme Sokak'taki hamam; soyunmalık, ılıklık ve sıcaklık bölümlerinden oluşmaktadır. Bunların dışında diğer hamamlarda yer alan külhan ve odunluk bölümleri yapının sonunda yer almaktadır. Soyunmalık bölümünün iki ayrı sokak üzerinde birer dikdörtgen formlu kapısı bulunmaktadır. Bu bölüm kare planlı ve iki katlıdır. Ilıklık ve sıcaklık bölümlerinin cephe duvarlarında Antik Dönem yapı taşları devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Ilıklık ve sıcaklık bölümlerinin üzeri kubbe ile örtülüdür. Aydınlatma kubbe üzerindeki fil gözlerinden sağlanmaktadır. Yapının Geç Osmanlı Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir.

Harita için QR kodu okutunuz

Yalvaç Arkeoloji Müzesi

1966 yılında inşası biten müze, 1998 yılında başlayan yenileme çalışmalarının ardından 16 Temmuz 2000 tarihinde Hükümet Caddesi'nde yeniden ziyarete açılmıştır. 2018 itibariyle eser sayısı, çeşitliliği ve ziyaretçi sayısı bakımından bölgenin en büyük müzesi olma özelliğine sahiptir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Pisidia Bölgesi'nin başkenti olan Antiokheia antik kentinde halen süren kazılarda gün ışığına çıkarılan, satın alma veya değişik yollarla kazanılan eserlere ev sahipliği yapmaktadır. Eserler, Prehistorya Salonu, Klasik Eserler Salonu, Etnografya Salonu ve St. Paul Salonu olmak üzere dört adet kapalı salonda ziyarete sunulmuştur. Bunun dışında taş eserlerin gösterime sunulduğu bahçe teşhiri de bulunmaktadır.

Prehistorya Salonu'nda, Yalvaç'ın Tokmacık Beldesi, Güztepe Mevkiinde keşfedilen Geç Miyosen (Turoliyen) Döneme (günümüzden yaklaşık 10-5 milyon yıl öncesi) ait fosiller, Tunç Çağı pişmiş toprak vazolar, ana tanrıça heykelcikleri ve idoller sergilenmektedir.

Klasik Eserler Salonu'nda, Klasik Döneme ait değişik formda pişmiş topraktan yapılmış kaplar, Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait mermer heykeller, portreler, Pisidia Antiokheia Antik Kenti yakınlarındaki Men Kutsal Alanı'nda ele geçen eserler görülebilir. Bunun dışında ilk Roma imparatoru Au-

gustus'un yaşarken yaptığı işlerin anlatıldığı Res Gestae Divi Augusti adlı Latince metnin Antiokheia'da ele geçen bölümleri, yine aynı metnin Uluborlu'da (Apollonia) bulunan Eski Yunanca yazılmış bazı parçaları sergilenmektedir.

St. Paul salonunda bölgedeki Hıristiyanlık Dönemi'ne ait değişik eserler, Bizans Dönemi'ne ait vaftiz havuzları bulunmaktadır. Etnografya Salonu'nda ise yaklaşık olarak 12. yüzyılda Yalvaç'a yerleşen Türklerin kültürlerini yansıtan zengin bir koleksiyon görülebilir. ■

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE
ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

YENİŞARBADEMLİ İLÇESİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Yenişar-bademli İlçesi

Yenişarbademli İlçesi, tarihsel süreç içerisinde pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İlçe kesintisiz olarak tarih sahnesinde yerini almış olmasına rağmen günümüze az sayıda kalıntı ulaşmıştır. Yine de Antik Dönem yazarlarının aktarımlarından, ilçede birkaç antik kentin olduğu bilinmektedir. Ancak, söz konusu antik kentlerin yerleri henüz tam olarak saptanamamıştır. Bu antik kentler içerisinde Tityassos, araştırmacılar tarafından Eğirdir ile Beyşehir gölleri arasında bir alana konumlandırılmaktadır. W. M. Ramsay'ın Tityassos kentini Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası adlı eserinde Yenişehir Nahiyesi'ndeki Bademli yakınlarında olabileceğini önermektedir. Yenişarbademli ilçesinde aynı zamanda Roma İmparatorluk ve Bizans Dönemleri'ndeki adıyla Gorgorum adı ile bilinen bir başka antik kent daha vardır. Ancak benzer şekilde bu antik kentin de lokalizasyonu henüz yapılamamıştır.

Harita için QR kodu okutunuz

Pınargözü Mağarası

İlçenin 8 km kuzeybatısında Çaydere ormanının içinde bulunan yaşlı kireç taşlarından oluşan bir fay üzerinde gelişmiş bir mağaradır. 16 km uzunluğu ve 600 metreden fazla olan derinliği ile Avrupa'nın ve Türkiye'nin en uzun mağarasıdır. Aynı zamanda dünyanın en büyük yeraltı gölü mağarası olarak da bilinmektedir. Mağaranın içinde gölcükler, şelaleler, damlataşı havuzları ve damlataş birikintileri geniş yer kaplamaktadır. Mağaranın hem bilimsel hem de görsel açıdan potansiyeli oldukça büyüktür. ■

Isparta'daki DDY Gar Binaları

İl Merkezi ile Gönen, Keçiborlu ve Eğirdir İlçeleri'nde bulunan Devlet Demir Yolları Gar binaları Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde batı mimarisi tarzındaki bir proje olarak tüm ülke çapında inşa edilmiş örnekler arasındır.

Harita için QR kodu okutunuz

Harita için QR kodu okutunuz

Harita için QR kodu okutunuz

Harita için QR kodu okutunuz

Isparta İlinde Devlet Demir Yolları ve Gar Binaları

İl Merkezi ile Gönen, Keçiborlu ve Eğirdir İlçeleri'nde bulunan Devlet Demir Yolları Gar binaları Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde batı mimarisi tarzındaki bir proje olarak tüm ülke çapında inşa edilmiş örnekler arasındır. Eğirdir İlçesi'ndeki Gar binası 1907 yılında İzmir-Aydın güzergâhı kapsamında yapılmıştır. Türkan Şoray ve Cihan Ünal'ın başrollerini paylaştıkları "Mine" filminin çekimlerinin burada yapılmış olması Eğirdir Garı'nın önemini bir kat daha arttırmaktadır. Gönen İlçesi'ndeki Gar

Eğirdir Gar Binası

Keçiborlu Gar Binası

binası 1911 yılında, Keçiborlu Gar binası ise 1910 yılında İzmir-Isparta güzergahı üzerinde yapılmışlardır. Isparta Merkez ilçesinde bulunan Gar binası 1916 yılında inşa edilmiştir ve Kuleönü Kasabası'nda Keçiborlu-Eğirdir güzergahı üzerinde yer almaktadır. Merkez İlçedeki Devlet Demir Yolları Gar Binası Mustafa Kemal Atatürk'ün 6 Mart 1930 tarihinde Isparta'ya gelişinde kullandığı istasyon olması sebebiyle önemli bir yapıdır. Bütün bu istasyon binaları Son Osmanlı Dönemi mimarisinin özelliklerini yansıtmaları açısından önem taşımaktadırlar. ■

Gönen Gar Binası

Isparta Gar Binası

Pisidia Bölgesi Kronolojisi

MÖ 40000-8000	> Paleolitik Dönem
MÖ 8000-6000	> Neolotik Dönem
MÖ 6000-3000	> Kalkolotik Dönem
MÖ 3000-2000	> Tunç Çağları
MÖ 2000-1200	> Arzava Krallığı Dönemi
MÖ 1200-690	> Phryg Egemenliği
MÖ 690-547/6	> Lydia Dönemi
MÖ 547/6-334	> Pers Egemenliği
MÖ 334-301	> Büyük İskender ve Diadokhlar Dönemi (Hellenistik Dönem)
MÖ 301-216	> I. Bergama Krallığı Dönemi
MÖ 216-188	> Seleukoslar Dönemi
MÖ 188-129	> II. Bergama Krallığı Dönemi
MÖ 129- MS.395	> Roma Cumhuriyet ve Roma İmparatorluk Dönemi
MS 395-1204	> Bizans Dönemi
1204	> Anadolu Selçukluları Egemenliği
1301	> Hamidoğulları Beyliği'nin Kurulması
1390/1	> Osmanlı Egemenliği
1402	> Timur Egemenliği
1415	> Çelebi Mehmed'in Isparta'yı Yeniden Osmanlı Yönetimine Bağlaması

Sözlük

Acta Apostolorum: Elçilerin İşleri.

Agora: Antik Yunan kent devletlerinde siyasi konuların görüşüldüğü ve aynı zamanda ticaret işlerinin yürütüldüğü kamusal alan.

Aiolis: İzmir'in kuzeyi ve Midilli Adası'nın bulunduğu coğrafi alanın Antik Dönem'deki adı.

Akanthus: Kenger yaprağının süsleme unsuru olarak kullanıldığı bezeme. Özellikle Korinth düzenindeki sütun başlıklarında görülür.

Akropolis: Antik Yunan kent devletlerinde kentin yüksek ve savunmaya elverişli alanında kurulan yerleşim ya da savunma alanı. Antik Yunanca'da yukarı kent.

Akroter: Antik Dönem yapılarında üst yapıda kullanılan süsler. Akroterler çoğunlukla tapınaklarda ve lahitlerde çatının ortasında ve köşelerinde süsleme elemanı olarak kullanılırlar.

Aks: Eksen anlamına gelmektedir.

Ante: Antik Yunan Mimarlığında tapınakların yan duvarlarının ileri doğru uzayan ve yapının ana kütlesinden dışa doğru uzanan duvarın uç bölümü.

Apsis: Kiliselerde din adamının cemaati yönettiği, camilerde mihrabın bulunduğu kısmın karşılığı olan çoğu zaman yarım dairesel planlı bölüm.

Arcosolium: Katakomplarda üstü kemerli mezar hücresi.

Arşitrav: Antik Yunan ve Roma mimarisinde sütunların üzerinde yer alan ve sütunların üst yapının ağırlığını taşıması için kullanılan yatay taş bloklar şeklindeki ara geçiş elemanı.

Atrium: Antik Roma evlerinin ortasında yer alan iç avlu. Üstü, ortasında compluvium denilen bir açıklık bulunan bir çatı ile örtülüdür.

Aquaductus: Su kemeri.

Bağdadi: Ahşap ya da beton direkler üzerinde birbirine karşılıklı olarak yerleştirilen çıta ya da kamışlara üzerine sıva vurularak yapılan duvar ya da tavan biçimi.

Baldaken: Dört serbest taşıyıcı (sütun vb.) tarafından taşınan yanları açık çoğunlukla kubbe örtülü mimari unsur.

Bani: Kurucu, yapan anlamındadır.

Barok üslup: Mimari, plastik sanatlar ve müzikte görkemi ön plana çıkartmayı tercih eden bir sanat üslubu.

Bazilika: Roma İmparatorluk Dönemi'nde dikdörtgen planlı kamusal yapı. Geç Antik Dönem'de birbirine paralel çoğunlukla 3 ya da 5 nefften oluşan, doğu yönünde apsisi bulunan kilise yapıları.

Bedesten: Kökeni Farsça olan, ticaret için inşa edilmiş, çoğunlukla kubbeli ve dikdörtgen planlı büyük yapılar.

Bema: Apsis içerisinde, cemaatin bulunduğu naostan bir ya da iki basamak daha yüksekte düzenlenmiş, din adamlarına ve koroya ayrılmış bölüm.

Bouleuterion: Antik Yunan'da kent devletlerinde kent meclisinin toplanması için inşa edilmiş yapılar.

Bosaj: Duvar örgülerinde taş blokların dış yüzlerinin dış bükey şekilde kaba ya da işlenmemiş olarak bırakılması.

Beyzi: Yumurta biçiminde olan, söbe.

Bithynia: İstanbul'un Anadolu yakasını, Kocaeli, Adapazarı, Bolu, Zonguldak'ın batısı, Bilecik ve Bursa'nın kuzey kesimlerini kapsayan coğrafi bölgenin Antik Dönem'deki adı.

Cavea: Antik Dönem tiyatrolarında oturma sıraları.

Cardo Maximus: Antik Roma mimarisisinde kuzey-güney yönünde uzanan caddeye verilen ad.

Cihannüma: Osmanlı mimarisinde her yönü görmeye elverişli, genellikle her tarafı camlı kule ya da çıkma.

Civitas Libera: Antik Latincede özgür şehir. Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri'nde imparatorluğa bağlı ancak kendini yönetme hakkına sahip kentler.

Cumba: Geleneksel eski Türk evlerinde, sokağa doğru dışa çıkıntı yapan kısım.

Çıtakari: Ahşap çıtalar ile yapılan tavan süslemesi. Ahşap çıtaların bir araya gelerek oluşturduğu motiflerin düz tavan üzerine çakılarak veya yapıştırılarak uygulanması.

Decumanus Maximus: Antik Roma mimarisinde doğu-batı yönünde uzanan caddeye verilen ad.

Demos: Antik Yunanca'da halk anlamına gelmektedir.

Deipnisterion: Antik Dönem'de kutsal yemek salonu.

Diazoma: Antik Dönem tiyatrolarında oturma sıralarını ayıran yatay geçit.

Dioces: Bizans İmparatorluğu'nda Piskoposluk bölgelerine verilen isim.

Diatkehisma: Antik Dönem Yunan kentlerinin surlarından bağımsız kentin içi duvarı.

Dromos: Antik Yunanca'da yol. Genellikle Antik Dönem mezarlarında gömü odasına ulaşımı sağlayan dar, uzun geçit.

Dor Düzeni: Antik Yunan mimarlığında tapınaklarda kullanılan bir mimari düzen. Dor düzende başlıklar ve yapı unsurları oldukça sadedir.

Eyvan: Üst örtüsü çoğunlukla tonuz olan; üç tarafı kapalı mimari birim.

Epitheton: Lakap, sıfat, hakaret veya hoşnutsuzluk belirten söz.

Eksedra: Oturma amacıyla ya da heykellerin koyulması için kullanılan, dikdörtgen veya yarım daire formlu mimari yapı.

Fascia: Antik Dönem mimarlığında Ion ve Korinth düzenlerinde kademeli bir yüzeye sahip olan arşitravın kademeler arasındaki yatay şerit biçimindeki bölümlerine verilen isim.

Friz: Antik Dönem mimarlığında tapınak yapılarının ve anıtsal mezarların üst yapı blokları olan korniş ile arşitrav arasındaki kabartmalarla süslenmiş yatay mimari eleman.

Firuze: Saydam olmayan hidratlı doğal alüminyum ve bakır fosfattan oluşan, gök mavisinden yeşilimsi maviye değin değişen renklerde olabilen, küpe, kolye, yüzük taşı gibi bezek işlerinde kullanılan yarı değerli bir taş.

Galatia: Ankara, Kırıkkale, Çorum ve Amasya'nın güneyi ve Yozgat'ın kuzeyini kapsayan coğrafi bölgenin Antik Dönem'deki adı.

Guttae: Birbirine bitişik halde düzenlenmiş küçük kare birimlerden düzenlenmiş süsleme öğesi. Yumurta ok dizisi: almaşık olarak dizilmiş

Sözlük

yumurta ve ok ucu biçiminde öğelerle oluşturulmuş silme.

Halvet: 1. Hamam yapılarında tek kişilik yıkanma bölümü. 2. Tapınma amacıyla kişinin yalnız kaldığı alan ya da oda. 3. Hamam yapılarında terleme mekanı.

Hanay: İki ya da daha çok katı bulunan evlerde, genellikle güney yönde dışarıya açık ortak mekân.

Harim: Camilerde ana ibadet mekânı.

Hazire: Külliye, cami, mescit ve tekkelerde avlularda yer alan, duvar veya parmaklıkla çevrilmiş mezarlık alanı.

Helezonik: Doğrusal bir yapıda olmayan sarmal şekiller.

Hımış tekniği: Ahşap çatkının içerisinin kerpiç ya da moloz taşlar ile doldurularak sıvanması.

Himation: Antik Dönem Yunan medeniyetinde kalın kumaştan yapılan uzun erkek ve kadın giysisi.

Horasan harcı: İçine pişirilmiş ve öğütülmüş toprak ürünleri katılan bir malzemedir.

Höyük: Antik Dönemler'de kesintisiz olarak yerleşim görerek meydana gelen tepeler.

Ionia: İzmir ve Aydın'ın Ege Denizi kıyısındaki kesimi ile Sakız ve Sisam adalarını kapsayan coğrafi alanın Antik Dönem'deki adı.

Ius Italicum: Roma İmparatorları tarafından eyaletlerdeki bazı şehir, Roma'da olduğu gibi hukuki muamelenin edildiği bir ayrıcalık anlamındadır. Roma Eyaletlerindeki insanlara İmparator tarafından verilen Roma vatandaşlığı hakkı ya da Roma'nın hukuksal haklarına tabii olma hakkı.

In antis: Antik Yunan Mimarlığında yan duvarlarının ileri doğru uzayan ve yapının ana kütlesinden dışa doğru uzanan duvarın uç bölümleri arasında sütun bulunan tapınak plan tipi.

Ikona: Kiliselerde ve evlerde Hz. İsa, Hz. Meryem ve azizlerin çoğunlukla ahşap üzerine boyama olarak yapılmış olan resimleri.

Ikonastasis: Üzerinde ikonaların (dinî tasvirler) yer aldığı ahşap panolardan oluşan bölme duvarı.

Ion Kymationu: Kabartma şeklindeki yumurta ve aralarına konmuş mızrak ya da ok ucu şeklindeki kabartmalardan oluşan mimari bezeme. Genellikle Ion düzenindeki yapılarda kullanılır.

Kabalis: Phrygia'nın güneyinde bir bölge.

Karia: Aydın ve Muğla ile Denizli'nin batısını kapsayan coğrafi alanın Antik Dönem'deki adı.

Kappadokia: Nigde, Nevşehir ve Kayseri illerini kapsayan coğrafi alanın Antik Dönem'deki adı.

Kaş Kemer: Dört merkezli kemer olarak da anılan bu taşıyıcı elemanda, ikisi merkezi kemerin içerisinde, diğer ikisi ise dışında kalacak şekilde dört daire yayı bulunur.

Kavsara: Mihrap ve benzeri alanların yarım kubbe formundaki üst kısmı. Taçkapı olarak da anlandırılır.

Kebe: Çobanların ve köylülerin kullandıkları yün aba. Kaba kumaştan yapılmış ceket, palto.

Kerevet: Divan gibi yüksekçe oturma alanı.

Khimation: Bkz. Himation.

Khiton: Antik Dönem Yunan medeniyetinde dikdörtgen biçimli kumaşın iki taraftan tutturularak oluşturulan khimation altına giyilen erkek ve kadın giysisi.

Kirpi saçak: Tuğlaların 45 derecelik açıyla yerleştirilmesiyle yapılmış 5-6 sıra tuğla dizisinden oluşan saçak türü.

Kilikia: Batıda Alanya'dan başlayarak doğuya doğru Mersin, Adana ve İskenderun'u da içerisine alan coğrafi bölgenin Antik Dönem'deki adı.

Kline: Antik Dönem'de dinlenmek ya da yemek amacı ile yatılan kanepe formundaki mobilya.

Komarkhes: Roma İmparatorluk Döneminde Mısır'da, köy idaresinden sorumlu olan kimse.

Konsil: Hristiyanlıkta dinî veya idari anlaşmazlıkları çözüme kavuşturma amacıyla din adamlarının toplandığı kurul.

Korinth (Korenth): Kökeni Antik Dönem Yunan mimarisine dayanan, sütun başlığı tipi.

Kümbet: Yuvarlak ya da çokgen planlı, üst örtüsü konik ya da çokgen köşeli olan mezar yapılarına verilen genel ad. Çogunlukla Anadolu Selçukluları Dönemi'nde kullanılmıştır.

Kremasyon: Ölen kişinin yakılarak gömülmesi geleneği.

Kyklopik: Büyük boyutlu düzgünce işlenmemiş taşların harçsız olarak bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş olan duvar örgü biçimi.

Lahit: Antik Dönemlerde ölülerin gömülmesi için pişmiş toprak, taş, ağaç ya da mermerden yapılmış sanduka biçimli mezar.

Legio: Roma İmparatorluğunun temel askeri gücü. Lejyon.

Lüle taşı: Magnezyum ve silisyumdan oluşan hidrotermal etkilerle hidratlaşması süreci sonucunda ortaya çıkan kayaçtır.

Lydia: İzmir'nin doğusu, Manisa, Kütahya ve Uşak illerinin kapsayan coğrafi alanın Antik Dönemdeki adı.

Lykia: Anadolu'nun Teke Yarımadası'nı kapsayan, Antalya'nın büyük bölümü ve Muğla'nın bir kısmını içerisinde alan coğrafi bölgenin Antik Dönem'deki adı.

Lykaonia: Orta Anadolu, Konya ve Karaman'ı içerisine

Sözlük

alan coğrafi bölgenin Antik Dönem'deki adı.

Mahfel: Genellikle camilerde padişahlar veya kadınlar için ayrılmış özel bölümler. "Hünkar Mahfeli" ya da "Kadınlar Mahfeli" vb. gibi.

Malta haçı: Kolları eşit uzunlukta olan ve uçlara doğru kolları kalınlaşan Antik Yunan haçı biçimi. Diğer ismi "Cenova Haçı" Malta şövalyelerinin kullandığı semboldür. Sekiz ucu vardır, iki ucunun ayrı bir anlamı vardır. Sadakat, dindarlık, kiliseye saygılı olma, şeref, ölüme karşı gelme, cesaret, açık sözlü olma ve muhtaç insanlara sahip çıkma anlamlarındadır.

Martyr: Hıristiyanlık inancına göre aziz ya da şehit.

Metop: Antik Dönem Yunan mimarlığında Dor düzenli tapınaklarda arşitravın üzerinde yer alan triglifler arasında kalan, dörtgen biçimli, üzerinde kabartmalar bulunan ya da kabartmasız olan mimari unsur.

Metropolis: Büyük şehir, başkent.

Mihrab: Cami yapılarında imamın namaz kılarken durduğu, Kabe'yi gösteren kıble tarafında yer alan duvar ortasındaki oyuk alan.

Mil taşı: Yunan ve Roma Dönemleri'nde taş döşeli yollara koyulan, yön ve merkezlere uzaklığı gösteren çoğunlukla silindirik formlu taş.

Milyas: İç Anadolu bölgesinde yer almakta olup, Konya iline bağlıdır. Milyas bağlı olduğu Konya iline 105 kilometre mesafe uzaklıktadır.

Monumentum Antiochenum: Antiokheia Anıtı.

Mortarium: Antik Dönem'de havan. Dibek.

Mukarnas: İslam sanatında mimari yapılarda görülen geometrik ve üç boyutlu süsleme.

Muvakkithane: Muvakkitlerin namaz vakitlerinin ve saatlerinin tespit edildiği, astronomi çalışmaları da yapılan alan.

Musandra Naos: Yunan mimarisinde de kullanılan bu terim Ortodoks kiliselerinde halka açık ibadet mekânına denir.

Musandra: Geleneksel Türk evlerinde, kapı yanlarında ya da kapının olduğu duvar boyunca uzanan dolap, yüklük. İçerisinde yiyeceklerin kurutulduğu, duvar içerisinde yer alan genellikle ahşap büyük nişler.

Narteks: Kiliselerde ana girişin önünde, revak şeklinde olabileceği gibi kapalı bir birim olarak da inşa edilebilen, camilere kurgu yönünden son cemaat yerine benzer birim.

Naos: Antik Yunan tapınaklarında kült heykellerinin bulunduğu kutsal oda. Kiliselerde ibadet bölümü.

Nef: Kiliselerde ana kapıdan apsise değin uzanan, taşıyıcı unsurlar (sütun vb.) ile birbirinden ayrılan koridor biçimli her bir birimi ifade eder.

Nekropolis: Ölüler şehri. Mezarlık alanı.

Nymphaion: Yunan ve Roma mimarlığında sütunları ve heykelleri bulunan, niş biçimli alanları olan anıtsal çeşme yapılarına verilen isim.

Obsidyen: Volkanik aktiviteler sonucunda lavların aniden soğuması ile oluşan siyah, gri, yeşil ve mor renkli kalın, kolaylıkla şekillendirilerek kesici bir kenar oluşturulabilen volkanik cam.

Oikonomos: Hane halkı yöneticisi anlamına gelen eski bir Yunanca kelime.

Ostothek: Kabartmalarla süslü, küçük sanduka biçimindeki kül ve kemik mahfazalarına verilen ad.

Palmet: Simetrik olarak bir sapın iki tarafında sıralanmış yapraklardan oluşan bitkisel bezeme motifi.

Paphlagonia: Bartın, Amasra, Kurucaşile ve Cide'yi içerisine alan coğrafi bölgenin Antik Dönem'deki adı.

Pamphylia: Antalya ilinin doğu kesimini kapsayan coğrafi bölgenin Antik Dönem'deki adı.

Pandantif: Kare planlı bir oda boşluğu üzerine bir yuvarlak ya da elips biçimli kubbe inşa etmek için kullanılan mimari geçiş elemanı. Aslan göğsü de denir.

Pater patria: Latincede "Vatanın Babası" anlamına gelen ve Roma İmparatorluğu Dönemi'nde verilen bir onur unvanıdır.

Penç motifi: Gül, gül goncası ve benzer çiçeklerin, hatların üslûplaştırılmış halleri ile çizilmiş bezeme.

Perdah: Bir yüzeyi düzgünleştirme veya parlatma.

Personifikasyon: Soyut bir düşünceyi ya da imgeyi kişiselleştirme. Sembolizma ile yakından alakalı olup, Neolitik Dönemden itibaren görülmeye başlanır.

Phrygia: Ankara, Afyon, Eskişehir ile Konya, Isparta ve Burdur'un kuzeyini ve Kütahya'nın batısını içerisine alan coğrafi bölgenin Antik Dönem'deki adı.

Pilaster: Mimaride yapılarda duvara bitişik şekilde yapılmış yarım sütun şeklinde görünen inşaat tekniğidir.

Pisidia: Isparta ve Burdur'un tamamı ve Antalya'nın kuzeyini kapsayan coğrafi bölgenin Antik Dönem'deki adı.

Platea: Meydan

Piskopos: Hıristiyanlık inancında, cemaatlerden oluşan bir bölgenin başpapazı, üst kademedeki din adamı.

Pithos: Pişmiş topraktan büyük küp.

Pitaşşa: Hititler Dönemi'nde Pisidia bölgesinin adı olarak geçmektedir.

Poligonal: Bir çeşit antik duvar örme tekniği. Düzensiz duvarlar.

Pontos: Karadeniz'in güney kıyısı ve Kızılırmağın doğusunu içerisine alan coğrafi bölgenin Antik Dönem'deki adı.

Praetor: Roma İmparatorluğu'nda Roma vatandaşları arasındaki anlaşmazlıkları çözen yargıç ve yönetici konumundaki yetkililere verilen isim.

Prostylos: Anteler arasında ve tapınağın ön cephesinde sütunlar bulunan tapınak plan tipi.

Pronaos: Antik Dönem Yunan tapınağında naos önünde, ante duvarlarının arasında kalan giriş bölümü.

Provincia: Roma İmparatorluğu'nun, Roma dışındaki toprak mülklerinin ana bölge ve idari birimi olan eyalet anlamına gelmektedir.

Pro-quaestor: Roma İmparatorluğu'nda İmparatorluk hazinesinden, cezai işlerden sorumlu, seçilerek görev başına gelen devlet memuru.

Proconsul: Roma İmparatorluğu'nda konsül olarak bir yıl süre ile seçilen ve görev yaptıktan sonra İmparatorluğun diğer eyaletlerinde görev alan valiler.

Rektagonal: Dikdörtgen taşlar kullanılarak oluşturulan örgü tekniğine

Sözlük

verilen ad.

Revak: Ön cephesi açık, üst örtüsü sütun, ayak ya da payeler ile taşınan, güneşten ya da yağmurdan korunmak için oluşturulmuş alan.

Sahın: Evin ortasındaki açıklık, avlu, oyuk. Camilerde ya da yapılarda sütunların ya da ayakların birbirinden ayırdığı bölümler.

Satrap: Pers medeniyetinde ülke topraklarının ayrıldığı idari birimlerde valilik.

Semerdam: Semer biçimli çatıları ya da semer biçimli lahit kapakları tanımlamak için kullanılan sözcük.

Serpin: Ahşap un ve tahıl ambarı.

Silme: Uzunluğuna, şerit biçiminde devam eden, pervaz mahiyetinde bir mimari bezeme unsuru.

Şikke: Demir kazık.

Skene: Antik Dönem Yunan ve Roma tiyatro yapılarında, oyunların ya da müzik gösterilerinin sergilendiği bölüm. Sahne binası.

Soffit: Mimari blok taşlarda derinliğin alt yüzü.

Solymler: Likya'nın en eski kavmi.

Sunak: Antik Dönem'de tanrılara sunulan adakların koyulduğu dikdörtgen ya da yuvarlak şekilli mimari unsur. Altar.

Sphenks: Vücudu yatan bir aslan şeklinde, başı koç, kuş veya insan şekillerinde olabilen heykel.

Stel: Antik Yunan ve Roma uygarlıklarında dikdörtgen ince bir taş levha ya da sütun şeklinde silindirik formlu mezar taşlarına verilen isim.

Stoa: Ön cephesi açık tek ya da iki katlı, çoğunlukla dikdörtgen bir plan gösteren, agorada halkın dinlenebileceği, yağmur ve güneşten korunabileceği alan.

Sütunçe: Yapılarda süsleme öğesi olarak kullanılmış olan duvara yapışık ya da bağımsız küçük sütun. Dekoratif sütun.

Şapel: Kiliseler ile birlikte ya da bağımsız olarak yapılabilen, bir aziz ya da azizenin adına ayrılmış ibadet edilebilmesi için küçük kilise biçimli mekan ya da yapı.

Tabula ansata: Dikdörtgen biçimli bir yazıt alanı. Antik Yunan ve Roma İmparatorluğu'nda mezarlardaki kişi hakkında bilgi vermektedirler.

Tauros: Antik Çağ'da Toros Dağları'na verilen ad. Boğa anlamına gelmektedir.

Temenos: Etrafı peribolos olarak da anlandırılan duvarla çevrilmiş, bir ya da birden fazla tapınağı ve dinsel yapıyı içine alan kutsal alan.

Territorium: Bir devletin hakimiyet sınırları içerisine aldığı alan.

Tetrapolis: Dört şehirden (devletten) oluşan siyasal birlik.

Tholos: Yuvarlak planlı ve bindirme kubbeli, dar ve uzun bir girişi olan antik dönem yapısı.

Tonoz: Sıkıştırma tekniği uygulanmış derinlemesine kemer biçimli üst örtü birimi.

Torso: Heykel sanatında kol, bacak ve baş dışındaki insana ait gövde bölümü.

Triglif: Dor düzeninde metoplar arasında yer alan ve triglifonu oluşturan elamanlardan biri.

Triklinium: Antik Roma bazilikalarında yargıcın oturduğu ya yarım daire planlı apsise benzer ya da önünde sütunlar olan yükseltilmiş bir eksedra biçiminde bölüm.

Triskeles: Bir noktadan çıkan aynı yöne koşar durumda üç bacak ya da koldan oluşan motif.

Tümülüs: Antik Dönemlerde yapay bir tepe şeklinde oluşturulmuş ve içerisinde bir mezar odası bulunan anıtsal mezarlar.

Urne: Antik Yunan ve Roma medeniyetlerinde ölülerin küllerinin muhafaza edildiği, pişmiş toprak ve taş gibi malzemelerden oluşturulmuş vazo formlu kap.

Üzengi: Ayaklarda ya da sütunçelerde kemer döngüsünün başladığı kısım.

Veteran: Latincede emektar, emekli asker.

Vicus: Roma kentindeki bir caddenin her iki yanında yer alan binaların oluşturduğu mevki.

Vitray: Renkli camlardan oluşturulan ve kapı ya da pencerelerde kullanılan sanat.

Vomitorium: Antik Dönem'de stadion ya da tiyatro binalarına giriş çıkış yapılan geçidin adıdır.

Zencerek motif: Tezhip sanatında kullanılan iplik, genişliği 1 cm.yi geçmeyen, iki kenarında tahrir bulunan, cetvele bitişik ve iplik görünümünde çizilmiş ince renkli bir şerittir. Süsleme sanatında kullanılan zincir biçiminde kenar süslemesi, kenar bordür süsleme biçimi.

Seçilmiş Kaynakça

Antik Dönem Kaynakları

Acta Apost, Acta apostolorum, K. Aland – M. Black – C. M. Martini – B. M. Metzger – A. Wikgren (Eds.), The Greek New Testament, Stuttgart 2, 1968, 416–528.

Athenaios, Deipnosophistai, The Deipnosophists, (Çev. C. B. Gullick (The Loeb Classical Library).

Augustus, Res Gestae Divi Augusti, (Çev. Ç. Dürüşken), İstanbul, 2009.

Herodotos, Herodotos Tarihi, (Çev. Müntekim Ökmen), İstanbul,1991.

Hierokles, Hieroclis Synecdemus, (Ed.,) G. Parthey, Amsterdam, 1967.

Ksenophon, Anabasis, (Çev. T. Gökçöl), İstanbul, 1998.

Notitiae Graecae Episcopatuum, (Ed.,) G. Parthey, Amsterdam, 1967.

Ptol. Claudıus Ptolemaeus (İS 2. yüzyıl) Geographia / Γεωγραφικῆ ὑφήγησις C. F. A. Nobbe (ed.), Claudii Ptolemaei geographia lib. 4-8, Leipzig 1843-1845.

Stephanos Byzantios, Ethnika/ Ἐθνικά Meineke (Ed.), Stephan von Byzanz. Ethnika, Berlin, 1849.

Strabon, Geographica/ Γεωγραφικά. A. Meineke (Ed.), Strabonis geographica, Leipzig, 1877.

Zosimus, New History, (Çev. R. T. Ridley), Sidney, 1982.

Modern Kaynakça

Arundell, F. V. J., Discoveries in Asia Minor I, Londra, 1834.

Bean, G. E., "Notes and Inscriptions from Pisidia. Part I", Anatolian Studies IX, 1959, 67-117.

Bean, G. E., "Notes and Inscriptions from Pisidia, Part II", Anatolian Studies X, 1960, 43-82.

Belke, K. – Mersich, N., Tabula Imperii Byzantini 7: Phrygien und Pisidien (Denkschriften ÖAW, phil.-hist. Kl. 211), Viyana, 1990.

Böcüzâde Süleyman Sami, Isparta Tarihi, (çev. Hasan Babacan), Isparta, 2012.

Bracke, H., "Pisidia in Hellenistic Times", Sagalassos I First General Report on the Survey (1986-1989) and Excavation (1990-1991), Acta Archaeologica Lovaniensia Monographiae 5, 1992, 15-35.

Bru, H. – Labbarre, G. – Özsait, G., "La Constitution Civique de Tymandos", Anatolia Antiqua XVII, De Boccard Edition-Diffusion 11, rue de Médicis, Paris, 2009, 187-207.

Buckler, W. H. – Calder, W. M. – Guthire, W. K. C., Monumenta Asiae Minoris Antiqua, Monuments and Documents from Eastern Asia and Western Galatia, MAMA Vol. IV, 1933.

Büyükkolancı, M., Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 1996.

Büyükkolancı, M., "Adada Antik Kenti ve Geleceği", B. Hürmüzlü – M. Fırat – A. Gerçek (Eds.), Pisidia Araştırmaları I. I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri (05-06.11.2012), Isparta, 2013, 197-214.

Calder, W.M., "Inscriptions of Southern Galatia" American Journal of Archaeology, Vol. 36, No. 4 (Oct. - Dec., 1932), 452-464.

Böckh, A. (Eds.), Corpus Inscriptionum Graecarum, CIG., Berlin, 1828–1877.

Cagnat, R. (Ed.), Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes, IGR I–IV, Paris 1906–1927

Cohen, G. M., The Seleucid Colonies. Studies in Founding, Administration and Organization, Historia, Heft 30, 1978.

Cohen, G. M., The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and Asia Minor, Oxford, 1995.

Darrouzès, J., "Listes épiscopales du concile de Nicée (787)", Revue des études byzantines, Vol. 33, 1975. 5-76.

Demirer, Ü., Pisidia Antiokheiası Büyük Bazilika Taban Mozaikleri, Akdeniz Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2004.

Drew-Bear, T., Pisidia Antiokheia'sının Parlak Dönemlerini Yansıtan Yazıtlar, Araştırma Sonuçları Toplantısı 12, 1994, 13–17.

Drew-Bear, T., Antiokheia ve Astra'da Yapılan Araştırmalar, Araştırma Sonuçları Toplantısı 13/2, 1996, 103–104.

Drew-Bear, T., Pisidia Antiokheia Yeni Yazıtlar, Araştırma Sonuçları Toplantısı 15/1, 1998, 361–366.

Drew-Bear, T., Pisidia Antiokheia Tiyatrosunun Yazıtları, Araştırma Sonuçları Toplantısı 17/1, 1999, 209–214.

Seçilmiş Kaynakça

Ebû Abdullah Muhammed İbn Battûta Tanci, Seyahatname I, (çev. A. Sait Aykut), Istanbul, 2000.

Emecen, F. TDV. İslâm Ansiklopesi, 1999.

Flemming, B., Geç Orta Çağ Dönemi'nde Pamfilya, Pisidya ve Likya'nın Tarihi Coğrafyası, (Çev.), Hüseyin Turan Bağçeci, Türk Tarih Kurumu Yayınları 2018.

French, D. H., "Roads in Pisidia", AMS 6 (1992), Forschungen in Pisidien, 167-175.

Hecebil, U., "Konane Kale Tepe Yerleşmesi Hellenistik Dönem Savunma Sistemi", Colloquium Anatolicum 15, 2016, 132-155.

Herring-Harrington L., "The "Church of St. Paul" and Religious Identities in 4th-Century Pisidian Antioch", E. K. Gazda – D. Y. Ng (Eds.), Building a New Rome: The Imperial Colony of Pisidian Antioch (25 BC – AD 700), Ann Arbor 2011, 109-130.

Honigmann, E., "La liste originale des pères de Nicée", Byzantion 14 (1939), 17-76.

Hürmüzlü, B., "Konane Antik Kenti Hellenistik Dönem Yerleşmesi", B. Hürmüzlü – M. Fırat – A. Gerçek (Eds.), Pisidia Araştırmaları I. I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri (05-06.11.2012), Isparta, 2013, 142-154.

Hürmüzlü, B. – Kaşka, G. – Fırat M., "Geç Antik Dönem'de Konane (ὁ Κονάνης, Ἰουστινιανούπολις)", SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi 36, 2015, 25-46.

Hürmüzlü, B., "Pisidia Bölgesi'nde Seleukoslar Dönemi Yerleşim Politikaları", Colloquium Anatolicum 14, 2015, 160-179.

Isparta Kültür Envanteri I-2, "https://www.eren.com.tr/tag/isparta-kultur-envanteri-1-2-cilt.html"Abddullah Kılıç (Ed.), 2009-2010. "https://www.eren.com.tr/tag/isparta-kultur-envanteri-1-2-cilt.html" "https://www.eren.com.tr/tag/isparta-kultur-envanteri-1-2-cilt.html"

Jones, A. H. M., The Greek City from Alexander to Justinian, Oxford, 1971.

Jones, A. H. M., The Cities of the Eastern Roman Provinces, Oxford, 1971.

Kaşka, G., Hellenistik Apoikia'da Roma Kolonia'sına: Antiokheia ad Pisidiam Örneğinde Bir Koloni Kentinin Yerleşim ve İdari Tarihi, Akdeniz Üniversitesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2017.

Kaşka, M., "Uylupınar Yüzey Araştırmasında Ele Geçen Arkaik Dönem Seramikler", B. Hürmüzlü – M. Fırat – A. Gerçek (Eds.), Pisidia Araştırmaları I. I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri (05-06.11.2012), Isparta, 2013, 285-293.

Labbarre, G. – Özsait, M. – Özsait, N., "Monuments Funeraires et Inscriptions de Pisidie (Burdur-Isparta)", Anatolia Antiqua XVIII, Institu Français D'etudes Anatoliennes Georges-Dumezli, İstanbul, 2010, s. 59-89.

Lanckoroński, G. K., Pamphylia ve Pisidia Kentleri. Cilt II. Pisidia, (Çev. S. Bulgurlu Gün), İstanbul, 1892.

Levick, B., Roman Colonies in Southern Asia Minor, Oxford, 1967.

Levick, B., RE. Suppl. XI 1968 49-61 s.v. Antiocheia

Magie, D., Roman Rule in Asia Minor: To the end of the Third Century after Christ. Volume I-II. New Jersey, 1950.

Mansi, J. D., Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio, Florenz 1769. Graz, 1962.

Mitchell, S. – Waelkens, M., Pisidian Antioch, The Site and its Monuments, Londra 1998.

Özcan, A., Pisidia Bölgesinde Roma İmparatorluğunun Yapı Propagandası ve Politikası, Ankara Üniversitesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2008.

Özcan, F., «Kuzey Pisidia Yüzey Araştırması 2014», ANMED, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri (News of Archaeology from Anatolia's Mediterranean Areas), 2015, 193-197.

Özcan, F., «Kuzey Pisidia Yüzey Araştırması 2013», ANMED, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri (News of Archaeology from Anatolia's Mediterranean Areas), 2014, 196-199.

Seçilmiş Kaynakça

Özhanlı, M., Pisidia Antiokheiası Kazısı 2010, Excavations at Pisidian Antioch in 2010, ANMED, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri (News of Archaeology from Anatolia's Mediterranean Areas) 2011, 90-93.

Özhanlı, M., Pisidia Antiokheiası Kazıları 2008, Excavations at Pisidian Antioch in 2008, ANMED, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri (News of Archaeology from Anatolia's Mediterranean Areas) Anmed 2009, 70-74.

Özhanlı, M., "Pisidia Antiokheia Özelinde Roma Dönemi Kent Planlaması", B. Hürmüzlü – M. Fırat – A. Gerçek (Eds.), Pisidia Araştırmaları I. I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri (05-06.11.2012), Isparta, 2013, 155-167.

Özsait, M., İlkçağ Tarihinde Pisidya, İstanbul, 1980.

Özsait, M., Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi, İstanbul, 1985.

Özsait, M., "1987 ve 1988 Yılı Senirkent Çevresi Tarih Öncesi Araştırmaları", VII. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1989, 381-391.

Özsait, M., "1984 ve 1985 Yılı Isparta Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları", IV. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1996, 323-335.

Özsait, M., – Şahin, H., "1996 Yılı Isparta ve Çevresi Yüzey Araştırmaları", XV. Araştırma Sonuçları Toplantısı, c. II, Ankara, 1998, 121-142.

Özsait, M., "Burdur İli Yüzey Araştırmaları 2004", ANMED, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri (News of Archaeology from Anatolia's Mediterranean Areas), 2005, 17-121.

Özsait, M., "Burdur ve Isparta Yüzey Araştırmaları 2006", ANMED, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri (News of Archaeology from Anatolia's Mediterranean Areas), 2007, 107-112.

Özsait, M., "Arkeolojik Verilerin Işığı Altında Burdur", I. Burdur Sempozyum Bildirileri, (Eds.) G. Yıldız – M. Z. Yıldırım – Ş. Kazan, Cilt I, 2007, 696-715.

Ramsay, W.M., Antiquities of Southern Phrygia and the Border Lands, The American Journal of Archaeology and of the History of the Fine Arts, Vol. 4, No. 1 (Mar., 1888), 6-21.

Ramsey, W. M., Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, (çev. M. Pektaş), İstanbul, 1960.

Rubin, B., "Ruler Cult and Colonial Identity: The Imperial Sanctuary at Pisidian Antioch". (Eds.) E. Gazda et al.,Building a New Rome: The Imperial Colony of Pisidian Antioch (25 BC – AD 700). Ann Arbor (2011) 33-60.

Saltuk, S., "Arkeoloji Sözlüğü, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1997.

Sterrett, J.R.S., An Epigraphical Journey in Asia Minor, Papers of the American School of Classical Studies at Athens 2, Boston, 1888.

Sterrett, J. R.S., The Wolfe Expedition to Asia Minor, Boston, 1888.

Şaman Doğan, N., Isparta'da Selçuklu ve Beylikler Dönemi Mimarisi, Isparta, 2008.

Şemsettin Sami, Kamusu L-A'lam, 1889.

Talloen, P., Cult in Pisidia: Religious Practice in Southwestern Asia Minor from Alexander the Great to the Rise of Christianity (Studies in Eastern Mediterranean Archaeology vol. 10), Turnhout, 2015.

Taşlıalan, M., Pisidia Antiocheia'sı Augustus Kutsal Alanı ve Tapınağının Rekonstrüksiyonu, Konya Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 1993.

Taşlıalan, M., Excavations at the Church of St. Paul, içinde: Drew-Bear, T. – Taşlıalan, –Thomas, (Eds.), Actes du Ier congres international sur Antioche de Pisidie, Lyon 2002, 9–32.

Tomaschek, W., RE III,1 (1897), Sp. 17.

Trebilco, P. R., Jewish Communities in Asia Minor, Cambridge, 1994.

Üçok, B., "Hamitoğulları Beyliği", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt 4, 1952, 73-80.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ISPARTA KÜLTÜREL MİRAS

Bu eser, Süleyman Demirel Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümleri işbirliğiyle oluşturulmuştur. Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörlüğü tarafından desteklenen "Antik Dönem'den Osmanlı'ya: Isparta'da Kültürel Miras Örnekleri" adlı proje Anadolu'nun kültür mozağini oluşturan parçalardan biri olan Pisidia Bölgesi'nin kültürel mirasına ışık tutmayı amaçlamıştır. Proje kapsamında Isparta'nın ilçe ve köylerinde bulunan antik kentlerin tarihsel dokusu içinde araştırılarak kaleme alınan bu kitap, disiplinler arası bir yaklaşımla üzerinde yaşadığımız topraklarda yeşermiş kültürlere dikkat çekmektedir.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ISBN : 978-605-9454-39-1

ANTİK DÖNEM'DEN GÜNÜMÜZE ISPARTA'NIN KÜLTÜREL MİRASI

sdufefarkeoloji@gmail.com

sduispkulturelmiras@gmail.com

ispartaarkeolojikmiras.sdu.edu.tr

/IMiraslar

Bu Kitap, Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeler Birimi'nin SBG-2018-6869 Numaralı Güdümlü Projesi Olarak Desteklenmiştir.